

**MALIP-OT NGA KURSO
SA KATILINGBAN
KAG REBOLUSYONG PILIPINO**

Hiligaynon

MKKRP

Ikatlo nga Edisyon, 2005

Kaundan:

Pauna nga Pulong sa Ikatlo nga Edisyon
 Pauna nga Pulong sa Ikaduha nga Edisyon
 Pauna nga Pulong sa Una nga Edisyon

Pangbukas

- I. Manggaranon ang Pilipinas apang Nagaantus ang Pumuluyong Pilipino
- II. Ang Kasaysayan sang Pilipinas Kasaysayan sang Banggianay sang Ilisipon nga Nagaharing Sahi kag sang Malapad nga Masang Ginapigus kag Ginahimuslan
- III. Ang Imperyalismong US, Pyudalismo kag Burukrata Kapitalismo ang mga Sandigan nga Ugat sang Pag-antus sang Pumuluyong Pilipino
- IV. Demoratikong Rebolusyon sang Banwa ang Solo nga Solusyon sa mga Pundamental nga Problema sang Pumuluyong Pilipino

Glosari

VAT -- (value added tax): isa ka indi-direkta nga pagpamuhis sa pumuluyo paagi sa pagpatong sang 10 porsyento sa presyo sang mga balaklunon kag serbisyo.

World Bank: -- pangkalibutanon nga bangko nga kontrolado sang imperyalismong US; nagapautang sa nagkalain-lain nga pungsod sa mga proyekto nga kaangay sang paghimo sang mga dulungkaan, paluparan kag karsada, kaangut sa pagpaayo sang kahimtangan sang pagpangapital sang mga imperyalista kag pagpapagsik sang kolonyal nga baligyaanay; hugot nga katuwang ang IMF.

writ of habeas corpus -- pormal, nakasulat nga mandu sang korte nga ipaatubang diri ang isa ka detinido (isa ka indibidwal nga gindakop kag gintago); garantiya ini kontra sa detensyon nga wala sang bastante kag ligal nga kabangdanan.

TM ~

Soberanya -- gahum sang isa ka pungsod magkinaugalingon kag magdesisyon sang hilway sa kontrol kag pagpangsilabut sang iban.

Subic Naval Base-- anay daku kag importante nga baseng nabal sang US kag mayor nga hedkwarters sang Seventh Fleet ng U.S. Navy sa Olongapo, Zambales; gin-gamit bilang daku nga dulungkaan, kalayuhan kag gasolinahan sang dalagku nga barko nga pang-away sang US.

suwail nga estado (rogue state) -- bansag sang imperyalismong US sa mga pungsod nga nagapursiger sang paghimakas kontra-imperyalista kag pungsudnon nga kahilwayan, hal. North Korea, Cuba, Afghanistan, Iraq, Iran, Syria.

Syensya -- sistema sang kinaalam nga nakabase sa sistematiko nga pagpaniyasat kag pag-analisa sang mga bagay kag hitabo.

Taripa-- buhis nga ginapataw sang gubyerno sa mga import kag pila ka eksport.

Teknolohiya -- sistema sang kinaalam, kahanasan kag pamaagi sa produksyon; aplikasyon sang syensya.

Terorismo-- sistematiko nga kapintas kag pagpang-atake sang isa ka magamay kag elitista nga grupo para sa kaugalingon nga interes, wala nagasalig sa pagpalapad ukon suporta sang kahublagan masa kag nagagamit sang kalakasan para sa ila makitid nga pangpulitika nga tinutuyo, halimbawa ang ginhimo nga pagpangkidnap sang Abu Sayyaf.

terorismo sang estado-- sistematiko nga kapintas kag pagpang-atake sang estado kontra sa pumuluyo agud sakdagon kag pangapinan ang interes sang nagaharing sahi, halimbawa ang gyera sang US sa Iraq (2003) nga ginlunsar agud ipabilin ang kontrol sang imperyalismong US sa langis.

Uranyum-- mineral nga ginahalanan sang enerhiya nga kagomiko kag sangkap sa paghimo sang bomba nga nukleyar.

USAFFE (United States Armed Forces in the Far East) -- armado nga pwersa sang imperyalismong US sa Nasidlangan nga Asya sadtong Ikaduha nga Inaway Pangkalibutanon.

PAUNA NGA PULONG SA IKATLO NGA EDISYON

Ang pagpaggwa sang ikatlo nga edisyon sang **Malip-ot nga Kurso sa Katilingban kag Rebolusyong Pilipino (MKKRP)** kabahin sang napanahon nga mga pagsabat sa padayon nga pagpalapnag, pagpapagsik kag pagpauswag sang rebolusyonaryo nga hilikuton sa edukasyon pangpulitika sang pungsudnon demokratiko nga kahublagan. Ginakabig ang MKKRP bilang pinakabasehan kag una nga kursong pangmasa nga ginatun-an halin sa kurikulum sang *Pungsudnon nga Demokratikong Iskwelahan* ukon *PADEPA*. Samtang masangkad sini nga ginasaysay ang pundamental nga kahimtangan kag kinaiya sang katilingban nga Pilipino kag ang demokratikong rebolusyon sang banwa, ginatalakay man sini ang pangkabilugan nga konteksto kag basehan sang pagtuon sa iban pa nga kasunod nga malip-ot nga kurso pareho sang kahublagan sang mangunguma, kahublagan sang pamatan-on kag kahublagan sang kababainhan.

Sa praktikal nga pagtuman sang MKKRP, sa malahalon nga papel sini sa kabilugan nga balayon sang sistematiko nga edukasyon pangpulitika, tuman ka importante sang mga pagtinguha padulong sa padayon nga pagpapino sini. Importante man nga permi maabtik nga makadungan ang kurso sa paglaragway sa pinaka-ulih nga mga pangkasaysayan nga hitabo kag huyog sang katilingban kag rebolusyong Pilipino. Kaangut sini, gindugang pangunahon sa edisyon nga ini ang mga masunod:

1. pila ka dugang kaangut sa mayor nga mga polisiya sang nag-agi nga mga rehimen nanday Aquino kag Ramos;
2. mga seksyon bahin sa pagpatalsik sa rehimeng Estrada kag sa subong nga rehimeng Macapagal-Arroyo;
3. mga bag-o nga datus sa labi pa nga pagpamatuod kag pagpatingkad sa pag-analisa bahin sa malakolonyal kag malapydal nga kinaiya sang katilingban nga Pilipino, lakip na ang bag-o nga mga termino sa glosari;
4. kag ang punto bahin sa nasyunalisasyon sa duta bilang kabahin sang katungdanan sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa sa patag sang ekonomya.

Magluwas sa nasambit nga mga pagdugang, ginpapino man sang subong nga edisyon ang pormulasyon sang pila ka konsepto kag dinalan. Amo man, ginkay-o ang pila ka mga sala nga tipograpikal halin sa ikaduha nga edisyon. Samtang, gintinguhaan pa nga padamuon ang mga ilustrasyon kag pauswagon ang porma ukon *lay-out* sang libro bilang pagganyat kag pagbulig sa mga bumalasa, kapin ang halin sa kubay sang sahing anakbalhas.

Basahon naton kag hatagan sang importansya ang MKKRP. Tun-an naton ang katilingban kag rebolusyong Pilipino kag itudlo ini sa pinakamalapad nga masa sang pumuluyo.

PUNGSUDNON NGA DEPARTAMENTO SA EDUKASYON
PAARALANG PRIMARYA SANG PARTIDO
Marsa, 2005

Japan. Kinandan nga nakapula sang bayo ukon may higot sa ulo kon nagapakigsumpong, kag nagapati sa anting-anting.

Pulitika -- patag sang banggianay para sa gahum kag kontrol sa estado.

RAM (Reform the AFP Movement) -- isa ka grupo sang mga upisyal kag soldado sang AFP nga nagasuporta sa hana nga kudeta nanday Enrile kag Ramos sadtong Pebrero 1986 batuk sa gubernong Marcos. Naglunsar sang pila ka napaslawan nga kudeta kontra sa rehimeng Aquino. Ginatawag subong nga Rebolusyonaryong Alyansang Makabansa.

Reaksyunaryo -- nagaupang sa matuod nga pagbag-o sang katilingban; nagakontra sa rebolusyon.

relasyon sa produksyon -- relasyon sang mga sahi, grupo kag tawo kaangut sa pagpanag-iya sang mga kagamitan sa produksyon, partisipasyon sa produksyon kag pamaagi sang tungaay sa produkto sang katilingban.

Reperendum -- pormal nga pagkonsulta sang gubyrno sa pumuluyo ukon polisiya; may kaangay sa plebesito apang indi kaangay kabug-at sini ang epekto.

Republika -- porma sang gubyrno nga ginapamunuan sang napilian nga mga tiglawas sang pumuluyo.

SEATO (Southeast Asia Treaty Organization) -- nangin isa ka kontra-komunista nga alyansa militar nga ginapamunuan sang US, Pransya kag Britanya. Gintukod sa Manila sadtong 1954; kag ginabug-os sang Pilipinas, Pakistan, Australia, New Zealand, Thailand kag Malaysia.

sistema sang produksyon -- sistema sang ekonomya; pamaagi sang pagtunga, bayluhanay kag distribusyon sang materyal nga mga kinahanglanon sang katilingban. Nakabase ini sa kinaiya sang mga kagamitan sa produksyon, lebel sang ikasarang sang mga nagatrabaho kag sa mga relasyon sa produksyon.

sistema sang katilingban -- areglo sang pagpangabuhi kag angtanay sang mga tawo nga nakabase sa kinaiya sang ekonomya, pulitika kag kultura.

Militarisasyon-- labi nga pagpatampok sa papel sang reaksyunaryo nga armadong pwersa agud lupigon ang pumuluyo kag pangapinan ang estado. Mga palatandaan sini ang pagsuspindi sang writ of habeas corpus, layi militar, mga polisiya nga LIC, total war, "gyera kontra sa terorismo," kag ang pagpwesto sang mga upisyal militar sa burukrasya.

Monopolyo-- lubos ukon desaysibo nga kontrol sang isa ukon pila lang ka tawo sa manggad kag gahum; halimbawa, monopolyo sa duta sang mga agalon mayduta.

nasyunalisasyon sa duta -- pagnasyunalisa (pagbutang sa kontrol sang estado) sang mga duta nga nakumpiska sa mga agalon mayduta, dalagku nga burgesyia kumprador kag dumuluong nga monopolyo kapitalista agud libre nga ipanagag sa mga mangunguma nga wala ukon kulang sang duta sa pagdaug sang DRB.

Pagpanghimulos-- paggamit sa kusog-pangabudlay sang iban nga wala sang bayad ukon kabaylo; pag-angkon nga wala sang bayad sa bunga sang kinabudlayan sang iban.

pananum nga komersyal-- pananum nga pangunahon ginabaligya kag indi direkta nga pangkunsumo sang mga mangunguma, halimbawa, tubo, lubi, tabako kag lanot.

Pagpanglupig-- pagpanglupig kag pagpang-abuso sa mga kinamatarung sang iban agud mahimuslan kag pilit nga mapasunod sila.

Pasismo -- porma sang paghari nga nagasalig sa pagpanglupig sang pumuluyo agud pangapinan ang gahum kag interes sang pila ka nagapanghimulos kag nagapanglupig; ideolohiya ukon mga ideya nga nagasakdag sang ini nga tipo sang paghari.

Plebisito -- pagboto sang pumuluyo agud desisyunan ang isa ukon masobra pa nga malahalang nga halambalanon.

Pribatisasyon -- polisiya sang mga korporasyon kag institusyon nga ginapanag-iyahan kag kontrolado sang gubyerno.

Pulahanes-- kahublagan sang mangunguma nga naglapnag sa Samar, Leyte, Cebu kag iban pa nga bahin sang Visayas. Pagkatapos malutos sang mga manugsakop nga Amerikano, pasulit-sulit nga naglunsar sang mga pag-alsa tubtub sadtong panahon sang pagpangsakop sang

PAUNA NGA PULONG SA IKADUHA NGA EDISYON

Ginbalhag ang ikaduha nga edisyon sang **Malip-ot nga Kurso sa Katilingban kag Rebolusyong Pilipino (MKKRP)** bilang amot sa subong nga kabilugan nga tum-ok sa pagrekober, paglalapad kag pagkonsolida sa baseng masa sang rebolusyon labi na sa kubay sang masang anakbalhas. Ang pagpabaya sa hilikuton pangmasa sang nagligad nagakahulugan man sang daku nga pagpabaya sa sistematiko nga edukasyon pangpulitika. Bisan sa putuk-putukan sang kalaparon kag kusog nga nalab-ot sang organisado nga baseng masa sang rebolusyon sa kaumhan kag kasyudaran sadtong 1985, indi hamak nga malayo ang pagkaulihi sang edukasyon pangpulitika.

Sa liwat nga pagpadamo sang mga teksto sang kursong masa para sa paglalapnag kag pagpapagsik sang edukasyon pangpulitika, ginpakamaayo sang Paked-Pangkabilugan nga Sekretaryat nga amyendahan man ang daan nga mga teksto sang mga kursong masa.

Sa ikaduha nga edisyon sang MKKRP talalupangdon ang masunod nga mga pagbag-o:

1. Ginbag-o ang pagpasunod sang mayor nga mga bahin sang kurso. Gin-una ang pagtalakay sa kasaysayan sang Pilipinas sangsa pagtalakay sa tatlo ka sandigan nga problema sang pumuluyong Pilipino. Sa sini, gilayon nga maplastar ang istoriko nga ugat sang tatlo kag sandigan nga problema sang pumuluyong Pilipino;
2. Gindugang ang seksyon bahin sa pagkapukan sang diktadurang Marcos kag ang mga seksyon bahin sa rehimeng Aquino kag subong nga rehimeng Ramos. Gin-gamit man ang pinakaulihi nga mga datus bahin sa kahimtangan sang katilingban nga Pilipino.
3. Ginbilog ang seksyon sa pagtalakay sa mga sahi sa bahin nga Demokratiko nga Rebolusyon sang Banwa.
4. Ginhimo nga mas maathag ang pila ka pormulasyon kag presentasyon sang sabat sa pila ka mga pamangkot.

5. Nagpalawig sa pila ka bahin sang Demokratiko nga Rebolusyon sang Banwa.

Ang *MKKRP* makatindog bilang isa ka kurso sa pagtuon. Kadungan sini, gindesenyo ini bilang bahin sang kurikulum sa sistematiko nga edukasyon pangpulitika nga ginapaundan sang iban pa nga malip-ot nga kurso para sa mga rebolusyonaryong pwera. Bilang bahin sang kurikulum sa sistematiko nga edukasyon pangpulitika, ang *MKKRP* dapat ihatag nga una sa iban pa nga mga malip-ot nga kurso. Bangud ginaunod sini ang kabilugan nga kahimtangan sang katilingban nga Pilipino kag ang demokratiko nga rebolusyon sang banwa gilayon nga ginalatag sini ang kabilugan nga konteksto kag basehan sang pagtuon sa iban pa nga kasunod nga malip-ot nga kurso sa pagtuon pareho sang malip-ot nga kurso para sa kahublagan sang mangunguma, kahublagan sang pamatan-on, kahublagan sang kababainhan, kag iban pa. Kon mauna nga matunan ang *MKKRP* sangsa iban pa nga malip-ot nga kurso malikawan ang tendensya nga magkitid sa partikular nga konteksto lang ang pagtuon sa mga kurso para sa mga sektoral nga kahublagan.

Maayo nga maintegrar sa pagtuon sang *MKKRP* ang pagtuon sa **Ginlarawan nga Katilingban kag Rebolusyong Pilipino** agud masuplementuhan sang biswal kag pamag-anon ang pagtuon, labi na sa kubay sang masang anakbalhas.

Padayon naton nga pauswagon ang kurso. Sa proseso sang paghiwat sang mga pagtuon, mas makit-an naton kon paano labi pa nga masanto ini sa kahimtangan kag mga kinahanglanon sang mga tumuluon. Kinahanglan kolektibo nga matasa ang kada pagtuon, kag pana-panahon nga masuma ang inagihan diri. Ginapangayo namon ang mga obserbasyon, saway kag suhestyon sang mga bumalasa, tumuluon kag instruktur.

PUNGSUDNON NGA DEPARTAMENTO SA
EDUKASYON—
PANGKABILUGAN NGA SEKRETARYAT
Abril 1996

produksyon sang kapitalismo nagabunga sang mga paktor nga mismo amo ang magapabagsak sang kapitalismo.

Kurikulum-- mga topiko nga kaundan sang isa ka kurso sang pagtuon.

Kusog-pangabudlay -- ikasarang sang mga mamumugon nga magtrabaho, ginabakal sang kapitalista bilang isa ka balaklunon.

Liberalisasyon -- polisiya nga nagahatag sang mas daku nga gahum sa mga kapitalista nga magpanag-ya sang mga industriya, korporasyon kag empresa nga anay kontrolado sang gubyrno, ukon yara sa pangpubliko nga pagpanag-ya.

MLSA (Mutual Logistics Support Agreement ng 2002) -- kasugtanan militar sang US kag rehimeng Macapagal Arroyo nga nagapahanugot sa US nga gamiton ang tanan nga dulungkaan kag mga pasilidad militar sa bug-os nga pungsod, para sa tanan nga klase sang hayag kag likum nga mga aktibidad kaangay sang mga paghanas kag ehersisyong militar, mga operasyon kag deployment sang tropa.

MILF (Moro Islamic Liberation Front) -- rebolusyonaryo nga organisasyon sa paghimakas sang pumuluyong Moro para sa independensya.

"mapagpalang asimilasyon" (benevolent assimilation) -- polisiya nga ginpatuman sang kolonyalistang US sa mapintas nga pagsakop sa Pilipinas sadtong 1898; ginatawag ini nga "mapagpala" agud tiplangon ang mga Pilipino kag ang mga pumuluyong Amerikano.

Marxismo-Leninismo-Maoismo -- sistema sang mga ideya kag prinsipyo nga nagaathag sa mga layi sang pag-uswag sang katilingban kag mga katungdanan sa paghilway sang sahing mamumugon kag sangkatawhan halin sa pagpanghimulos kag pagpamigos; halin sa pagtuon sang kasaysayan sang katilingban kag pag-entra sa rebolusyon, gintukod ini ni Marx (sa bulig ni Engels) kag ginpauswag sang masunod nga mga dungganon nga lider kaangay nanday Lenin, Stalin kag Mao; proletaryo nga ideolohiya.

Merkantilismo -- ang polisiya sang kolonyalista nga mga pungsod sadtong 1600-1800 sa pagdambong sa mga kolonya; kaangut ini sang akumulasyon sang bulawan kag pilak nga nangin talaksan sang manggad kag gahum.

Kabesa de barangay (o cabeza de barangay) -- tumanduk nga lider sang barangay sa idalum sang kolonyal nga gubymong Espanyol kag masami nga anay datu; kubrador sang buhis kag tagapangita sang tawo para sa pwersahan nga pagtrabaho.

haligyaanay pangluwas -- bayluhanay sang produkto ukon balaligya sa iban nga pungsod; pagbaligyaanay sa mga dumuluong; eksport kag import.

haligyaanay sa sulod -- bayluhanay sang produkto sa sulod sang isa ka pungsod; halimbawa, pagbaligya sang produkto sa sulod sang isa ka probinsya ukon sa tunga sang Luzon, Visayas kag Mindanao.

gahum pangpulitika -- poder ukon kontrol sang estado sa paghimo kag pagpatuman sang mga layi.

Kapitalismo -- sistema sang ekonomya kag katilingban nga nakabase sa moderno nga industriya kag ginaharian sang sahing kapitalista. Nagapanguna nga kinaiya sini ang pagpanghimulos kag pagpamigos sang mga kapitalista sa mga mamumugon. Kontrolado sang mga kapitalista ang kapital (makinarya, hilaw nga materyales, kwarta nga kapital) nga ginagamit agud baklon ang kusog-pangabudlay sang mga mamumugon, madamuan nga tugahon ang mga produkto nga ginabaligya, kag magganansya.

Kapitalista -- (bilang *pangalan*) isa ka tawo nga may kapital nga ginapadaku sa produksyon; (bilang *pang-uri*) nagatumod sa kapitalismo ukon nagadala sang mga kinaiya sang kapitalismo.

kagamitan sa produksyon -- mga materyal nga kinahanglanon sa pagtuga sang mga produkto nga ginagamit sa katilingban; halimbawa sa industriya, hilaw nga materyales, makinarya, bilding kag duta nga ginpatindugan sang pabrika; sa agrikultura— duta, arado kag suyod, karbaw, makina pangpanguma kag irigasyon.

Kontra-insurhensya -- organisado kag armado nga pagpanglupig sang estado batuk sa pumuluyo nga nagaalsa ukon nagarebolusyon; ginahimo ini nga wala ginasunod ang internasyunal kag makatawo nga layi sa inaway.

Krisis -- malala nga problema nga yara sa katalagman nga lubos mabagsak sa nagaangkon sini; halimbawa krisis sang sobra nga

PAUNA NGA PULONG SA UNA NGA EDISYON

Ang **Malip-ot nga Kurso sa Katilingban kag Rebolusyong Pilipino** nagaathag sa kahimtangan sang Pilipinas kag pumuluyong Pilipino, tatlo ka pundamental nga problema sang katilingban nga Pilipino, kasaysayan sang pumuluyong Pilipino, kag demokratiko nga rebolusyon sang banwa. Ginasabat sini ang mga pamangkot nga: Ano ang kahimtangan kag mga problema sang pumuluyong Pilipino?, Ano ang mga ginhalinan sa kasaysayan sang mga problema nga ini?, kag Paano naton bag-uhon ang subong nga katilingban nga Pilipino?

Ang kurso nga ini nagaserbi nga pangkabilugan nga kurso pangmasa kag ginatun-an antes ukon pagkatapos sang espesyal nga kurso pangmasa.

Ginatalakay sang espesyal nga kurso pangmasa ang mga problema partikular sa sahi ukon sektor nga aton ginaorganisa, ang kasaysayan sang kag rebolusyonaryo nga solusyon sa mga problema nga ini.

Katuyuan man sang pangkabilugan nga kurso pangmasa ang pagpalapad kag labi nga pagpadalum sang kamuklatan pangpulitika sang masang katapuan sang Bag-ong Hangaway sang Banwa, mga organisasyong masa, kag mga likum nga grupo.

Ang kurso nga ini makatindog para sa kolektibo kag indibidwal nga pagtuon. Magamit man ini nga ubay sang mga nagapamuno sa edukasyong pangmasa. Matun-an ini sa apat tubtub anum ka sesyon sang tigduha ka oras.

Agud mangin mapagsik kag buhi ang pagtuon, dapat hugot nga iangot ini sa inagihan kag palibot sang mga tumuluon. Ginbutangan sang ilustrasyon ang mga pili nga bahin agud ang kurso labi nga mapasimple kag mas mahapos nga mahangpan.

PUNGSUDNON NGA BURO SA INSTRUKSYON
Abril 1980

PANGBUKAS

Sa rebolusyonaryong kahublagan pangmasa, mabaskog ang pagpangayo subong para sa isa ka praymer nga nagabalay sa mas simple nga porma sang kaundan sang pangkabilugan nga kursong masa. Ini tanda kag resulta sang madasig nga paglapad sang mga rebolusyonaryo nga organisasyong masa kag pagsaka sang lebel sang mga paghimakas sang masa sa kaumhan kag kasyudaran.

Kinahanglan pauswagon ang aton sistema sang paghatag sa masa sang edukasyon pangpulitika. Dapat kita mangin maayo sa sistematiko kag madasig nga pagpahangup sa malapad nga masa sang mga sandigan nga katuyuan kag prinsipyo sang rebolusyong Pilipino. Kumbinaron naton ang malaparan nga pagpanagtag sang mga praymer kag ang direkta nga pag-ubay sang mga kadre sang Partido kag hangaway sang banwa agud mapapagsik ang inisyatiba sang pinakamadamo nga aktibistang masa sa pagpanguna sa kolektibo kag indibidwal nga pagtuon.

Ang pagpuswag sa edukasyon pulitikal sang masa isa ka malahalon nga rekisito sa pagpabaskog sa rebolusyonaryo nga kahublagan pangmasa kag pagsulong sa mas dalagku nga rebolusyonaryo nga paghimakas. Kon mahatagan sila sang sandigan kag kumprehensibo nga ihibalo pulitikal, ang rebolusyonaryong masa labi nga maka-inisyatiba kag aktibo nga magapartisipar sa mga paghimakas kag hilikuton sa rebolusyon. Labi nga mas mapuslanon ang pagtuon nila sa mga rebolusyonaryo nga balasahon kag mga publikasyon sang Partido, kag mas madasig sila nga makasulong sa mas mauswagon pa nga pagtulun-an sa rebolusyon.

Ginbalhag ini nga bilang amot sa pagpauswag sa aton edukasyon pangmasa. Ginabase ini sa pagtuon sa ginapatuman na nga pangkabilugan nga kurso pangmasa sa lain-lain nga lugar. May pila ka malahalon nga pagbag-o nga ginapasulod diri.

Kon ikumparar sa kadam-an nga ginapatuman na nga pangkabilugan nga kurso pangmasa, mas daku nga igtalupangod ang ginhatag sang ini nga praymer sa pagtuon sa kasaysayan. Siguro ginalikawan sang iban nga kurso ang pagpalawig sang pagtuon. Apang bangud malahalon ini agud bastante nga mahangpan ang

hilaw nga materyales -- mga sangkap nga ginaproseso agud mangin human nga produkto; halimbawa, ang dahon sang tabako hilaw nga materyal sa paghimo sang sigarilyo, ang salsalon hilaw nga materyal sa paghimo sang makina.

Honistad -- parsela sang duta pangpubliko nga ginhatag sang gubyerno sa mangunguma matapos ini matalauma kag pagpatambok.

IMF (International Monetary Fund) -- isa ka internasyunal nga ahensya pangpinansya nga gintukod sang kapitalista nga kapungsuran sa pagpanguna sang US matapos ang Ikaduha nga Inaway Pangkalibutanon. Nagapa-utang ini sa mga pungsod nga may problema sa utang pangluwas. Ginagamit ini sang imperyalismong US agud magdikta kag magkontrol sang ekonomya sang iban.

impeachment -- pag-imbestigang sa matag-as nga upisyal sang gubyerno paagi sang Kongreso bangud sa pag-abuso sa gahum, kagarukan kag iban pa nga malala nga paglapas sa konstitusyon.

Import -- mga balaklunon nga ginabakal halin sa iban nga pungsod; mga produkto nga ginapasulod; pagbakal sang mga produkto halin sa iban nga pungsod.

Indotsina -- subrehiyon sang Timog-Nasidlangan nga Asya; ginabugos sang Kampuchea, Laos kag Byetnam.

Industriya -- (bilang pamaagi sang produksyon) dalagkuan kag moderno nga produksyon nga nagagamit sang makinarya agud madamuan nga magtuga sang mga produkto; (bilang partikular nga parte sang ekonomya) pagtuga, pagproseso kag pagbaligya sang isa ka klase sang produkto, halimbawa, industriya sang langis, industriya sang kalamay.

Industriyalisasyon -- pagpadamu kag pagpauswag sang mga industriya sang isa ka ekonomya bilang nagapanguna nga paktor sang ekonomya.

JUSMAG (Joint US Military Advisory Group) -- ahensya sang militar sang US agud kontrolon kag diktahan ang pagplano, paghanas, paniktik, mga kagamitan kag ang kabilugan sang reaksyunaryong AFP.

nabilin nga grupo sang pag-alsa nga ginapamunuan nanday Apolinario de la Cruz (Hermano Pule).

Demokrasya -- pagpangibabaw sang kagustuhan kag interes sang mayorya sa minorya; porma sang estado nga nagakilala sang prinsipyo nga ini.

demokrasya sa ekonomya -- kahimtangan sa ekonomya kon sa diin may kahilwayan nga magpauswag sang palangabuhian kag magbenepisyo ang kadam-an.

Demokrasya sang banwa -- demokrasya nga ginaharian sang pumuluyo sa pagpamuno sang sahing mamumugon paagi sa partido sini (tuhay sa demokrasyang burges nga ginaharian sang burgesya kag mga pulitiko ang tiglawas sini).

Demokratiko -- para sa kadam-an; kontra sa pasismo kag pyudalismo, nagasakdag sa mga kinamatarung kag interes sang pumuluyo.

Demokratiko nga republika -- porma sang gubyrno nga ang upisyales matuod nga tiglawas sang pumuluyo.

Deregulasyon -- polisiya sa pagdula sang mga restriksyon ukon proteksyon sang gubyrno sa anuman nga industriya agud pabay-an ang “hilway nga kumpetisyon” kag hilway nga paghugakum sang superganansya sang mga kapitalista; halimbawa, ang deregulasyon sa industriya sang langis sadtong 1992 nga ginapatuman sang rehimeng Ramos sa dikta sang IMF.

Eksport --: produkto ukon balaklunon nga ginabaligya sa iban nga pungsod; pagbaligya sang mga produkto ukon balaklunon sa iban nga pungsod.

Enerhiya -- pwersa nga nagapahulag ukon nagapadalagan sang isa ka bagay; masami nagatumod sa pwersa nga nagapadalagan sang makina; halimbawa, elektrisidad kag langis nga panggatong.

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) -- kasugtanan sang mga pungsod sa kalibutan nga may kaangtanan sa baligyaanay kag pagpamuhis. Ginagamit ini sang mga imperyalistang pungsod agud masiguro ang pagsulod sang ila nga mga produkto kag kapital sa mga pungsod sa bug-os nga kalibutan, kag agud labi nga makontrol ang kalibutanon nga baligyaanay.

katilingban kag rebolusyong Pilipino, gindugang ang tuhay nga kaangut sa kasaysayan, bisan maglawig sang gamay ang kurso.

Isa pa nga kinatuhay ang pagtratar sa nagapamuno nga papel sang Partido. Indi malayo nga hungod nga ginalikawan ang direkta ukon bastante nga pagtalakay sa bagay nga ini bangud sa kontra-komunista nga propaganda sang kaaway. Apang bangud sa paglikaw sa halambalanon nga ini, indi man bastante nga naathag ang pundamental nga mga prinsipyo sang rebolusyong Pilipino.

Dapat bastante kag maathag talakayon sa masa ang nagapamuno nga papel sang Partido sa rebolusyon. Pagkatapos sang masobra isa ka dekada umpisa sang liwat nga pagkatukod, nahibal-an na sang kadam-an nga pumuluyo nga ang Partido ang nagapamuno sa rebolusyonaryo nga kahublagan sa malapad nga bahin sang kaumhan kag kasyudaran. Ang kaaway pa gani ang isa sa aktibo nga nagapalpnag sa kamatuoran nga ini, sa katuyuan nga puggan ang masa sa pagsuporta kag pagpartisipar sa rebolusyon. Ang padayon kag mapagsik nga paglapad kag pagsulong sang rebolusyonaryo nga kahublagan ang pinakamaathag nga palatandaan nga napaslawan ang kaaway sa iya kontra-komunista nga propaganda. Ginakilala sang malapad nga masa ang pagpamuno sang Partido kag interesado sila nga labi pa nga mahangpan ang kinaiya kag mga katuyuan sini.

Ginasuhestyon namon nga palapnagon ang praymer nga ini sa rebolusyonaryo nga kahublagan pangmasa sa kaumhan kag kasyudaran. Pinakamaayo man nga sa pagtuon sini masunod ang kabilugan nga balayon kag matalakay ang tanan nga malahalon nga punto. Apang kon sa pila ka lugar may daku nga kabangdanan agud maghimo sang mga pagbag-o sa presentasyon, pwede nga mag-inisyatiba na ang mga natungdan nga organo ukon yunit.

Pareho sa iban nga mga balasahon nga ginapanagtag naton, luyag namon nga makuha ang mga saway kag suhestyon sang mga kaupod agud mapauswag pa ang praymer.

KOMISYON SA EDUKASYON KAG PROPAGANDA

1980

I. MANGGARANON ANG PILIPINAS APANG NAGAANTUS ANG PUMULUYONG PILIPINO

A. ANG PUNGSOD PILIPINAS KAG ANG UMULUYONG PILIPINO

1. Anano ang mga kinaiya sang Pilipinas?

Ang Pilipinas isa ka kapuluan nga may klima nga tropikal kag mabukid nga kadutaan. May ara ini 30,000,000 ektaryas nga kabilugan nga takos sang kadutaan. Ginabug-os ini sang 7,100 ka kapuluan. Tatlo diri ang dalagku nga grupo sang mga pulo: Luzon, Visayas kag Mindanao.

Ang Pilipinas nahamtang sa Nabagatnan-Nasidlangan sang Asya. Napalibutan ini sang Kadagatan Pasipiko, Dagat Tsina kag Dagat Celebes. Ara sa naaminhan nga bahin sini ang Tsina, kag sa nabagatnan nga bahin naman ang Indonesia kag Naaminhan nga Borneo. (Tan-awon ang mapa.)

Ang populasyon sang Pilipinas 82 milyones sadtong 2003. Kapituan kag lima ka porsyento (75%) sini nagapuyo sa kaumhan kag 25% ang ara sa kasyudaran.

May pila ka lahi nga ginhalinan ang mga Pilipino. Nagapanguna sa mga ini ang rasa nga Malayo. Signipikante nga amot sa makalahi nga komposisyon sang pumuluyo ang Indones kag Tsino. May ara man lakot nga mga rasa sang Arabo, Indian, Espanyol, Amerikano kag Negrito, apang gamay nga porsyento lang ang mga ini.

Pungsudnon nga minorya ang indi magnubo sa napulo kag apat ka porsyento (14%) sang populasyon. Kalakip sa ila ang mga una nga nagpuyo sa kapuluan sa sulod sang pila ka napulo ka libo ka tuig antes mag-abot ang mga kolonyalistang Espanyol. Tubtub subong nga pila ka napulo na ka tuig ang nagligad, sila nagapuyo sa mas daku nga bahin sang kapuluan antes sila gintabog kag ginpigos sang mga manugpang-agaw sang duta.

Masobra 100 ka lenggwahe kag diyalekto ang ginahambal sang mga pumuluyo. Ang lima ka lenggwahe nga ginahambal sang

GLOSARI

Abu Sayyaf-- terorista nga grupo nga naghaling sa isa ka ka nagsipak nga paksyon sang anay Moro National Liberation Front (MNLF), nga ang kadam-an nga nagpasimuno ginhanas sang CIA sa Afghanistan sadtong 1984.

Access and Cross-Servicing Agreement (ACSA) -- masangkad nga kasugtanan nga ginpirmahan sang mga departamento sa depensa sang US kag Pilipinas sa panahon sang rehimeng Ramos nga naghatag sang kahilwayan sa mga pwersa militar sang US nga magsulod kag maggamit sang anuman nga pasilidad sa diin man nga pamusod sang pungsod kag kon san-o man nila gustuhon.

Autonomy -- kinamatarung sang isa ka pungsod ukon grupo sang pumuluyo nga dumalahan ang kaugalingon samtang kabahin pa gihapon sang isa ka sentral nga gubyrerno.

BIAF -- (Bangsamoro Islamic Armed Forces): hangaway sang Moro Islamic Liberation Front (MILF).

Bauxite-- mineral nga ginakuhaan sang aluminyo (aluminum).

CAFA -- Committe on Anti-Filipino Activities (Komite sa mga Aktibidad nga Kontra-Pilipino); komite sang reaksyunaryo nga Kongreso sang Pilipinas sadtong dekada 1950 nga nagaimbestigar sa mga aktibidad sang mga progresibo kag militante nga Pilipino. Ginakabig sini nga “kontra-Pilipino” ang pagsakdag sang pungsudnon nga kahilwayan kag demokrasya; isa ka kontra-komunista nga pagpanglaot..

Clark Air Base -- anay pinakadaku nga paluparan nga base militar sang US sa gwa sang kaugalingon sini nga teritoryo, nga may malahalangon nga papel sa agresyon sang imperyalismong US sa Asya. Ginasakop sini ang bahin sang Pampanga, Tarlac kag Zambales. Ginbayaan sang mga Amerikano sadtong 1991.

Colorum -- kahublagan sang mangunguma sa ulihi nga bahin sang kolonyalismong Espanyol kag umpisa sang kolonyalismong US, nga may kinaiya nga kontrapyudal kag relihiyoso; nag-umpisa sa mga

6. Ano ang mga katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa sa patag sang relasyon pangluwas?

Pagkatukod sang Demokratikong Republika sang Banwa sang Pilipinas, magabukas ini kag magapabilin sang relasyon diplomatiko kag baligyaanay sa tanan nga pungsod nga nagarespeto sa soberanya kag integridad sang teritoryo sang pungsod. Siguruhon nga para sa benepisyong isa kag isa ang pagpakigrelasyon sa iban nga pungsod.

Pagasundon ang mga prinsipyo sang malinong nga pagpakigpangabuhi:

- a. pagrespeto sa soberanya kag integridad sang teritoryo sang isa kag isa;
- b. indi mangsalakay;
- k. indi pagpasilabot sa pangsulod nga mga halambalanon sang kada isa;
- d. pagkaalalangay kag benepisyong isa kag isa;
- e. malinong nga pagpakigpangabuhi sa iban nga pungsod ano man nga sistema sang katilingban.

Gilayon nga dulaan sang epektibidad ang tanan nga indi alalangay nga tratado kag kasugtan sa imperyalismong US kag iban pa nga imperyalistang pungsod.

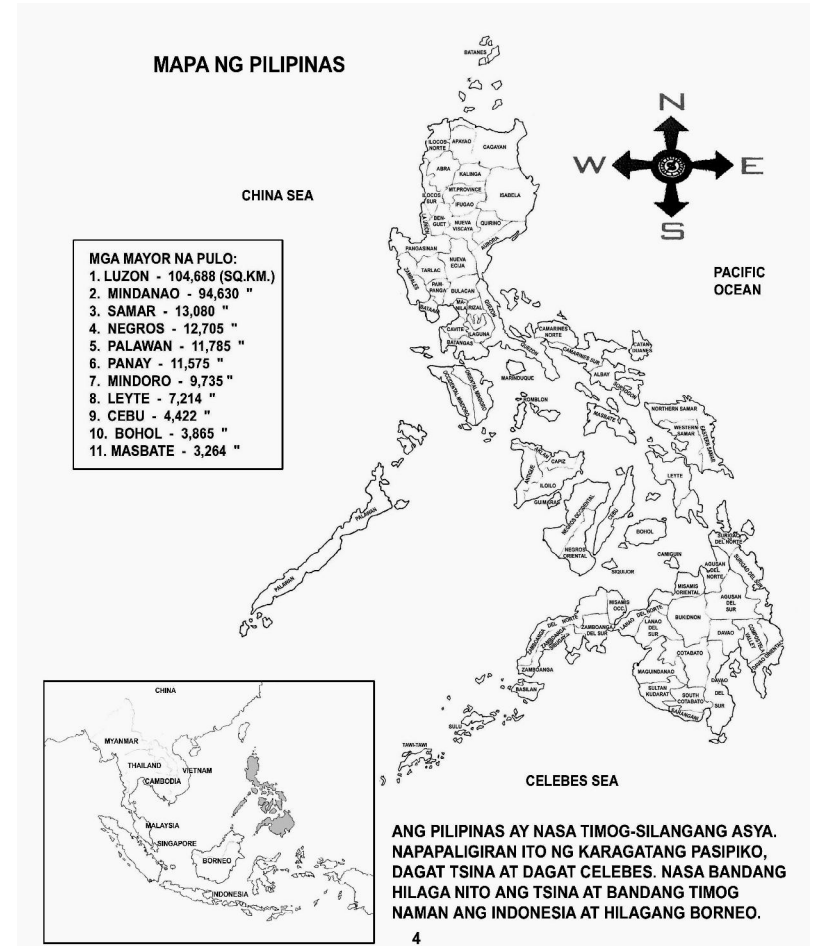
Pagasakdagon ang pinakamahirup kag pinakamapagsik ang tanan sa mga utod nga sosyalista nga estado, Partido kag tanan nga rebolusyonaryong kahublagan nga nagapamatuk sa imperyalismo, moderno nga rebisyunismo kag tanan nga reaksyon.

ÿ
PPPP

kadam-an amo ang Tagalog, Cebuano, Ilokano, Hiligaynon kag Waray. Ang Tagalog ang pangunahon nga basehan sang pungsodnon nga lenggwahe. Ginagamit ini sang pumuluyo sa lain-lain nga pagtigda.

2. Anano ang duna nga manggad sang Pilipinas?

Bugana sa duna nga manggad ang Pilipinas. Bangud sang mga kabukiran nga kadam-an daan nga bulkan, sa madamo nga suba kag klima nga tropikal, tuman katambok kaayo ang kadutaan agrikultural sang Pilipinas. Bagay ini sa madamo nga klase sang pananum kaangay sang humay, mais, ulutanon, prutas kag kararuton, kag ang mga magamit sa industriya pareho sang lanot, goma, lubi, tubo kag iban pa.

Malapad ang kagulangan sang Pilipinas. Bugana ini sa mga kahoy kag iban pa nga manggad sa kagulangan nga magamit sa nagkalain-lain nga kinahanglanon sang pumuluyo.

Sa mga kabukiran kag kapatagan, makuha ang madamo nga mga mineral pareho sang bulawan, bronse, langis, pilak, karbon, *bauxite* uranyum kag nikel. Bastante ang mga ini agud magkinaugalingon ang Pilipinas sa pagpauswag sang mga industriya.

Bugana sa isda kag iban pa nga manggad ang mga suba, linaw, bukana kag kadagatan. Pwede nga kontrolahon ang mayor nga kasubaan agud mapatubigan ang mga ulumhan kag mahatagan sang elektrisidad ang taga ka bahin sang pungsod. Ginagamit man para sa transportasyon ang mga suba, linaw, bukana kag kadagatan. Madamo man sang mga maayo nga dulungkaan ang Pilipinas.

Kon ang pumuluyong Pilipino mismo ang maggamit kag magdebelopar sang duna nga manggad sang Pilipinas para sa kaugalingon nga benipisyo, sobra-sobra pa ini agud sustenihon ang populasyon nga pila ka pilo ang kadakuon sangsa subong.

Amo pa man, ang pumuluyong Pilipino ginapunggan sang imperyalismong United States, tumanduk nga pyudalismo kag burukrata kapitalismo nga gamiton ang duna nga manggad sang Pilipinas para sa kaugalingon nga bentaha. Sa subong, ining duna nga manggad ginadebelopar sang imperyalismong US kag tanan nga mga idu-ido sini para sa kaugalingon nila nga ganansya kag sandig sa makitid nila nga padihut nga makahalalit sa masang anakbalhas.

B. NATUNGA SA PILA KA NAGAHARI NGA SAHI KAG MAS MADAMO NGA GINAHIMUSLAN KAG GINAPIGOS ANG KATILINGBAN NGA PILIPINO

1. Sanday sin-o ang nagakontrol kag nagapatuyang sa duna nga manggad sang Pilipinas?

Ang nagakontrol kag nagapatuyang sa duna nga manggad sang pungsod amo ang imperyalistang US kag iban pa nga dumuluong nga imperyalista, kag ang kahimbon nila nga lokal nga nagahari nga sahi sang dalagku nga burgesyang kumprador kag agalon nga mayduta. Isa ka porsyento (1%) lang sila sang populasyon sang Pilipinas.

Dapat maangut ang rebolusyonaryong kultura nga ini sa mga kultura nga sosyalista kag kultura sang bag-ong demokrasya sang iban nga pungsod. Dapat ipasulod kag isanto sa pungsudnon nga kundisyon ang anuman nga progresibo sa mga dumuluong nga kultura.

Kadungan sini, dapat respetuhon ang kultura kag mga pagginawi sang mga pungsudnon nga minorya. Mangin buhi lang sa Pilipinas ang unibersal na kamatuoran sang Marxismo-Leninismo-Maoismo kon ginadapat ini sa lokal nga sitwasyon kag pat-ud nga pungsudnon nga porma. Dapat sakdagon ang paggamit sang pungsudnon nga lenggwahe agud mapadasig ang pagpalapnag sang rebolusyonaryo nga kultura nga pungsudnon.

Kinahanglan ipalapnag ang kultura nga matuod nagaalagad sa pumuluyo labi na sa mga masang anakbalhas. Ini ang kultura nga matuod rebolusyonaryo kag demokratiko bangud nagahatag dagway sa isangan nga paghimakas sa mga handum sang masa.

Dapat ipalapnag ang syentipiko nga kultura agud pamatukan ang reaksyunaryong ideyalismo nga ginalibod sang imperyalismo kag pyudalismo kag bisan ang mga lihi nga nagaluntad pa. Pwede nga magtukod sang nagahiliugyon nga prente sang syentipiko nga kaisipan sang proletaryado kag mga progresibo nga aspeto sang materyalismong burges kag mga syensya nga pang-naturalisa. Apang dapat permi nga nagapamuno nga tugas sang sini nga syentipiko nga kultura ang teorya sang Marxismo-Leninismo-Maoismo.

Ini nga kultura dapat magserbi nga ubay sa praktikal nga kahublagaan sang rebolusyonaryong masa kag bisan sa pagbag-o sang ideolohiya sang mga intelektwal. Sa patag sang aksyon pangpulitika, pwede kita mag-angkon sang kontra-imperyalista kag kontrapyudal nga nagahiliugyon nga prente upod ang pila ka ideyalista kag bisan mga relihiyoso, apang indi naton makompormihan ang ila idealismo ukon doktrina sa relihiyon.

Pagarespetuhon ang kahilwayan sang mga pumuluyo sa pagpati ukon indi pagpati sa mga relihiyon. Aktibo nga igapalapnag ang syentipiko nga panan-awan kag mga prinsipyo sang Marxismo-Leninismo-Maoismo bilang gamhanan nga hinganiban sa pagrebolusyon kag pagsulong sang katilingban. Indi pagpabay-an nga mangin sablag sa pagsulong sang rebolusyon ang mga banggianay sa relihiyon.

bono sang inaway. Istriktong ipatuman ang istilo sang simple nga pagpangabuhi kag maukod nga pagtrabaho.

Antes ang pungsudnon nga kadalag-an, ang mga nagapamuno nga organo sang Partido kag ang gubyrno sang base magahimo sang nagasanto nga polisiya pang-ekonomya para sa mga base kag kaingod nga mga sonang gerilya sandig sa kongkreto nga sitwasyon. Siguruhon nila nga antes maghimo sang reporma pang-ekonomya sa isa ka lugar, may bastante nga mga kadre kag rebolusyonaryong organisasyon nga magasiguro sang husto nga pag-areglo sa interes sang pumuluyo.

5. Ano ang mga kinaiya sang kultura nga ipalapnag sang demokratikong rebolusyon sang banwa?

Wala sang mahimo nga bisan ano nga pagsulong ang rebolusyong Pilipino kon indi magluntad ang pangkabilugan nga pagkamuklat ang malapad nga masa sang pumuluyo. Ang konsepto sa demokrasya sang banwa ukon bag-ong tipo sang pungsudnon nga demokrasya, ang dapat nga mangin sumada sang pangkultura nga aktibidad sang rebolusyonaryong kahublagang masa. Dapat ipangibabaw ang pungsudnon, syentipiko kag pangmasa nga kultura kag rumpagon ang imperyalista, pyudal kag anti-popular nga kultura nga nagaluntad subong.

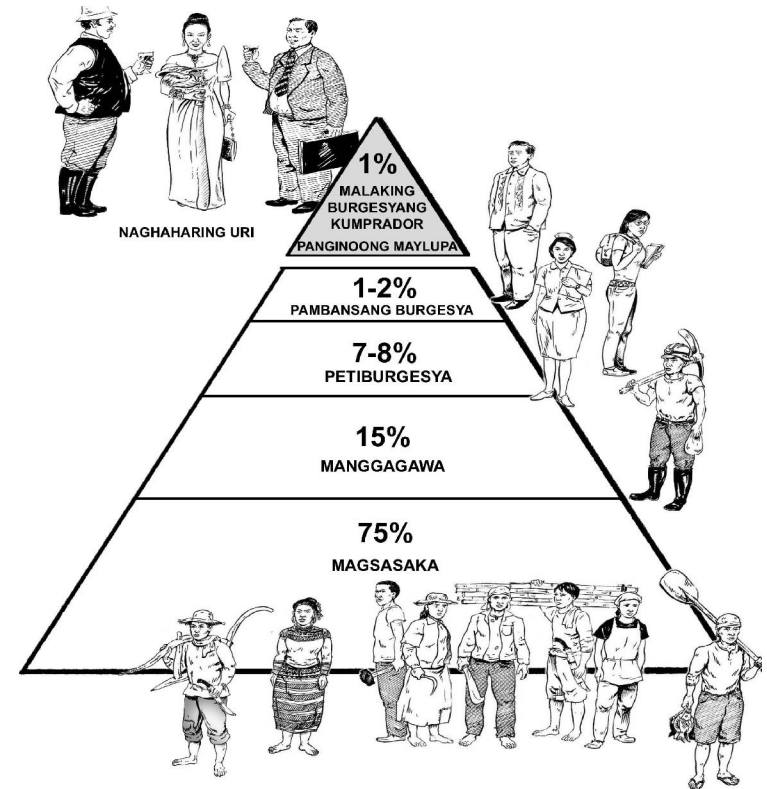

Ang sistema sa edukasyon, umpisa sa pinakamanubo tubtub sa pinakamataas nga lebel, mangin demokratiko. Igapatuman ang libre nga edukasyon para sa pumuluyo sa tanan nga lebel. Dapat palapnagon ang isa ka rebolusyonaryong kultura nga pungsudnon agud pamatukan ang imperyalista nga pagpamigos kag sakdagon ang dignidad kag independensya sang banwang Pilipino.

Dapat isikway sang kultura nga ini ang dekadente nga kultura sang kolonyalismo kag neo-kolonyalismo. May mga porma sang kultura nga tradisyunal kag moderno nga dapat kuhaon kag butangan sang kaundan nga magapatingkad sa pungsudnon nga rebolusyon.

Sila ang lubos nga nagapanginpulos sa duna nga manggad sang pungsod, sa kusog-pangabudlay kag sa gintuga nga manggad sang pumuluyong Pilipino. Sila man ang may kontrol sa reaksyunaryong gubyrno kag reaksyunaryo nga armado nga pwersa sa Pilipinas. Sila ang mga nagahari nga sahi nga nagapigos kag nagapaantus sa pumuluyong Pilipino.

Ang mga Sahi Katilingan nga Pilipino

2. Ano ang kahimtangan sang pumuluyong Pilipino?

Ginabug-os ang pumuluyong Pilipino sang mga mamumugon, mangunguma, mala-proletaryado, petiburgesya kag pungsodnon nga burgesyas. Ginabug-os nila ang kasiyaman kag siyam ka porsyento (99%) sang populasyon sang Pilipinas.

Ang pumuluyong Pilipino isa ka gamhanan nga pwera para sa pag-uswag. May angkon sila nga kusog kag kinaalam agud mangin sampaton sa lain-lain nga patag sang hilikuton sa katilingban kag may dungganon nga tradisyon sang isganan nga mga pagpakigsumpong sa dumuluong kag lokal nga pagpanghimulos kag pagpamigos. Masarangan nila nga magtukod sang katilingban nga nagahiliusa, matarung kag mainuswagon. Sa kusog kag kinaalam sang pumuluyong Pilipino, napundar ang malapad nga agrikultura, mga pabrika, minahan, transportasyon kag komunikasyon nga nagabuhi sang katilingban. Dapat tani sila ang nagapanginpulos sa mga manggad nga ini. Apang sila ang nagaantus kag malala nga ginahimuslan kag ginapigos sang mga dumuluong kag lokal nga nagahari nga sahi.

Ginapuga sang pila ka dumuluong nga imperyalista kag mga lokal nga nagharing sahi ang kusog kag kinaalam sang pumuluyo para sa kaugalingon nga benipisyo. Gani, manggaranon man ang Pilipinas, nagaantus sang sobra nga kaimulon ang pumuluyong Pilipino. Nagaantus ang mga mamumugon bangud wala sila sang ginapanag-iyahan nga mga kagamitan sa produksyon kag nagabaligya sang ila nga kusog pangabudlay agud magtuga sang ganansya para sa mga kapitalista kabaylo sang tuman kanubo nga sweldo, indi tawhanon nga kahimtangan sa pagtrabaho kag wala sang seguridad sa trabaho. Ginahimuslan sila sang mga dumuluong kag lokal nga mga kapitalista.

Ang mga mangunguma, nga ang mayorya wala ukon kulang sang duta ginapigos kag ginahimuslan sang daan kag bag-o nga tipo sang mga agalon nga mayduta. Palas-anon nila ang mataas nga arkila sa duta, manubo nga suhol kag usura. Padayon sila nga gina-agawan sang duta sang mga agalon nga mayduta, burukrata kapitalista kag dumuluong nga korporasyon. Madamo sa ila, labi na ang saray sang imol kag manubo nga nahanunga nga mangunguma ang napilitan magbaligya sang ila kusog-pangabudlay sa isa ka natalana ukon malawig-lawig nga panahon para sa ila nga palangabuhian. Sila ang malaproletaryado sa kaumhan.

Magluwas sa malaproletaryado sa kaumhan, may iban pa nga seksyon sang malaproletaryado nga nagabug-os sang daku-daku nga populasyon. Kadam-an sa ila ang mga imol nga mangunguma kag ang mga yara sa kabanwahanan kag kasyudaran pareho sang mga kargador, karpintero, kantero, kabulig sa tindahan, drayber sa

4 Ano ang mga katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa sa patag sang ekonomya?

Pagakumpiskahon kag iganasyunalisa ang mga ginapanag-iyahan sang mga imperyalista, dalagku nga burgesyang kumprador, dalagku nga burukrata kapitalista kag mga traidor. Pagakumpiskahon ang tanan nga negosyo nga may monopolyo nga kinaiya. Pagadumalahan sang estado ang tanan nga mga kumpanya nga iganasyunalisa kag mga ginakuhaan sang hilaw nga materyales kag enerhiya.

Magaangkon sang kinaiya nga sosyalista ang sektor pang-estado sang ekonomya kag mangin nagapanguna nga paktor sa pungsudnon nga ekonomya. Igapatuman ang mga ini para sa benepisyo sang masang anakbalhas. Pagakumpiskahon kag iganasyunalisa ang duta sang mga agalon mayduta kag igahatag sang libre sa mga mangunguma nga wala ukon kulang sang duta. Igapatuman ang prinsipyo sang alalangay nga pagpanag-iyahan sang duta. Paga-umpisahan ang mga empresa nga kooperatiba sa mga tag-iyahan nga nagatalauma kag iban pa nga magagmay nga prodyuser bilang una nga tikang pakadto sa sosyalismo.

Pagapahanugutan ang pungsudnon nga burgesyang paluntaron ang kapitalista nga produksyon apang indi ini dapat makapangibabaw ukon makasablag sa palangabuhian sang pumuluyong Pilipino.

Pagakumpiskahon kag iganasyunalisa ang duta sang mga agalon mayduta kag ipanagtag sang libre sa mga mangunguma nga wala ukon kulang ang duta.

Sa rasonable nga kalawigon sang panahon, pahanugutan ang pagnegosyo, pagpanag-iyahan sang sobra nga kadutaan kag pag-arkila sang manggaranon nga mangunguma sa pangabudlay sang iban. Hatagan sang kahigayunan nga makatrabaho ang mga agalon mayduta nga wala sang krimen sa pungsod, apang indi sila pag-ibutang sa anuman nga mayor nga pusisyon ukon maka-impluwensya sa mga desisyon.

Ipatuman ang prinsipyo sang pagsalig sa kaugalingon sa mga halambalanon sa ekonomya samtang ginatukod ang mga base kag sonang gerilya sa kaumhan. Magapartisipar sa produksyon ang mga rebolusyonaryong pwera kag likawan ang lubos nga magsalig sa pondo nga mapatuhaw halin sa kontribusyon, kumpiskasyon ukon

probinsya. Magaluntad ang iban pa nga mga tiglawas sang demokratikong sahi, partido kag grupo nga ginhisugtan sang mga tiglawas sang gubyerno sa banwa sa mga probinsya kag rekomendado sang organisasyon sang pungsodnon nga nagahiliugyon nga prente. Pagasapulon ini pagkatapos sang kadalag-an sa bilog nga pungsod ukon pagkahilway sang daku nga bahin sang Pilipinas.

Bisan indi pa lubos napukan sa bilog nga pungsod ang reaksyunaryong estado, pagatukuron na ang demokratiko nga gubyerno sang banwa sa mga lugar sa diin nagdaug na ang pumuluyo. Pagatukuron ang mga rebolusyonaryo nga komite sa mga baryo bilang binhi ukon aktwal nga organo sang demokratikong gahum pangpulitika.

3. Ano ang mga katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa sa patag sang militar?

Sa pusil nagahalin ang gahum pangpulitika. Tubtub indi madugmok ang kontra-rebolusyonaryo nga armadong pwersa, indi matukod ang independyente nga rehimen sa kaumhan ukon ang sistema sang demokratikong estado sang banwa sa bug-os nga Pilipinas.

Ang Bag-ong Hangaway sang Banwa ang mangin sandigan sang demokratikong estado sang banwa. Prinsipal nga katungdanan sini subong nga agawon kag konsolidahon ang gahum pangpulitika. Dapat permi sini nga alagaran ang pumuluyo kag pangapinan sila sa ila mga kaaway.

Dapat mag-angkon sang kinaiya nga pangmasa ang tanan nga armadong pwersa sang banwa kag dapat pamunuan ang mga ini sang proletaryado kag sang Partido nila. Sa proseso sang pagsulong sang armadong paghimakas mapauswag ang mga nagapanguna nga mga porma sang armadong pwersa sang banwa: ang regular nga pwersang mahulag, ang mga gerilya sang banwa kag ang milisya sang banwa. Pangunahon sila nga magahalin sa sahing mangunguma.

Sa kaumhan anay dapat tugahon ang mga rebolusyonaryong base kag sonang gerilya. Didto kinahanglan lutuson ang kaaway antes lubos nga agawon ang gahum sa kasyudaran. Ang Bag-ong Hangaway sang Banwa magasulong nga daw mga balod sa sulod sang malawig nga panahon agud dugmukon ang kaaway sa bilog nga pungsod.

traysikel, manuglibod kag iban pa nga wala man sang bastante nga kagamitan sa produksyon. Bangud sang malakolonyal kag malapyudal nga kundisyon, indi bastante ang ila nga suhol, indi regular kag kulang ang ila nga kita, kag wala sila sang pat-ud nga trabaho.

Nagausmod man ang palangabuhian sang petiburgesya. Padayon nga naganubo ang matuod nga balor sang gamay nila nga kita. Nagapameligro ang seguridad nila sa trabaho. Nagakaputo man ang gamay nila nga negosyo bangud sa kataason sang interes sa pautang, mataas nga balayran sa buhis kag mga kagarukan sa burukrasya.

Gina-ipit ang pungsodnon nga burgesyang dalagku nga dumuluong nga kapitalista nga nagatampok sang human nga produkto sa Pilipinas kag nagamanipula sa mga sandigan nga polisiya sang reaksyunaryo nga gubyerno angut sa ekonomya, pinansya, taripa kag pagbuhis kag lokal nga pagbaligya sang mga produkto. Naupangan man sang pyudalismo ang ila nga handum nga pauswag ang kapitalista nga produksyon. Bangud sa mga ini, may katalagman kag posibilidad sila nga mabangkarote. Nagakapaslawan ang ila ambisyon nga mangin dalagku nga burgesyang kag magtukod sang estado nga kapitalista sa idalum sang pagginahum sang sahi nila.

II. ANG KASAYSAYAN SANG PILIPINAS KASAYSAYAN SANG BANGGIANAY SANG ILISIPON NGA NAGAHARI NGA SAHI KAG SANG MALAPAD NGA MASANG GINAPIGUS KAG GINAHIMUSLAN

Ang kasaysayan sang Pilipinas, labaw sa ano pa man, kasaysayan sang pumuluyong Pilipino kag sang ila isganan nga paghimakas batuk sa dumuluong kag lokal nga manughimulos kag manugpigos.

Sa pagtuon sang kasaysayan, mahangpan naton ang matuod nga ugat sang pila ka gatos ka tuig nga pag-antus sa kapigaduhon sang pumuluyong Pilipino— ang paghari sang imperyalismong US, pyudalismo, kag burukrata kapitalismo. Sa pagtuon sang kasaysayan, labi naton nga athagon ang basehan sang nagapadayon nga paghimakas sang pumuluyong Pilipino para sa pungsodnon nga kahilwayan kag demokrasya.

A. ANG PAGLAPNAG SANG PYUDALISMO SA BILOG NGA PILIPINAS KAG ANG PAGPAKIGSUMPONG DIRI SANG PUMULUYO

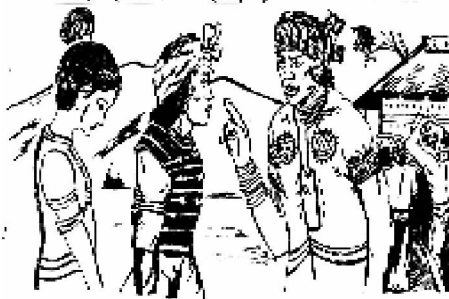
1. Ano ang kahimtangan sang katilingban nga Pilipino antes mag-abot ang mga kolonyalistang Espanyol?

Antes sakupon sang kolonyalistang Espanyol ang Pilipinas, may basehan na agud padayon nga mag-uswag ang katilingban nga Pilipino. Sa sulod sang Pilipinas sadto, lapnagon na nga nagapanguma ang mga nagapuyo sa dalagku nga bahin sang kapuluan. Makahibalo sila maghabol sang tela, magtroso, magmina kag maghimo sang simple nga mga kagamitan nga metal, porselana, kag iban pa. May kaugalingon sila nga literatura. Kag may pagnegosyuhanan na sila sa mga kaingod nga pungsod..

Sini nga panahon, may nagaluntad nga tatlo ka sistema pangkatilingban sa Pilipinas: mala-ulipon kag malakomunal, pyudal kag primitibong komunal.

a. Ang sistemang mala-ulipon kag malakomunal.

Ini ang pinakalapnagon nga sistema sang katilingban sa kapuluan antes mag-abot ang kolonyalistang Espanyol. Nagluntad ini nga sistema sa mga barangay. Kada barangay may pila ka gatus ka tawo kag pat-ud nga teritoryo.

Sa mga barangay, may duha ka porma sang pagpanag-iyang sang duta. Una ang pribado nga pagpanag-iyang sang mga raha kag datu nga pinuno sang mga barangay, sang pamilya nila kag sang mga maharlika ukon hilway nga pumuluyo. May mga timawa nga nagabungkal sang mga duta sang mga nagahari kag maharlika. Nagabayad sang arkila sa duta ang mga timawa. May ara man sang mga ulipon nga nagatrabaho nga wala sang pat-ud nga kasiguruhan sa patubas.

Ang mga maharlika nagatungod sang espesyal nga serbisyo sa mga nagahari apang may mga panahon nga nagapanguma man sila.

2. Ano ang katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa sa patag sang pulitika?

Dapat himuon ang tanan agud pareho nga maagum ang pungsudnon nga rebolusyon nga pangunahon batuk sa imperyalismong US kag ang demokratikong rebolusyon batuk sa pyudalismo kag pasismo. Dapat ibagsak ang gintingub nga reaksyunaryong diktadura sang daku nga burgesya kumprador, sahing agalon mayduta kag mga burukrata kapitalista, kag bayluhan sang sistema sang demokratiko nga estado sang banwa, diktadura sang nagahiliugyon nga prente sang proletaryado, sahing mangunguma, petiburgesya, pungsudnon nga burgesya kag tanan nga iban pa nga makibanwahanon.

Isa ka bag-ong demokratiko nga republika nga ginapamunuan sang proletaryado kag nagakasanto sa mga interes sang tanan nga rebolusyonaryo nga sahi kag saray ang magabulos sa subong nga paltik nga republika nga papet, nga tuga sang imperyalismong US kag mapangpwersa nga instrumento sang mga manughimulos nga sahi. Ini nga republika gintingub nga diktadura sang tanan nga rebolusyonaryong sahi kag saray nga pagapamunuan sang proletaryado.

Magaluntad ang mga konggreso ukon kumperensya sang banwa halin sa pungsudnon nga lebel tubtub sa probinsya ukon distrito nga lebel sang gubyerno. Sa mga manubo nga lebel, magaluntad man ang tiglawas nga organo nga nagadumala. Sa kada lebel, pagapilion ang mga tiglawas sang pumuluyo santo sa sistema sang pangkabilugan kag alalangay nga pagboto. Ang prinsipyo sang demokratikong sentralismo ang mangin pangunahon nga prinsipyo pang-organisasyon sang Demokratiko nga Republika sang Pungsod Pilipinas.

Ang Pungsudnon nga Kongreso sang Banwa pagabug-uson sang mga tiglawas nga ginpili sang gubyerno sang banwa sa mga

E. ANG PROGRAMA SA DEMOKRATIKONG REBOLUSYON SANG BANWA

Ginasaad sang programa sang demokratikong rebolusyon sang banwa ang mga sandigan nga prinsipyo, katuyuan kag katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa. Base ini sa Programa para sa Demokratikong rebolusyon sang Banwa nga ginbalay sang PKP sadtong 1968. Ginabaton ini subong sang malapad nga masa bilang ubay sa pagsulong sa demokratikong rebolusyon sang banwa. Napamatud-an na nga husto ang nagapanguna nga mga kaundan sini sa rebolusyonaryong paghimakas sa nagligad nga kapin tatlo ka dekada.

1. Ano ang sentral nga katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa?

Sentral nga katungdanan sang demokratikong rebolusyon sang banwa nga ibagsak ang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo kag agawon kag konsolidahon ang gahum pangpultika.

Katuyuan sini nga hilwayon ang pumuluyong Pilipino sa dumuluong kag pyudal nga pagpanghimulos kag pagpamigos.

b. Ang pyudal nga sistema.

Antes ang panahon sang Espanyol, ang pyudal nga sistema ang pinakamaus-wagon nga sistema sang katilingban sa Pilipinas. Nagluntad ini sa mga sultanato nga Moro sa Mindanao kag Sulu. Mas madamu nga tawo kag mas daku nga teritoryo ang sakop sang kada sultanato sangsa mga baranggay.

Ang nagahari nga sahi ginabug-os sang mga sultan, datu kag mga pamilya nila. Ang mga sultan nagapangibabaw sa pila ka mga datu. Sila ang nagadumala sa mga duta nga komunal magluwas sa duta nga ginapanag-iyahan nila. Nagakolekta sila sa mga mangunguma sang arkila sa duta sa porma sang buhis sa relihiyon. Ginaserbihan sila sang mga manunudlo sa relihiyon, eskribyente kag pinuno sang hangaway.

k. Ang primitibong komunal nga sistema.

Ini ang pinakamanubo nga porma sang organisasyon sang katilingban. Nagluntad ini sa tribu sang mga Ati, Igorot, Ilongot, Mamanwa, Manobo kag kaangay nga mga tribu.

Sa diri, wala sang pribado nga pagpanag-iyang duta. Nagapangabuhi ang mga tawo paagi sa pagpangisda, pagpangita sang pagkaon kag pagpangayam sa talon. Tanan nga makatrabaho sa tribu nagaupod sa pagpangita sang makaon kag ginatunga-tunga nila ang natipon.

2. Ngaa ginsakop sang mga kolonyalistang Espanyol ang Pilipinas?

Ang Espanya isa na ka mabaskog nga gahum sa kalibutan sang sakupon sini ang Pilipinas sadtong ika-16 nga siglo. Nagapangibabaw sa lain-lain nga bahin sang kalibutan ang gahum sang hangaway pangdagat sini kag may mga kolonya na ini sa Amerika Latina. Ara na sadto sa putuk-putukan ang sistema nga pyudal sa Espanya. Tulod sang paglambo sang merkantilismo kag pagtuhaw sang manupaktura sa Europa, labi nga ginpasangkad sang Espanya ang pagpangkolonya.

Ginsakop sang Espanya ang Pilipinas agud himuon nga istasyon sang negosyohanay sa Tsina kag kalapit nga mga lugar. Isa pa ka malahalon nga kabangdanan sang pagpangsakop sang kolonyalistang Espanyol ang makuha nga bulawan kag iban pa nga malahalon nga metal. Interesado man ini sa bugana nga pagkaon kag iban pa nga pangsuporta sa kinahanglanon sang mga kolonyalista nga makit-an sa Pilipinas.

3. Paano nasakop sang mga kolonyalistang Espanyol ang Pilipinas?

Agud sakupon ang Pilipinas, gin-gamit sang kolonyalismong Espanyol ang taktika nga mangpihak kag maghari. Ginhingalitan sini ang pagkawalay pangpulitika nga paghiliusa sang mga barangay. Ginlansi sang mga kolonyalista ang pila ka datu kag gin-gamit sila agud sakupon ang iban pa. Gani, bisan pila lang ka gatos ka tropang Espanyol ang gin-gamit sa umpisa, nasakop nila ang kadam-an sang Pilipinas.

Gin-gamit ang kumbinasyon nga “krus kag espada”. Paagi sa pagtiplang napahakos nila sa pagtuluuhan nga Kristyano ang pila ka barangay. Pagkatapos, gingamit ang kapintas sa paglupig sa mga nagabato.

Ang mga sultanato sa Mindanao may sistema sang

nga pauswagon ang rebolusyonyong kahublagan nga likum, kag ang malapad nga demokratikong kahublagan pangmasa sa kasyudaran. Ang nagapanguna nga kinaiya sang rebolusyonyong kahublagan nga ginalunsar sa kasyudaran amo ang pagkaligal kag depensiba.

Sa kasyudaran ginapukaw, gina-organisa kag ginapahulag ang masa sang mga mamumugon kag iban pa nga imol, subong man ang petiburgesya (ilabi na ang mga estudyante kag manunudlo), kag iban pa nga nahanunga nga pwera para sa mga paghimakas kontra-imperyalista kag kontra-pasista, kag agud suportahan ang rebolusyonyong kahublagan sa kaumhan.

Malawigan nga katungdanan sang rebolusyonyong kahublagan sa kasyudaran ang paghanda sang masa nga tagasyudad para sa tion nga handa na nga agawon sang hangaway sang banwa ang kasyudaran.

3. Paano ang angtanay sang rebolusyonyong kahublagan nga ginalunsar sa kaumhan kag kasyudaran?

Ang pagsulong sang rebolusyonyong kahublagan sa kaumhan nagahatag-kapagsik sa rebolusyonyong kahublagan sa kasyudaran. Makapaayo sa kahimtangan para sa pagsulong sang rebolusyonyong paghimakas sa kasyudaran ang pagsulong sang armadong paghimakas sa kaumhan nga nagapaluya sa kaaway.

Sa pihak nga bahin, ang rebolusyonyong kahublagan sa kasyudaran nagahatag sang kinahanglanon nga suporta pangpulitika, tawo kag materyal sa rebolusyonyong kahublagan sa kaumhan.

Ginatingub naton ang mga rebolusyonyong paghimakas sa kasyudaran kag kaumhan; sa mga banwa kag mga baryo; sa mga Pulang purok, Puting purok kag rosas nga purok.

Nagapakasampaton kita sa pagkumbinar sang mga aktibidad nga ligal, iligal kag mala-ligal paagi sa lapnagon kag malig-on nga likum nga kahublagan. Ang rebolusyonyong kahublagan nga likum nga kahublagan nga nagauswag sa tabon sang mga aktibidad nga demokratiko kag ligal dapat magsakdag sa kumprehensibo nga pag-uswag sang mga pwera nga rebolusyonyong, mag-angut sa nagabulublag nga bahin sang Partido kag hangaway sang banwa sa kada lebel.

pa man, tuman kalapad sang kaumhan gani, indi malikawan sang kaaway nga maglapta sang manipis ukon pabay-an ang malapad nga duog kon nakatipon sa pila ka lugar. Gani, ang kaumhan ang matambok nga duta sa pagtuhaw kag paglambo sang Pula nga gahum pangpulitika – ang hangaway sang banwa, mga organo sang demokratiko nga gahum pangpulitika, mga organisasyong masa kag ang Partido.

Sa pungsod naton ginalunsar ang malawigan nga inaway banwa bangud sa relatibo malapad ang di-mauswagon nga kaumhan nga ginaluntaran sang kadam-an nga populasyon. Madamu nga lugar ang relatibo malayo sa mga sentro kag nagapanguna nga linya sang komunikasyon sang kaaway kag ginapangabuhian sang mga pumuluyo nga nagasalig sa nanari-sari nila nga produkto sa uma.

Sa paglunsar sang malawigan nga inaway banwa, sa malawig nga panahon lang naton hulu-halintang mapauswag ang aton mga pwersa sa paisa-isa nga paglutos sa mga pwersa sang kaaway. Wala kita sa pusisyon nga iatubang ang gamay kag maluya nga pwersa sa mga istrategiko nga desaysibo nga pagpakig-engkwentro sa mga pwersa sang kaaway nga nakabentaha sa militar. Malig-on nga polisiya naton nga mag-atubang lang sa inaway nga masarangan naton dag-on. Kon indi, maglikaw kita sa kaaway nga indi naton malutos kag nagapangita sang kahigayunan nga bunalan ang isa ka pwersa sang kaaway nga masarangan naton lutuson.

Sa paglunsar sang malawigan nga inaway banwa, ginagamit naton ang istrategiko nga linya nga likupan ang mga kasyudaran halin sa kaumhan. Malig-on naton nga ginapauswag ang mga base kag sonang gerilya sa nagkalain-lain nga istrategiko nga lugar sang pungsod. Sa masunod nga halintang, ang mga lugar nga ini pagaanguton sang mga regular nga pwersa nga mahulag nga ara sa pusisyon nga magpangapin sa mga dalagku kag mapag-on nga baseng rebolusyonaryo sa kaumhan.

Halin sa amo nga mga base maagaw naton sa katapusan ang mga kasyudaran kag makasulong kita padulong sa kadalag-an sa bilog nga pungsod.

2. Ano ang rebolusyonaryong kahublagan nga ginalunsar sa kasyudaran?

Samtang nagapanguna nga katungdanan nga isulong ang malawigan nga inaway banwa, sekundaryo nga katungdanan naman

ekonomya kag paghiliusa pangpulitika nga mas mataas sangsa mga barangay. Ang mataas nga lebel sang paghiliusa pangpulitika kag kahandaan nga magbato sang pumuluyo didto ang nagpaslaw sa pagsalakay sang mga Espanyol sa mga komunidad nga Moro. Indi man epektibo nga nakontrol sang mga Espanyol ang mga pumuluyo sa kabukiran kaangay sang mga Igorot. Nagamit nila ang mga kabukiran agud pangapinan ang ila nga kahilwayan batuk sa mga kolonyalistang Espanyol.

4. Paano ginapalagnag sang mga kolonyalistang Espanyol ang pyudalismo sa Pilipinas?

Sa masobra sa tatlo ka gatos ka tuig nga paghari sang kolonyalismong Espanyol, ginpatuman ang duha ka pangunahon nga pamaagi agud palapnagon kag papag-unon ang pyudalismo sa Pilipinas. Una, ang sistemang enkomyenda nga ginumpisahan sadtong 1570 kag, ikaduha, ang sistemang asyenda nga ginpatuman sadtong ulihi nga bahin sang ika -18 siglo.

a. Ang sistemang enkomyenda

Ang mga enkomyenda malagpad nga kadutaan nga ginhatag sang haring Espanyol sa mga upisyal kag ordeng relihiyoso sa kolonya. Kabaylo ang mga ini sang serbisyo nila sa pagsakop sa Pilipinas. Ang enkomyenda ginabug-os sang gintingob nga nalupig nga mga barangay, nga nangin mas dalagku nga yunit sa ekonomya kag administrasyon. Diri, ginpatuman ang pyudalismo.

Katuyuan kag katungdanan sang mga enkomyenda ang pagpahapos sa koleksyon sang buhis, pagpatuman sa polo ukon pilit nga pagpatrabaho, kag indoktrinasyon sang pumuluyo sa Kristyanismo. Ginahimo nga instrumento ini agud makapang-agaw ang mga kolonyalista sang malagpad nga mga kadutaan.

Gin-angkon sang mga kolonyalista ang mga talamnan nga madugay na ginatalauma. Ginpabayad sang arkila sa duta ang mga mangunguma diri. Tanan nga kadutaan nga ginatalauma ginakabig nga ginapanag-iyahan sang haring Espanyol. Pilit nga ginpatrabaho ang mga mangunguma sa paghawan sang mga talon agud palaparon ang kadutaan nga ginapang-iyahan sang mga kolonyalista. Bisan ang mga daan nga maharlika nag-us-os sa pusisyon nga timawa.

Ginbungkag ang mga enkomyenda sadtong ika-17 siglo. Ginbaylo ang mga probinsya bilang sistema sang administrasyon. Ginhimo ini agud hugton pa gid ang pagpatuman sang mga layi sang Espanya sa pagpanag-iya sang duta kag agud buhinan ang banggianay sang mga agalon nga mayduta nga kleriko kag sibil. Bunga sini, labi nga nagsingki ang pagpanghimulos kag ang paghugakum sang kadutaan. Malaparan na sadto ang pribado nga pagpanag-iya sang mga kolonyalista sa duta.

b. Ang sistemang asyenda

Ginapalpad sang mga kolonyalistang Espanyol ang mga ulumhan agud sustentuhan ang kalan-on kag mga kinahanglanon nila. Ang ginasakuan sang mga kolonyalista amo ang negosyohanay nga Manila-Acapulco. Ang negosyo nga ini nakatuon sa pagbaligya sa Mexico sang mga produkto nga human sa Tsina kag iban nga

D. ANG MALAWIGAN NGA INAWAY BANWA KAG ANG ISTRATEHIKO NGA LINYA SANG PAGLIKUP SA KASYUDARAN HALIN SA KAUMHAN

1. Ano ang malawigan nga inaway banwa?

Ang malawigan nga inaway banwa amo ang rebolusyonaryong inaway nga pangunahon ginalunsar sa kaumhan sang Partido Komunista sang Pilipinas, Bag-ong Hangaway sang Banwa kag pumuluyong Pili-pino agud maagum ang tunay nga kahilwayan kag demokrasya.

Sa malawigan nga inaway banwa pangunahon nga tum-ok ang pagsulong sang rebolusyon sa kaumhan. Diri makit-an ang pinakamaluya nga angut sa gahum sang kaaway, ang malapad nga kadutaan nga paborable sa armadong paghimakas, kag ang masang mangunguma nga pangunahon nga pwera sang rebolusyon.

Diri nagapanguna nga ginalunsar ang paghimakas nga anti-pyudal agud ibagsak ang gahum sang mga agalon mayduta kag tukuron ang demokratiko nga gahum sang banwa.

Sa kaumhan, makatipon ang mga rebolusyonaryong pwera sang kusog nga pangdugmok sa kaaway. Hulu-halintang nga ginapauswag ang armadong paghimakas, rebolusyonaryong agraryo kag mga baseng rebolusyonaryo tubtub matupungan kag sa dalayon malabawan kag malutos sang hangaway sang banwa ang armadong pwera sang kaaway.

Pinakamalala nga pagpamigos kag pagpanghimulos ang ginapaluntad sang mga reaksyunaryo sa masang mangunguma. Bisan

sa sandigan isa ka rebolusyon sang masang anakbalhas kontra sa imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo.

Paagi sa pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente, malapad nga mapalapta sang Partido ang pangpulitika nga impluwensya sini kag maagum ang pinakamasangkad nga suporta sang masa kag iban pa nga progresibo nga sahi kag saray. Nakabase ining malapad nga hilikuton sa mga pagtinguha sang proletaryado nga tukuron ang nagakinaugalingon nga kusog nila paagi sa armadong paghimakas nga pangunahon ginasuportahan sang sahing mangunguma. Ang tunay nga nagahiliugyon nga prente para sa demokratikong rebolusyon sang banwa para sa paglunsar sang armadong paghimakas.

Ginpalapta sang mga kontra-rebolusyonaryo nga rebisyunista ang daan nga makahililo nga ideya nga ang nagahiliugyon nga prente pangunahon para sa parlamentaryo nga paghimakas. Ginapalpnag man nila ang kontra-rebolusyonaryo nga panan-awan nga indi kinahanglan ang pagpamuno sang proletaryado paagi sa partido sini, ang Partido Komunista, sa sulod sang nagahiliugyon nga prente, gani ginapaidalum sa pagpamuno sang burgesya ang nagahiliugyon nga prente.

Kinahanglan imentinar sang proletaryado kag sang Partido ang ila liderato, kahilwayan kag inisyatiba sa sulod sang nagahiliugyon nga prente samtang ginakilala ang kahilwayan kag inisyatiba sang ila mga alyado kag ginahatagan sang konsesyon ang mga ini, sa kundisyon nga may paghiliusa sa pangkabilugan nga programa sang demokratikong rebolusyon sang banwa, kag sa kundisyon nga indi makaguba ang amo nga mga konsesyon sa sandigan nga interes sang masang anakbalhas.

Kaangut labina sa pungsudnon nga burgesya, nahibal-an gid sang Partido nga kinahanglan ang paghiliusa kag banggianay sa nagahiliugyon nga prente. May duha ka kinaiya ang sahi nga ini: rebolusyonaryo ang isa ka aspeto kag reaksyunaryo ang isa pa ka aspeto. "Wala" nga opurtunismo nga isikway ang sahi nga ini bilang lubos nga kontra-rebolusyonaryo, kag tuo nga opurtunismo naman nga hakson sila bilang lubos nga rebolusyonaryo. Ang husto nga polisiya amo nga magpagkig-ugyon sa ila tubtub sa lebel lang nga katumbas sang pagsuporta nila sa rebolusyon sa sulod sang partikular nga panahon kag kadungan sini sawayon sila sa pagpangduha-duha ukon tendensya nila nga magtraidor sa rebolusyon. Bangud sa polisiya nga ini, permi kita nga mangin mabinantayon.

katambi nga pungsod. Nagsugod ini nga mapyerde sadtong ulihi nga bahin sang ika-18 nga siglo bangud sang kumpetisyon sang mga produkto sa mga pabrika sa Europa kag sang pagsalakay sang mga pirata nga Ingles sa mga barko nga nagabyahe sa Manila kag Mexico.

Sa kahimtangan nga ini, gin-umpisahan ang sistema nga asyenda. Ginmandu ang malaparan nga pagtanum sang mga pananum nga igabaligya sa mga kapitalista nga pungsod. Ginpalpnag ang pagtanum sang tabako, tubo, lanot, indigo kag iban pa. Kadungan sini, ginbukusan ang mga dulungkaan sang Pilipinas sa mga barko sang mga kapitalistang pungsod sa Europa kag sang Estados Unidos. Agud padasigon ang ilig sang mga produkto halin sa nagkalain-lain nga bahin sang kapuluan, gintukod ang mga riles sang tren, bag-o nga dulungkaan, bag-o nga karsada, kag ang sistema sang komunikasyon. Bangud sini, labi nga ginpahugot ang pagpatuman sang pwersahan nga pagtrabaho. Nangin mas madasig ang paghakot sang dalagku nga numeo sang pumuluyo agud magtrabaho sa malayo nga mga lugar.

Sa sistema nga asyenda, labi nga nagsingki ang pagpanghimulos nga kolonyal kag pyudal. Nagdikta ang mga Espanyol sang kota sa mga pagapatubason nga mga pananum para sa eksport. Pwersahan man nga ginbakal ang mga ini sa tuman kanubo nga presyo. Kag mas daku nga surplus ang ginakuha sa mga mangunguma sa porma sang arkila sa duta kag partida sa patubas. Ginhimo nga monopolyo sang kolonyal nga guberno ang pagbakal sang mga pananum nga ini. Labi nga naglala ang pagpang-agaw sang duta bangud luyag sang mga agalon nga mayduta nga manginpulos sing tuman sa pagbaligya sang mga pananum nga komersyal.

Sa sistema nga asyenda nagsugod ang sistema nga agsa. Ginapaarkila sang mga prayle kag upisyal nga Espanyol ang mga asyenda sa mga asyendero (lokal nga agalon nga mayduta). Ginbahin-bahin sa mga ulumhan ang duta kag ginpaubra sa mga mangunguma sa kundisyon nga magtungaay sa patubas.

Isa pa ka resulta sang sistema nga asyenda kag sang pagpagsik sang pangsulod kag panggwa nga baligyaanay amo ang paglutaw sang usbong sang sahi nga mamumugon nga Pilipino. Naglutaw man ang usbong sang burgesya nga Pilipino nga ginabug-os sang mga komersyante kag kaanakan anak nila nga nakaekwela sa kolehiyo.

5. Paano napalawig sang mga kolonyalistang Espanyol ang paghari nila sa Pilipinas?

Nahimo sang mga kolonyalistang Espanyol nga palawigon ang paghari nila sa Pilipinas sa sulod sang masobra tatlo ka gatos ka tuig.

Naggamit sila sang nagkalain-lain nga pamaagi pareho sang:

a. Paggamit sa armadong pwersa agud lupigon ang mga Pilipino. Gintukod sang mga kolonyalista ang hangaway nga kolonyal. Ginpabaskog ini paagi sa pilit nga pagrekrut sang mga suldado nga Pilipino. Gin-gamit ining hangaway agud lupigon ang pagbato sang pumuluyo. Mapintas nga ginsalakay sang hangaway nga kolonyal ang mga mangunguma nga naga-alsa sa nagkalain-lain nga bahin sang kapuluan. Gin-gamit ining hangaway sa paliwat-liwat nga pagsalakay sa mga Moro sa Mindanao kag sa mga Igorot sa kabukiran sang Kordilyera.

b. Pagkontrol sa pamensaron sang pumuluyo

paagi sa relihiyon. Ginwasak sang mga pari nga Espanyol ang daan nga pagpati sang mga pumuluyo. Ginpalapnag ang Katolisismo. Gimbangal sa mga pumuluyo ang mga nobena, pangamuyo kag lihi agud halog nga batunon nila ang paghari kag pagpang-abuso sang mga kolonyalistang Espanyol. Gintanum sa kaisipan sang pumuluyo ang bulag nga pagsunod kag pagginawi nga ulipon.

Ang mga pari nga Espanyol mismo direkta nga nag-uyat sang gamhanan nga mga pusisyon sa gubyerno nga kolonyal. Sa sini nga mga pusisyon, nakumbinar nila ang gahum sang relihiyon kag gubyerno agud pangapinan ang paghari sang Espanya kag ang pagpangibabaw sang mga orden nga relihiyoso.

k. Paggamit sa lokal nga nagahari nga sahi. Ginhatagan sang mga kolonyalistang Espanyol ang daan nga mga raha kag datu sang pila ka gahum sa mga munisipyo kag barangay. Ginhatagan

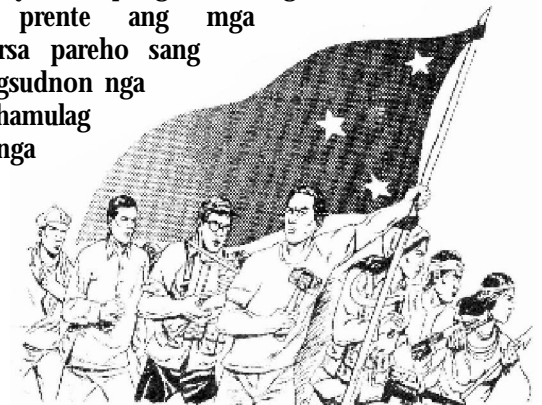
malaproletaryado nga ara sa kaumhan. Isa pa, dapat naton dalhon sa kubay sang rebolusyon ang mga nahanunga nga mangunguma kag nyutralisahon ang mga manggaranon nga mangunguma agud mahamulag kag madugmok ang mga nagapanguna nga haligi sang pyudalismo kag tanan nga iban pa nga lokal nga tirano.

Sa pagtuga sang mga baseng purok naton, nagasalig kita sa malig-on nga organisasyon sang Partido, makusog-kusog nga Pulang Hangaway, tereyn nga paborable sa operasyon militar kag bastante nga makuhaan sang pangabuhian.

Ang pinakaatrasado nga mga purok sa kaumhan mahimo naton nga pinakaabanse nga kuta sa pulitika, militar, ekonomya kag kultura sang rebolusyon. Matuga na naton ang armado nga independyente nga rehimen sa kaumhan bisan wala pa malutos ang kaaway sa kasyudaran. Makasulong lang ang rebolusyon sandig sa solido nga demokratikong kadalag-an sa kaumhan. Bangud indi alalangay ang pag-uswag sang katilingban nga Pilipino, sa indi alalangay nga pamaagi lang pwede nga mag-uswag ang demokratikong rebolusyon sang banwa. Kon subong sini, kinahanglan ang malawigan nga inaway banwa agud lubos nga matigayon ang rebolusyon sa bilog nga Pilipinas.

3. Ngaa kinahanglan tukuron ang sandigan nga alyansa sang mamumugon kag mangunguma bilang pundasyon sang pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente?

Ang sandigan nga alyansa sang sahing mamumugon kag sahing mangunguma ang nagserbi nga malig-on nga pundasyon sang pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente. Sa pagtukod lang sini nga alyansa mahimo mabuyok sa pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente ang mga nahanunga nga pwersa pareho sang petiburgesya kag pungsudnon nga burgesya agud mahamulag ang mga masupog nga kaaway. Nagaserbi ang pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente sa linya pangpulitika sang Partido nga ang rebolusyong Pilipino

mangunguma, ukon makahimo naman sang Tuo nga opurtunistang kasayanan nga nagsalig sang walay kutod sa parlamentaryong paghimakas kag sa mga indi-prinsipyado nga pagkompromiso sa mga imperyalista kag mga nagaharing sahi pareho sang ginatilawan nga himuon sang mga lokal nga rebisyunistang traidor.

Bangud ginakonsiderar ang indi alalangay nga pag-uswag sang katilingban nga Pilipino, ang dapat hatagan sang prinisipal nga tum-ok amo ang rebolusyonaryong paghimakas sa kaumhan kag ang dapat hatagan sang sekundaryo nga tum-ok amo ang rebolusyonaryong paghimakas sa kasyudaran. Sa tanan nga oras, dapat mangin maayo ang koordinasyon sang rebolusyonaryong paghimakas sa kasyudaran kag sa kaumhan. Apang indi gid naton dapat pagkalipatan ang sentral nga kamatuoran nga ara sa kaumhan ang pinakamaluya nga angut sang gahum pangpulitika sang kaaway kag didto ang pinakamalapad nga lugar nga mamaniobrahan sang armadong pwersa sang banwa sa paisa-isa nga pag-ubos kag hulu-halintang nga pagdugmok sa kontra-rebolusyonaryo nga armadong pwersa.

Dapat mapagsik nga ipatuman ang istrategikong linya ni Tsirman Mao nga likupan ang kasyudaran halin sa kaumhan. Sa kaumhan mahimo mapilitan ang kaaway nga ilapta sang manipis ang ila pwersa kag maganyat sila sa mga lugar nga ang inisyatiba aton lang. Bisan sa umpisa istrategiko nga nalikupan kita sang kaaway, isa kontra sa napulo, sa taktika malikupan naton sila, napulo kontra sa isa. Sa kabilugan, ang ilig sang gyera sigurado nga magkambyo kontra sa ila samtang nagabuhin ang aktwal nila nga pwersa kag sa mga kabangdanan nga pangpulitika mabudlayan sila magkuha sang bag-o.

Sa tanan nga oras, mapilitan sila nga magtalana sang tuman kadaku nga pwersa militar bisan man lang sa istatiko nga pagdepena sang ila kasyudaran, dalagku nga kampo kag mga pangunahon nga linya sang komunikasyon kag transportasyon. Sa malawigan maumid man sang husto ang ila parasitiko kag pasibo nga pwersa militar sa mga banggianay sang mga paksyon sang mga reaksyunaryo nga sahi.

Sa kaumhan, makapauswag kita sang pila ka patag-awayan nga nagkalain-lain ang kalidad, halin sa mga sonang gerilya tubtub mga baseng purok. Sa hilikuton nga ini, permi kita magsalig kag magsandig sa masa bangud ang rebolusyon pagtinguha sang masa. Dapat permi kita pangunahon nga magsalig sa mga imol nga mangunguma kag tanan nga seksyon sang proletaryado kag

man sila sang pila ka pribelihiyo pareho sang pag-angkon sang duta kag wala ginapaentra sa polo. Sa sini nga pamaagi, nakuha nila ang suporta sang daan nga mga raha kag datu. Nagamit nila ini sa pagpatuman sang paghari nga kolonyal sa mga barangay kag munisipyo.

Ining mga lokal nga papet ang nagabug-os sang prinsipalya, ang grupo sang mga kabesa sang barangay kag gubernadorsilyo. Sila ang nangin kolektor sang buhis ukon *cadique* tagahakot sang mga tawo para sa *pola* nagapanguna nga tinawo sang Simbahan sa kubay sang mga Pilipino, engkargado sa mga kadutaan sang mga agalon nga mayduta nga Espanyol, kag nagpanguna nga manugdayaw sang mga kolonyalista.

6. Antes ang Rebolusyon sang 1896 paano ginpamatukan sang pumuluyong Pilipino ang kolonyalismong Espanyol?

Sa bug-os nga panahon sang kolonyal nga paghari sang Espanya, nag-igrab ang lain-lain nga pagbangon kontra sa buhis, pilit nga pagpatrabaho, monopolyo sa komersyo, tuman kataas nga arkila sa duta, pagpanglanggab sang duta, pag-imponer sang relihiyon nga Katoliko, mga pagdumala nga indi-reasonable kag iban pa nga kapintasan sang mga kolonyalistang Espanyol.

Natabo ang indi magnubo sa 200 ka mga pag-alsa nga may lain-lain nga kalawigon kag kalaparon nga nalab-ot. Sa mga ini, makita ang pagkilala sang pumuluyong Pilipino sa kakinahanglanon sang kalakasan kag nagahiliusa nga paghulag agud rumpagon ang paghari sang Espanyol. Naglapnag kag nagbaskog ang mga ini kag nagtuga sang isa ka dungganon nga rebolusyonaryong tradisyon sa pumuluyong Pilipino.

Pila sa mga talalupangdon nga pagribuk ang mga masunod:

Ika-16 siglo:

- a. Sadtong 1574, may 2,000 ka mga hangaway ang nagtipon sa Tondo agud tabugon ang mga Espanyol nga bag-o lang nakasulod sa Manila. Ini ang ginatawag nga pagribuk ni Sulayman.
- b. Sadtong 1574, nagpamuno sa pagbangon si Lakandula, ang raha sang Tondo agud tabugon ang mga kolonyalista. Naglapnag

tubtub Cavite ang pagribuk nga ini. Ginpatay sang mga nag-alsa ang mga prayle kag Espanyol nga nadakop nila kag ginsunog ang mga simbahan. Ginpalibutan ang Manila sang linibo ka mga hangaway. Sa ulihi nga bahin, nagpakighisugot si Lakandula sa mga Espanyol.

- k. Sadtong 1596, nagpamuno si Magalat sa pag-alsa batuk sa mataas nga mga buhis kag abuso sang mga enkomyendero sa Cagayan. Ang naglain-lain nga datu sang Tuguegarao nagbuylog sa pagribuk nga ini. Naglawig sang walo ka bulan antes natapna ining pagribuk.

Ika-17 siglo:

- a. Sadtong 1620, gin-umpisahan sang mga Espanyol ang pagpadala sang mga ekspedisyon sa Kordilyera agud sakupon ang mga Igorot kag maangkon ang mga minahan sang bulawan sa amo nga lugar. Apang paliwat-liwat nga napaslawan ang mga ekspedisyon nga ini kag indi epektibo nga nakontrol sang mga Espanyol ang Kordilyera.
- b. Ginpamunuan ni Sumuroy ang pagribuk sa Samar sadtong 1649-50. Pangunahon nga kabangdanan sini ang paghakot sa mga mangunguma para sa paghimo sang barko sa Cavite. Naglapnag ining pagbangon tubtub sa Albay, Camarines Sur, Masbate, Cebu, Camiguin, Zamboanga, Naaminhan nga Mindanao kag Leyte. Ginsunog ang tanan nga simbahan sa Samar kag ginpamatay ang madamu nga prayle. Amo man ini ang natabo sa iban nga lugar nga nagsunod sa pagribuk sa Samar.
- k. Sadtong 1660, natabo sa Pampanga ang pagribuk nga ginpamunuan ni Maniago. Nag-igrab ini tuga sang daku nga balor nga wala ginbayaran sang kolonyal nga gubyerno sa ginakulekta nga humay kag sa malain nga kundisyon sa polo sa pag-utod sang troso sa Pampanga kag Bataan. Nagpanawagan ini sang pagtabog sa mga kolonyalista. Napunggan lang ining pagribuk nga ini sang hatagan sang amnestiya ang mga nag-alsa kag ginbayran ang isa ka bahin sang utang sang kolonyal nga gubyerno.
- d. Sadtong tuig man, nag-alsa ang mga pumuluyo sa Pangasinan, sa pagpamuno ni Malong. Ang mga ginareklamo nila pareho man sang pagribuk nga ginpamunuan ni Maniago. Nagpadala si Malong sang pwersa sa Ilocos, Cagayan kag Pampanga agud

Sa maanting nga pagbantay sa katalagman sang modernong rebisyunismo kag sa pagtuhaw sang bag-o nga kontra-rebolusyonyong linya nga rebisyunista sang mga bag-ong Lava kag Taruc, sa pagkatawo nanday Felimon Lagman, Arturo Tabara, Ricardo Reyes, Romulo Kintanar kag ahente sang CIA nga si Joel Rocamora, ang Partido walay kakapoy nga nagalunsar sang kahublagan sa pagpanadlong agud makakas ang mga kasaypanan sadtong nagligad kag bisan sa subong.

2. Ngaa kinahanglan ang kahublagan sang mangunguma kag ang armadong paghimakas?

Ang sahing mangunguma ang kadam-an nga pwersa sang rebolusyong Pilipino. Sila ang pinakadaku nga pwersa sang masa sa isa ka pungsod nga malakolonyal kag malapyudal. Kon wala ang gamhanan nga suporta nila, indi gid magdaug ang demokratikong rebolusyon sang banwa. Ang problema nila indi pwede nga indi mangin nagapanguna nga ginalubad sang demokratikong rebolusyon sang banwa. Sa paglubad lang sang problema nga ini mapukaw kag mamobilisa sang proletaryado kag Partido ang masang mangunguma.

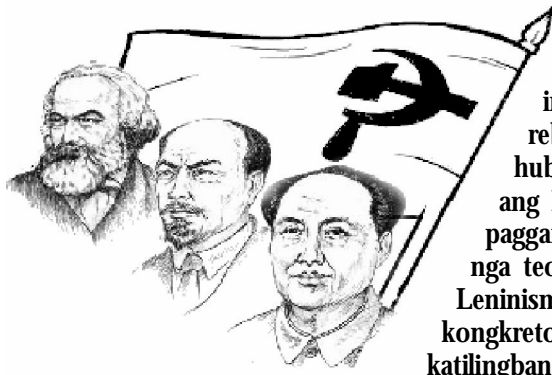
Wala sang solusyon sa problema sang mangunguma kundi ang maglunsar sang armadong paghimakas, maglunsar sang rebolusyong agraryo kag magtukod sang mga rebolusyonyong base. Samtang ginapatigayon ang rebolusyonyong paghimakas para sa duta bilang pamaagi sa pagtuman sa nagapanguna nga demokratiko nga kaundan sang rebolusyong Pilipino, matuman man ang sentral nga katungdanan sang bilog nga pungsudnon nga rebolusyonyong kahublagan nga agawon kag konsolidahon ang gahum pangpulitika.

Matukod lang ang mga nagapanguna nga armadong grupo sang rebolusyong Pilipino sa paglunsar sang gyera sang mangunguma. Kon amo, indi malikawan nga sa sahing mangunguma lang mahimo maggikan ang malapad nga mayorya sang mga Pulang hangaway sang Bag-ong Hangaway sang Banwa.

Magasayup ang isa ka partido komunista sa malakolonyal kag malapyudal nga pungsod kon sa kasyudaran imbes sa kaumhan igahatag ang mayor nga tum-ok sang hilikuton pangmasa sini. Kon subong sini ang ginahimo, magatalang ini kag makahimo sang "wala" nga opurtunistang kasaypanan nga tilawan agawon ang gahum sandig, pangunahon, sa kusog sang masang proletaryado sa kasyudaran, nga wala sang bastante nga suporta halin sa sahing

tubtub malab-ot ang halintang sang komunismo. Ginapamunuan nila ang subong nga halintang sang demokratikong rebolusyon sang banwa kag pagapamunuan man ang masunod nga halintang, ang sosyalista nga rebolusyon.

Ang Partido Komunista sang Pilipinas ang pinakaabanse nga nagatiglawas kag mayor nga instrumento sang rebolusyonaryo nga liderato sang proletaryado nga Pilipino sa pagtuman sa makasaysayan nila nga katungdanan. Ang Partido ginabug-os sang pinakaabanse nga mga elemento sang proletaryado kag kon amo konsentrado nga ekspresyon ini sang pwera sa ideolohiya, pulitika kag organisasyon sang proletaryado bilang sahi nga nagapamuno.

Kon wala ining rebolusyonaryong Partido, indi magluntad ang rebolusyonaryong kahublagan. Responsable ang Partido sa husto nga paggamit sang unibersal nga teorya sang Marxismo-Leninismo-Maoismo sa kongkreto nga kundisyon sang katilingban nga Pilipino. Ang

praktikal nga liderato kag mga polisiya sini ang nagatalana sa dalagan sang rebolusyonaryong kahublagan. Bilang pangkabilugan nga pamunuan sang rebolusyong Pilipino, ginapasiguro sang Partido nga masulong sang husto ang istrategiya kag mga taktika sang rebolusyon.

Bisan gamay ang proletaryado sa katilingban nga malakolonyal kag malapyudal pareho sang Pilipinas ang Partido Komunista sang Pilipinas bilang pinakaabanse nga destakamento nila madalum nga nagapanggamt sa malapad nga masa sang pumuluyo kag nagapabakud agud mangin indi-malutos nga pwera sa tugas sang bilog nga rebolusyonaryong kahublagang masa. Hugot nga ginaangot sang Partido ang proletaryado sa sahing mangunguma, mauyatan ang mayor sini nga hinganiban, ang mabaskog nga hangaway sang banwa, kag mapauswag ang basehan agud mauyatan ang isa pa ka gamhanan nga hinganiban, ang pungsudnon nga nagahiliugyon nga prente sang tanan nga rebolusyonaryong sahi kag saray.

tukuron ang iya gahum bilang hari. Napyerde ang pagribuk nga ini sang ekspedisyon sang mga Espanyol.

- e. Sa pagpamuno ni Almazan, nag-alsa sa Ilocos bilang sabat sa panawagan ni Malong. Sa ulihi nga bahin, nalupig ang pagribuk nga ini kag napatay si Almazan.

Ika-18 siglo:

- a. Ang pagribuk sa Bohol nga ginpamunuan ni Dagohoy ang pinakamalawig. Halin 1744 tubtub 1829, natabog sang mga pag-alsa ang mga Espanyol sa daku nga bahin sang Bohol. Naglab-ot sa 20,000 ang kusog nila kag nakatukod sang kaugalingon nga gubyrno sa mga base sa kabukiran.
- b. Halos dungan sang paglupok ang pagribuk sa Pangasinan nga ginpamunuan ni Palaris kag ang pagbangon sa Ilocos nga ginpamunuan ni Silang. Ang una naglawig halin 1762-64 kag ang ikaduha humalin 1762-63. Ang pagribuk nga ginpamunuan ni Silang naglab-ot tubtub sa Pangasinan kag Cagayan. Lunsay ginpamunuan sang mga kaupod sa prinsipalya ining mga pagribuk. Ang mga ini ginduso sang tuman kataas nga buhis kag sang pagpang-abuso sang mga prayle kag kolonyal nga upisyales. Ginpanawagan sang nag-alsa ang pagpalayas sa mga prayle kag upisyales nga Espanyol sa mga nasambit nga probinsya.
- k. Sadtong 1745, naglupok ang pag-alsa sa Batangas, nga ginpamunuan ni Matienza. Resulta ini sang arbitraryo nga pagpalapad sang mga Heswita sa mga asyenda kag sang pagpataas sang arkila sa duta.
- d. Sadtong tuig 1745, naglupok ang mga pag-alsa sa madamo nga bahin sang Manila, Rizal, Cavite kag Bulacan, bangud sang pagpanglanggab sang mga prayle sang duta kag pagtaas sang arkila sa duta. Sa mga pagbangon nga ini, ginsalakay sang mga mangunguma ang mga asyenda, ginsunog ang mga balay sang mga prayle, ginpatay ang mga engkargado nga kadam-an mga Tsino, kag nagbato sa mga tropang Espanyol.

Mapintas nga ginlupig kag gintapna sang mga kolonyalistang Espanyol ang mga pagbangon sang pumuluyo. Pilit nga ginpasuldado ang madamu nga Pilipino agud ipaaway sa mga rebelde.

7. Ano nga mga kahublagan ang ginlunsar sang mga ilustrado batuk sa mga kolonyalistang Espanyol?

Ang mga ilustrado amo ang mga Pilipino nga nakaeskwela sa mga kolehiyo sa sulod ukon sa gwa sang Pilipinas. Sa pagsingki sang pagpanghimulos nga kolonyal kag pyudal, naigo ang interes sang mga ginikanan nila nga komersyante kag prinsipales. Nangin biktima ang mga may-sarang nga Pilipino sang pagpanglanggab sang duta, pagpahalin sa pagka-engkargado sa mga asyenda, mas mabug-at nga buhis, kag iban pa nga abuso sang mga kolonyalista. Nangin pulunsukan man ang mga ilustrado sang mga pag-insulto sang mga Espanyol nga kaklase kag manunudlo nila.

Una nga sistematiko nga kahublagan nga ginlunsar sang mga ilustrado agud atakehon ang paghari sang mga mga Espanyol amo ang kahublagan nga sekularisasyon sa kubay sang mga kleriko. Gindemanda sang mga pari nga Pilipino ang pagsikway sa mga ordeng relihiyoso gikan sa mga parokya.

Sang mag-alsa sadtong 1872 ang mga mamumugon sa Cavite, gin-akusahan nga kahimbon sa pag-alsa ang pinuno sang kahublagan sa sekularisasyon nga sanday Padre Gomez, Burgos kag Zamora. Gin-garote sila bisan nagapakitluoy nga wala sila sang kasalanan.

Ikaduha nga kahublagan sang mga ilustrado ang Kahublagan Propaganda. Ginlunsar ini sang mga ilustrado nga nagkadto sa Espanya agud mag-eskwela kag magkampanya sang mga reporma sa Pilipinas. Ginpangayo nila sa gubyerno sang Espanya nga himuon regular nga probinsya sang Espanya ang Pilipinas, hatagan ini sang representasyon sa parlamentong Espanyol kag ipatuman sa pungsod ang mga probisyon sang Konstitusyon sang Espanya sa mga kinamatarung sibil. Ginpangunahan inin kahublagan nanday Jose Rizal, Marcelo del Pilar, Graciano Lopez Jaena, Juan kag Antonio Luna. Napaslawan ining kahublagan sang mga ilustrado.

Nagpuli si Rizal sa Pilipinas agud ipadayon ang pagpropaganda. Gintukod niya ang *La Liga Filipina* kag nagpanawagan sa mga Pilipino nga magtindog bilang isa ka pungsod. Apang wala siya nagpanawagan sang pagbulag sa Espanya. Antes siya ginluthang sa Luneta, ginluiban niya ang armado nga pagbangon sang pumuluyo sang manawagan siya nga mag-ampo sang armas.

Ang tatlo ka hinganiban sang rebolusyong Pilipino amo ang Partido Komunista sang Pilipinas, ang Bag-ong Hangaway sang Banwa kag ang pungsudnon demokratiko nga prente. Sa malip-ot nga pulong, ang Partido Komunista sang Pilipinas, nga nagatiglawas sa proletaryado, nagagamit sang duha ka gamhanan nga hinganiban, ang armadong paghimakas kag ang nagahiliugyon nga prente.

1. Ngaa kinahanglan ang makasahi nga liderato sang proletaryado kag sang Partido sini, ang Partido Komunista sang Pilipinas?

Wala sang madinalag-on nga rebolusyon kon wala sang husto nga liderato sang isa ka pat-ud nga sahi. Ang proletaryado ang nagapamuno nga sahi sa rebolusyong Pilipino subong. Sila ang pinakaabanse nga pwera sa produksyon kag pulitika sa Pilipinas kag sa bug-os nga kalibutan. Sila ang nagadala sa bandera sang unibersal nga teorya sang Marxismo-Leninismo-Maoismo, nga kon wala ini, indi pwede nga magtuhaw ang matuod nga rebolusyonaryong kahublagan sa Pilipinas sa subong nga panahon.

Umpisa sadtong Una nga Inaway Pangkalibutanon kag Rebolusyong Oktubre, sang magkambyo ang dalagan sang kasaysayan sang kalibutan sa banas sang sosyalismo halin sa banas sang kapitalismo, ang proletaryado nga Pilipino lang ang nagaangkon sang ikasarang nga hangpon kag hakson sang maayo ang mga kawsa nga makibanwahanon kag progresibo sang bug-os nga pumuluyong Pilipino. Pagkatapos sang Ikaduha nga Inaway Pangkalibutanon, sang pungsudnon nga paghilway sang pumuluyong Tsino kag iban pa nga pumuluyo, kag pagkatapos sang Dungganan nga Proletaryado nga Rebolusyon sa Kultura sa Tsina, labi pa nga nag-athag ang istoriko nga papel sang proletaryado nga Pilipino bilang nagapamuno nga sahi sang rebolusyong Pilipino.

Sining nagligad nga 74 tuig, ang proletaryado ang sahi sa katilingban nga Pilipino nga nangahas sa banas sang rebolusyonaryo nga armadong paghimakas batuk sa mga dumuluong kag lokal nga manugpigog kag manughimulos. Sila ang sahi nga nakaagum sang pinakamadalum nga inagihan kag mga liksyon sa kongkreto nga praktika sang rebolusyong Pilipino.

Bangud sa kinaiya sang sahing proletaryado, indi lang sa gilayon nga palaabuton nila masarangan nga maghatag sang rebolusyonaryo nga liderato kundi bisan sa malayo nga palaabuton

burgesyia ukon sa nahanunga nga burgesyia. Pwede matumod ang mayor nga kinaiya sang sahi sa tuig nga ini sandig sa iya mayor nga palangitan-an.

Kon isa man ka pungsudnon nga burgesyia ang isa ka agalon mayduta, tuhay kag husto nga ginaatubang ang iya interes bilang agalon mayduta kag interes sa industriya ukon komersyo. Ang isa ka katapu sang intelihensya pwede nga maggikan sa pamilya nga agalon mayduta, pungsudnon nga burgesyia ukon manggaranon nga mangunguma, apang nagatrabaho siya bilang petiburges sa kasyudaran. Sa esensya, ginakilala siya nga myembro sang petiburgesya sa kasyudaran.

Sa amo pa man, indi lang talaksan sa palangabuhian ang dapat gamiton sa pagklasipikar sang mga indibidwal. Maporma ang rebolusyonaryo ukon kontra-rebolusyonaryo nga kinaiya sang isa ka indibidwal sa dalagan sang paghimakas, labi na pag-abot sa halambalanon sang pagka-proletaryong rebolusyonaryo. Wala sang ginabun-ag nga Pula bisan sa mga anakbalhas. Sa mga ginapigos kag ginahimuslan, pwede magluntad sang isa ka hakop nga eskirol nga bangud sa kontra-rebolusyonaryo nga aktitud nagakadto sa kubay sang mga kaaway sang pumuluyo.

Sa mga myembro sang petiburgesya, may pwede nga mangin abanse nga elemento sa rebolusyonaryong paghimakas. Bisin sa mga katapu sang mga manughimulos nga sahi may mga pinasahi nga kaso sang mga indibidwal nga nagabag-o kag nagaupod sa mga rebolusyonaryo. Kon amo, dapat hatagan sang nagasanto nga importansya ang talaksan sang panindugan pangpulitika kag ang proseso sang pagbag-o sa ideolohiya.

Base sa mga sahi kag saray, kinahanglan man ang paliwat-liwat nga pag-analisa sa mga sahi agud mag-angkon kita sang husto nga paghangup sa mga pagbag-o sa pangpulitika nga aktitud nga ginatuga sang bag-o nga materyal nga kundisyon, kag subong man sa mga pagbag-o sa materyal nga kundisyon bangud sa mga pagbag-o sa pangpulitika nga aktitud.

K. ANG TATLO KA MALAHALON NGA HINGANIBAN NGA KINAHANGLAN AGUD MAGDAUG ANG DEMOKRATIKONG REBOLUSYON SANG BANWA

Limitado ang kahublagan nga ginpamunuan sang mga ilustrado sa pagpangayo sang mga reporma sa idalum sang kolonyal nga paghari sang Espanyol. Wala man ini nag-organisa sang isa ka kahublagan sa kubay sang masang anakbalhas. Bangud ang mga pinuno sini gikan sa may-sarang nga sahing ilustrado, ang nagapanguna nga katuyuan nila amo nga mapat-ud ang partisipasyon sang ila sahi sa pangpulitika nga paghari kag ang mas daku nga bahin sa mga benepisyo sa pang-ekonomya. Bisin pa man, nakabulig ang mga ini sa pagpalapnag sang nasyunalismo kag sa paghanda sang pamensaron sang mga Pilipino para sa pag-igrab sang Rebolusyon sang 1896.

8. Ano ang Rebolusyong Pilipino sang 1896?

Ang Rebolusyong Pilipino sang 1896 amo ang armado nga pagbato nga ginlunsar sang pumuluyong Pilipino agud ibagsak ang kolonyal kag pyudal nga paghari sang mga Espanyol. Ginpakig-away sini ang soberanya sang pungsod Pilipino, ang kahilwayan sibil, ang pagkumpiska sa mga asyenda sang mga prayle agud ipanagtag sa mga mangunguma kag ang pagseparar sang estado sa Simbahan.

Ang Rebolusyon sang 1896 gin-umpisahan sang Katipunan sa pagpamuno ni Andres Bonifacio. Nagapati si Bonifacio nga indi reporma kundi rebolusyon ang husto nga banas sa pag-agum sang kahilwayan sang Pilipinas. Mayorya sang katapuan sini gikan sa mga mamumugon kag mangunguma. Nakapalapad ini kag nakatipon sang bastante nga numero sang katapuan agud makalunsar sa bug-os nga pungsod sang isa ka inaway para sa pungsudnon nga kahilwayan. Ginsenyal sa Singgit sang Pugadlawin sadtong Agosto 23, 1896 ang pagsugod sang armado nga pagpakigsumpong sa mga kolonyalista.

Nagkuha sang inspirasyon si Bonifacio sa mga demokratikong rebolusyon nga ginpamunuan sang burgesyia sa Europa kag Amerika. Gin-ubayan siya sang panindugan nga

nagasakdag sa pagtukod sang demokratiko nga republika kag nagapasugot sa kapitalismo. Sa pagsingki sang pagpanghimulos kag pagpamigos nga kolonyal sa pumuluyo, nagasingki man ang pungsudnon-demokratiko nga handum sang malapad nga masa sang pumuluyo. Samtang nagapalala ang pagpamigos, nagasingki man ang militante nga ispiritu sang mga ginaharian, labi na sang masang anakbalhas, tubtub nga nag-igrab ang Rebolusyong Pilipino sang 1896.

Sang ilunsar ang Rebolusyong 1896 amat-amat na nga nagluya ang gahum sang Espanya. Nagakalutos ini sa pagpakig-away sa mas mabaskog nga kapitalistang pungsod pareho sang Britanya, Germany kag Pransya. Nagsulong man ang rebolusyonaryo nga paghimakas sang pumuluyo sa mga kolonya nga Espanyol. Resulta sini, napilitan ang Espanya nga buksan ang iya mga kolonya sa pagsulod sang mga pungsod kapitalista nga nagapadaku ang pagkakinahanglan sang hilaw nga materyales kag mabaligyaan sang human nga produkto.

Sang ipalapnag ang sistemang asyenda, ang pyudalismo sa Pilipinas lubos nga nag-uswag kag ang ekonomya nga bastante sa kaugalingon amat-amat na nga gina-islan sang ekonomya nga nakabase sa kwarta. Ang katilingban nga Pilipino nagsugod nga magkadto sa sistemang malapyudal halin sa pyudalismo. Nagpagsik ang produksyon sang balaklunon kag bayluhanay. Nagtuhaw ang binhi sang kapitalismo sa katilingban nga pyudal. Nagtuhaw man ang usbong sang bag-o nga mga sahi sa mas mauswagon nga sistema sang katilingban.

Maathag nga nagbinhi ang proletaryadong Pilipino sadtong ika-19 siglo. Sila ang mga mamumugon sa riles, bapor, dulungkaan, sentral sang kalamay, pabrika sang tabako kag sigarilyo, imprenta, distilerya, pandayan, balay-baligyaan kag iban pa. Nagikan sila sa madamo nga mangunguma nga gin-agawan sang duta kag naputo. Kalakip man sa ila ang madamo nga artesano kag manughuman sa kamot nga nadulaan sang trabaho.

Kadungan sang pagtuhaw sang binhi sang proletaryado, nagtuhaw man ang burgesyang Pilipino nga ginabug-os sadto sang mga kumprador kag ilustrado. Ang lokal nga sahing kumprador pangunahon mga komersyante nga Tsino kag mga pinuno nga papet nga may kaugalingon nga duta ukon nagaarkila sa prayle.

mas masanag nga buwasdamlag. Sila ang tagpanubli kag magapadayon sang rebolusyon.

Nagaantus kag ginahimuslan – ini ang kahimtangan sa palangabuhian sang mayorya sang pamatan-on. Kaangay sang malapad nga pumuluyo, wala sila nagaangkon sang anuman nga importante nga demokratiko nga kinamatarung sa subong nga katilingban. Ginadingut ukon ginapigos sang mga nagaharing sahi ang ila kinamatarung sa ekonomya, pulitika kag kultura.

Madulom ang buwasdamlag sang pamatan-on nga Pilipino sa idalum sang ini nga sistema. Samtang nagapadayon ini, indi lubos nga mapauswag ang ila ikasarang. Indi mahatagan sang kahilwayan ang angkon nila nga kusog kag kinaalam para sa pungsod. Sa baylo ginapuga ini sang dumuluong kag lokal nga manugpanghimulos para sa kaugalingon nga benepisyo.

Gani kinahanglan hakson kag isulong sang pamatan-on nga Pilipino ang demokratikong rebolusyon sang banwa. Daku nga papel ang gintungdan nila sa pagpanibag-ong kusog sang rebolusyonaryong kahublagan kag paglunsar sang bag-ong demokratikong rebolusyon. Halin sadto tubtub sa subong, mapagsik nga nagapakigbahin ang pamatan-on sa demokratikong rebolusyon sang banwa. Ginakilala sang rebolusyonaryo nga pamatan-on nga madaug lang ang rebolusyon sa paghulag kag paghimakas sang malapad nga masa sang pumuluyo, labina sang masang mamumugon kag mangunguma. Gani ang paghulag nila kabahin kag nagaserbi sa demokratikong rebolusyon sang banwa.

Kalakip sila sa ginahugpong sang demokratikong rebolusyon sang banwa agud mag-entra sa pagbagsak sa nagaharing sistema kag sa pagsulong sang interes sang pumuluyo. Malahalon nga magsalig sa pamatan-on sa malawigan nga rebolusyonaryong paghimakas. Sa pagmobilisa sa pamatan-on, mapat-ud nga wala untat nga magatuhaw ang mga magapadayon sa rebolusyonaryong kahublagan.

4. Ngaa malahalon ang pana-panahon nga pag-analisa sa mga sahi sa proseso sang pagsulong sang demokratikong rebolusyon sang banwa?

Mahimo matabu nga maklasipikar ang isa ka tawo sa duha ukon sobra pa nga kategorya sang sahi. Bangud sa malakolonyal kag malapyudal nga kinaiya sang ekonomya, ang isa ka bahin sang sahi nga agalon mayduta pwede nga makabig man sa dalagku nga

ekonomya, pangpulitika, pang-ideolohiya kag sosyo-kultural nga ugat sang pangkasarian kag makasahi nga pagpamigos sa masang kababainhan.

Apang indi ini matabo kon indi maghulag mismo ang kababainhan. Labaw sa tanan, ang pinakadaku nga kasiguruhan nga masabat ang partikular nga interes sang kababainhan sa sulod kag sa gwa sang rebolusyon amo mismo ang pagpabaskog sang rebolusyonaryong kahublagan sang kababainhan. Ang ila nagapadaku nga papel sa sulod sang Partido, hangaway sang banwa kag mga rebolusyonaryong organisasyong masa nagaserbi nga inspirasyon sa iban pa nga kababainhan, amo man sa kalalakihan sa pangkabilugan.

Dapat padayon nga buyukon ang mas madamu pa nga kababainhan nga hakson ang rebolusyon kag padayon nga pasakaon ang lebel sang ila rebolusyonaryo nga paghulag. Ang kadalag-an sa ini nga patag magkaangut nga kadalag-an sang kahublagan sa paghilway sang kababainhan kag sang pumuluyo.

e Ang pamatan-on

Isa ka daku nga pwera sang katilingban nga Pili-pino ang pamatan-on nga ginabug-os sang mga may edad 13 tubtub 35 ka tuig. Sadtong 1990, ma-sobra na sa 22 milyon ukon 37 porsyento sang populasyon sa Pilipinas ang kalakip sa sektor sang pamatan-on.

Napasulod ang pamatan-on nga Pilipino sa nagkalain-lain nga sahi. Kadam-an ang nalakip sa sahing mamumugon kag mangunguma. Madamu-damo man ang kalakip sa petiburgesya nga ginabuylugan sang pamatan-on nga istudyante, mga empleyado kag propesyunal nga gamay ang kita, kag iban pa.

Angkon sang pamatan-on ang kapagsik sa pamensaron kag panglawason. Bukas ang pamensaron nila sa pagbag-o, sa pagrebolusyon. Bag-ong pwera sila nga nagaantus sang pagpanghimulos kag pagpamigos, interesado kag handa nga maghimakas agud tapuson ang nagahari nga sistema kag tukuron ang

Agud paayuhon ang transportasyon kag komunikasyon, ginpwera sang mga kolonyalistang Espanyol ang nagadamu na nga mga pumuluyo nga nagahimo sang mga kalsada, taytay kag dulungkaan. Sa pihak nga bahin, naglapad kag naghugot ang angtanay sang masang pigos. Nagbaskog ang panggwa kag pangsulod nga negosyuhonay.

9. Ano ang gindangtan sang Rebolusyong Pilipino sang 1896?

Pagkaligad sang Singgit sa Pugadlawin sadtong Agosto 23, 1896, nag-ani sang madamo nga mga kadalag-an ang pumuluyong Pilipino. Naglapad ang katapuan sang Katipunan. Natabog sa madamo nga bahin sang pungsod ang mga kolonyalistang Espanyol, labina sa Luzon.

Apang sadtong 1897, gin-agaw sang mga ilustrado nga ginapamunuan ni Emilio Aguinaldo ang liderato sang Rebolusyon. Gindakop kag ginpatay si Bonifacio sang pamunuan nga Aguinaldo. Gintukod ang gubyrno nga rebolusyonaryo apang nag-agum ini sang sunod-sunod nga kapaslawan. Nabuyagyag ang makigkompromiso nga kinaiya sang sahing ilustrado.

Sadto man nga tuig, nakighisugot sa mga Espanyol ang gubyrnong Aguinaldo. Kabaylo sang P400,000, nagpanawagan sila sa pumuluyo nga mag-untat sa pagpakig-away kag nagpatapok sila sa Hongkong. Ini ang kasugtan sang Biak-na-Bato. Nag-ampo ang pamunuan nga Aguinaldo apang wala nag-ampo ang pumuluyong Pilipino. Ginpadayon sang pumuluyo ang rebolusyonaryo nga paghimakas.

Samtang, nagpakig-angut kay Aguinaldo sa Hongkong ang mga ahente sang imperyalismong US agud gamiton siya sa buko nga pag-agaw sa Pilipinas. Ginbalik sang mga Amerikano si Aguinaldo sa Cavite pagkatapos sudlon sang iskwadron pangdagat ni Dewey (admiral sang hangaway pangdagat sang US) ang Manila Bay agud papason ang plotang Espanyol.

Pag-igrab sang Inaway nga Espanyol-Amerikano, ginpanginpuslan sang mga rebolusyonaryong Pilipino ang maayo nga kahigayunan agud pasingkion ang paghimakas sa mga kolonyalistang Espanyol. Nabagsak ang paghari sang Espanya sa bug-os nga kapuluan magluwas sa Intramuros kag pila ka indi importante nga garison. Apang bangud sang pagpasilabot kag pagsalakay sang imperyalismong US, wala natabo ang pormal nga pag-ampo sang

mga kolonyalistang Espanyol sa mga Pilipino. Gindingot sa mga rebolusyonaryo nga Pilipino ang kadalag-an nga dapat sa ila. Mabaris nga ginlupig sang imperyalismong US ang pumuluyong Pilipino kag nagpadayon ang kolonyal nga kahimtangan sang Pilipinas.

B. ANG KOLONYAL NGA PAGHARI SANG IMPERYALISMONG US KAG ANG PAGHIMAKAS DIRI SANG PUMULUYONG PILIPINO

1. Ngaa ginsakop sang imperyalismong US ang Pilipinas?

Sadtong temprano nga bahin sang ika-20 siglo, naglab-ot na sa halintang sang monopolyo ang kapitalismo sa US. Agud makapang-agaw sang mga kolonya, gin-gyera sang US ang Espanya sadtong 1898.

Ginsakop sang US ang Pilipinas bangud bugana ini sa duna nga manggad kag barato nga kusog-pangabudlay kag talampukan ini sang sobra nga produkto kag kapital. Gusto man gamiton sang US ang Pilipinas bilang base sa pakig-agaway sa iban nga imperyalistang gahum sa pagkontrol sa Tsina kag iban pa nga bahin sang Asya.

2. Paano ginsakop sang imperyalismong US ang Pilipinas?

Agud masakop ang Pilipinas prinsipal nga gin-gamit sang imperyalismong US ang kontra-rebolusyonaryong kalakasan kag sekundaryo, ang pagpaniplang.

Sa umpisa, nag-pasilabot ini sa mga halambalanon sa Pilipinas paagi sa pagpakunokuno nga magabulig sa gubyernong Aguinaldo sa pagtabog sa kolonyalistang Espanyol. Bisan naipit na sang mga rebolusyonaryong Pilipino ang mga kolonyalistang Espanyol, nakumbinsi sang mga Amerikano ang gubyerno nga Aguinaldo nga palawigon ang ulihi nga bunal sa mga Espanyol. Gani, nakatipon ang imperyalistang US sang bastante nga tropa nga gin-gamit agud

mayduta kag upisyal sang reaskyunaryong gubyerno, masami nga ginasutsot sang mga ini nga magbanggianay ang mga komunidad sang mga setler kag sang mga tumanduk.

d. Ang kababainhan

Isa ka daku nga pwera ang kababainhan sa katilingban nga Pilipino. Mas o menos, katunga sang 80 milyon ka Pilipino kababaihan. Naghalin sila sa nagkalain-lain nga sahi apang kapin sa kadam-an sa ila kalakip sa sahi nga ginahimuslan kag ginapigos. Mga mamumugon kag mangunguma ang nagabug-os sa 90 porsyento sang kababainhan sa bug-os nga pungsod.

Maluwas sa makasahi nga pagpanghimulos kag pagpamigos, nagaantus ang masang kababainhan nga anakbalhas sang dugang nga pagpanghimulos bangud sa manubo nga pusisyon nila sa katilingban. Ginatalana ini sang sistemang malakolonyal kag malapyudal kag sang kadungan nga pyudal kag burges nga kultura nga ginapalapnag sang mga nagaharing sahi. Ginagamit nila ang pyudal kag burges nga panan-awan sa kababainhan para labi pa nga himuslan kag piguson ang kababainhan nga anakbalhas kag masiguro nga maghipos, mangin masinulundon kag wala nagabatu.

Bangud sang manubo nga pusisyon sa katilingban, mas gamay ang opurtunidad sang mga babaye nga makapang-empleyo sangsa mga lalaki. Mas limitado ang kinamatarung sang kababainhan nga makigbahin kag magdesisyon sa mga halambalanon bahin sa gubyerno kag katilingban, kag bisan sa sulod sang pamilya. Mas limitado ang opurtunidad nila nga makaeskwela. Biktima man sila sang kalakasan kag pagpabaya sang gubyerno. Obhetibo nga interes sang kababainhan halin sa mga ginahimuslan kag ginapigos nga sahi kag sektor ang pagrebolusyon.

Sa rebolusyonaryong pagbag-o gid lang sang mga pangkatilingban nga kundisyon magabot ang mahunit nga pang-

Ang husto nga polisiya sa tanan nga pungsudnon nga minorya amo nga uyatan permi ang proletaryado nga panindugan kag maghimo sang kinahanglanon nga pag-analisa sa mga sahi. Ini lang ang pamaagi agud lubos nga makaupod sa ila ang Partido. Sa pagpatuhaw sang mga kadre sang Partido kag Pulang hangaway sa pungsudnon nga minorya, indi lang ang bug-os nga papet nga estado ang mapukan sang Partido kundi bisan ang mga lokal nga tirano sa mga teritoryo sang mga pungsudnon nga minorya.

Madamo sa mga pungsudnon nga minorya ang natabog sa pinakamabaw-ing nga lugar, kag ang mga ini pwede himuon nga gamhanan nga mga base para sa rebolusyonaryong pagpakig-away.

k. Ang mga settler

Ang mga settler sa mga ma-bulubukid kag kagulangan sang Pilipinas isa ka malahalona nga penomenon bangud sa malakolonyal kag malapyudal nga kinaiya sang katilingban nga Pilipino. Importante sila bangud ginapigos, madamo kag ara sa tereyn nga paborable sa armadong paghimakas. Sa pila ka probinsya, ang mga settler ang mayorya sang lokal nga populasyon.

Ang mga settler sa mga binukid kag kagulangan mga mangunguma nga nadulaan sang duta kag wala sang makita nga ulubrahan sa uma ukon pabrika sa lugar nga ginhalinan nila. Bisan sa umpisa may ara sila sangka-puna nga duta nga ginatalauma kag ginakabig nga ila, kinaandan nga nagakabuhi sila bilang imol nga mangunguma ukon manubo-nga-nahanunga nga mangunguma kag ginasablagan sang reaksyunaryong gubyrno kag nagkalain-lain nga lokal nga manughimulos nga mag-angkon sang pormal nga titulo sa duta.

Sa masami nangin biktima sila sang pagpanglanggab sang duta, pagpabaya sang gubyrno, usura, manipulasyon sang komersyante, pasaburno sa mga lokal nga burukrata kag maton kag bandido. Para sa kaugalingon nga benepisyo sang mga agalon

maagaw ang kredito sa pagpaampo sa mga Espanyol kag agud ipangsalakay sa mga Pilipino.

Likum sa mga Pilipino, nahisugot ang gobernador-heneral nga Espanyol kay Admiral Dewey para sa isa ka pakuno-kuno nga inaway. Ginhiwat ang moro-moro nga inaway agud may rason nga magsurender ang mga kolonyalistang Espanyol sa mga imperyalista, sa baylo nga sa mga Pilipino nga sadto nakalikup sa Intramuros. Base sa kon anano nga kabangdanan, paliwat-liwat nga ginpaatras sang mga pwersang Amerikano ang mga Pilipino halin sa ila pagkordon sa Intramuros.

Sadtong Disyembre 10, 1898, likum nga nagpirmahanay ang Espanya kag US sa isa ka kasugtanang nagahatag sa Pilipinas sa US kabaylo sang bili nga \$20 milyon. Ang kasugtanang ini amo ang Tratado sang Paris.

Samtang nagadugang sang tropa nga pangsalakay sa Pilipinas gin-umpisahan sang mga Amerikano ang maduguon nga kampanya sang pagsakop sa Pilipinas sadtong 1899. Naglawig tubtub 1902 antes desaysibo nga nadaog sang imperyalismong US ang inaway sa pagsakop sa Pilipinas. Apang tubtub 1916, nagpadayon sa nagkalain-lain nga bahin sang kapuluan ang armado nga pagpakigsumpong sa bag-o nga mga manugsakop.

Sa Inaway nga Pilipino-Amerikano (1899-1902), 126,468 ka tropa sang US ang gin-gamit batuk sa pito ka milyon nga pumuluyong Pilipino. Indi magnubo sa 4,000 ang napatay sa mga dumuluong nga manugsakop kag kapin 3,000 ang pilason. Halos 200,000 man ka Pilipino nga pangkombat kag indi pangkombat ang napatay. Sa malip-ot nga pulong, sa kada suldado sang US nga napatay, singkwenta (50) ka Pilipino ang patay. Masobra 250,000 ka Pilipino ang napatay sa direkta kag indi direkta nga resulta sang mga inaway. Sa tantya pa gani sang isa ka heneral sang US naglab-ot sa 600,000 ang napatay nga Pilipino, ukon anum ka parte sang populasyon sadto sa Luzon.

Mabangis nga henosidyo ukon pagpapas sa lahi ang ginhimo sang manugsakop nga imperyalismong US. Naghimo sila sang nanuhay-tuhay nga kapintasan pareho sa pagmasaker sa mga bihag kag sibilyan, pagpanghimulos sa kababainhan, pagpangsunog sa mga kabalayan kag propyedad, pagtortur, pagsona kag pagkonsentrar sang mga pumuluyo sa mga kampo. Nagalab-ot sa isa kag tunga ka

milyon ka Pilipino ang pinatay sang imperyalismong US humalin 1899 tubtub sa pagkatapos sang kampanyang pasipikasyon sadtong 1913. Dungan sini, ginpanginpuslan sang imperyalismong US ang mga kahungayan sang liderato sang ilustrado nga gubyernong Aguinaldo. Ginhaylo sini ang mga mapang-ampo sa liderato sang rebolusyon paagi sa promisa nga "kalinungan", "awtonomya" kag "mabinuligon nga asimilasyon."

Sa kada munisipalidad nga nasakop nila, naghiwat ang mga imperyalistang tropa sang piniliay munisipal nga ginpasakupan lang sang mga ara sa daan nga prinsipalya. Gin-sapwera sa mga papet nga piniliay nga ini, ang masa nga wala makasabat sa mga rekisito sa propyedad kag ikasarang magbasa kag magsulat. Gin-gamit sang mga manugsalakay ang mga eleksyon agud ipahilayo sa rebolusyon ang mga ilustrado. Ginhimo nila nga papet ang mga katapu sini, pareho ginhimo sang mga kolonyalistang Espanyol.

Sang mag-ampo sanday Pedro Paterno kag Felipe Buencamino (mga nagapanguna nga upisyales sang gabinete ni Aguinaldo), dayon sila nga gin-gamit agud manawagan nga magsurender ang nagapakig-away nga pumuluyo. Sa pagpangutsot sang mga manugsakop, labi na sang ahensya sa paniktik sang hangaway sang US, gin-organisa ni Pardo de Tavera (daan nga upisyal sang gabinete ni Aguinaldo) ang Partido Federal sadtong 1900. Nagkampanya ang partido nga ini sa pagtingub sang Pilipinas sa US.

Samtang, naghimo sang mga layi ang mga imperyalista nga nagadumili kag nagatalana sang silot sa pagsakdag sa pagkinaugalingon sang Pilipinas.

3. Ngaa kag paano ginpabilin sang imperyalismong US ang pyudalismo sa Pilipinas?

Ginpabilin kag ginpalapnag pa sang imperyalismong US ang pyudalismo sa Pilipinas. Ginhimo nila ini agud kuhaon ang suporta pangpulitika sang mga agalon nga mayduta, prinsipalya kag mga traidor sa rebolusyon, pat-uron ang padayon nga suplay sang hilaw nga materyales halin sa mga pananum pareho sang tubo, lubi kag lanot, himuon nga pat-ud nga balaligyaan ang Pilipinas sang mga produktong imperyalista, kag himuslan ang barato nga kusog-pangabudlay.

paghimakas. Malahalon gid sila sa pag-alangut kag pagdepena sa mga pulo kag sa pagpakaon sa pumuluyo. Pwede nila pamanggaran ang teorya kag praktika sang inaway banwa paagi sa pagpauswag sa inaway sa dagat kag inaway nga ginalunsar sa mga suba, linaw, kag mga katunggan.

b. Ang pungsudnon nga minorya

Nagalab-ot sa 14 porsyento sang populasyon sang Pilipinas ang mga pungsudnon nga minorya. Ang pinakamadamo amo ang ginatawag nga mga Moro (Maguindanao, Maranao, Tausug kag iban pa), Lumad (mga tribu sa Mindanao nga indi Moro pareho sang Manobo, B'laan, Bagobo, Higaonon, Subanen, kag iban pa), kag Igorot (Kalinga, Apayao, Bontoc, Ifugao, Isneg ukon Tingguian, Kankana-ey kag Ibaloi), Ita kag Mangyan.

Ang malapad nga mayorya sang mga pungsudnon nga minorya nagapuyo sa mga nabaw-ing nga lugar kag mga lugar nga ginapabay-an kag ginaabusong sang todo sang reaksyunaryong gubyerno.

Ang duta sang ila katigulangan ginlanggab sang mga imperyalista, kumprador, agalon mayduta kag burukrata kapitalista paagi sa pagmaniobra sa mga titulo sang duta kag sa mga mapaniplang nga mga programa sang gubyerno. Lubos nga pagbalewala ang ila tumanduk nga mga kostumbre kag layi. Permi lang sila nga ginapahalina sa ila mga kadutaan paagi sa armas.

Mas mabug-at ang palas-anon sang mga pungsudnon nga minorya sa Pilipinas sangsa iban nga pumuluyong Pilipino. Madugay na sila nga biktima sang sobinismong Kristyano kag pagpamigos sang mga reaksyunaryo.

Ginakilala sang Partido ang kinamatarung nga magdesisyon para sa kaugalingon. Mahugpong lang sila kag sa iban pa nga pumuluyong Pilipino sandig sa pagkaalalangay kag pagtahud sa ila kultura ukon lahi.

Ang pagpangisda indi lang dugang nga palangabuhian sang sahing mangunguma. May ara nga pagpangisda lang ang palangabuhian kag matunga sila sa tatlo ka seksyon: manggaranon, nahanunga kag imol.

Ang mga manggaranon nga mangingisda nagagamit sang kaugalingon nga bangka nga de-motor, daku nga lambat kag kagamitan sa pagpangisda, nagabakal sang kusog-pangabudlay sang mga imol nga mangingisda kag nagakita sang kapin sa bastante para sa kinahanglanon sang pamilya.

Ang mga nahanunga nga mangingisda nagagamit sang kaugalingon nga bangka nga de-motor, lambat nga kasarangan ang kadakuon kag kagamitan nga indi pareho kaayo sangsa manggaranon nga mangingisda, sa pangisdaan munisipal lang nagapangisda kag nagakita sang bastante lang para sa pamilya.

Ang mga imol nga mangingisda pwede may kaugalingon nga bangka kag kagamitan nga mahina ang klase, sa may baybayon pangunahon nga nagapangisda kag wala nagakita sang bastante para sa pamilya gani kinahanglanon mangita sang iban nga palangabuhian, sa masami sa pagpanguma bilang pangtuwang nga palangabuhian; ukon pwede nga ibaligya nila ang ila nga kusog-pangabudlay sa mga manggaranon nga mangingisda kag kapitalista sa pangisda.

Ang mga mangingisda direkta nga ginahimuslan sang mga kapitalistang US kag Hapon nga nagapangisda sa dagat kag nagagamit sang dalagku nga troler kag mga plota (upod ang mga bapor nga pulunduhan sang isda kag bapor nga pabrikahan sang de-lata nga isda) nga nagasipot sa mga palangisdaan; sang mga agalon mayduta nga nagapangkudal kag nagaangkon sa pangisdaan nga nagadikta sang presyo; kag sang abusado nga mga upisyal sang gubyrerno nga basta na lang nagakuha sang buhis nga kwarta ukon isda.

Pwede suportahan sang mga mangingisda, labina sang mga imol kag nahanunga, ang kontra-imperyalista kag kontra-pyudal nga

Sa Tratado sang Paris sadtong 1898, ginbuslan sang imperyalismong US ang kolonyalismong Espanyol bilang manugsakop sang Pilipinas. Sa kasugtanan nga ini, gin-garantiyahan sang mga bag-o nga kolonyalista ang mga propyedad kag negosyo nga gintukod sadtong panahon sang mga Espanyol.

Agud tiplangon ang masang Pilipino, ginbakal sang mga manugsakop ang pila ka asyenda sang mga prayle sa tuman kataas nga kantidad. Ang daku nga bahin sang mga ini gintigana sa mga traidor sa rebolusyon samtang ang iban gintunga sa magagmay nga parselang kag ginbaligya sa mga mangunguma. Wala magdugay, ang kadam-an sang mga nakabaton sang magagmay nga parselang napilitan nga magbaligya sang duta bangud indi nila masarangan ang pagbayad sa mga ini kag nagkalalubong sila sa utang.

Sa madamu nga bahin, ginbalik pa gani sang mga bag-ong manugsakop ang duta nga nakumpiska sang rebolusyong naryong masa sa mga agalon mayduta nga Espanyol.

Gindugangan sang mga imperyalistang US ang paghakot sang mga pananum pang-eksport. Labi nga ginpapagsik kag ginpalapnag ang sistemang asyenda.

Sadtong 1902, nagpatuman ang mga manugsakop sang layi sa pagrehistro sa duta. Sadtong 1907, nagpatuman sang layi sa pagtakos sa duta. Ginhingalitan ini sang mga nagapanguna nga mga idu-ido sang manugsakop agud mang-agaw sang duta. Naglapnag ang pagpangdaya sa pagpatitulo kag pagtakos sang duta.

Ginpabakud ang sunud-sunod nga mga layi bahin sa duta nga publiko sadtong 1903, 1919 kag 1929. Ginpaggwa nga katuyuan sang mga ini nga ganyaton ang mga mangunguma nga makapanag-iyang sang duta nga publiko paagi sa homisted, pagbakal ukon pag-arkila. Sa kamatuoran, nahimo nga pangtabon ini sa malaparan nga pag-angkon sa mga duta nga publiko sang mga indibidwal kag

kapitalistang Amerikano, agalon nga mayduta kag burukrata. Ginpapisyon ang mga mangunguma sa mga duta nga publiko. Ginpahawan sila sa kagulangan kag nahimo nga pangangga sang mga agalon nga mayduta kontra sa daan nga nagapuyo sa lugar nga gin-agawan sang duta.

Bangud sang madasig nga pag-uswag sang baligyaanay kag paggamit sang kwarta, labi nga nag-imol ang mga mangunguma. Ang mga naputo nga may kaugalingon nga ginatalauma nga duta napilitan nga magbaligya sang ila duta sa mga agalon nga mayduta, komersyante-usurero kag manggaranon nga mangunguma. Nagpadayon sa panahon sang mga Amerikano ang mga kalainan sang panahon sang mga Espanyol.

4 Paano nangin malapyudal ang katilingban nga Pilipino sa idalum sang kolonyal nga paghari sang imperyalismong US?

Sa ulihi nga bahin sang kolonyalismong Espanyol, nagsugod nga mangin malapyudal ang katilingban nga Pilipino. Nagsugod na nga magtuhaw ang mga binhi sang kapitalista nga sektor sa ekonomya sang pungsod. Makit-an ini sa panggwa kag pangsulod nga baligyaanay. Ang pag-eksport sang mga produkto nga agrikultural pareho sang lanot kag kalamay nagbaskog sang pagkatukod sa Pilipinas sang mga kumpanya sa byaheng-dagat kag komersyo nga ginapanag-iyahan sang mga Amerikano kag Europeo nga indi Espanyol.

Sang sakupon sang imperyalismong US ang Pilipinas, gindugangan sini ang paghakot sang hilaw nga materyales. Mas madasig sini nga ginpauswag ang ekonomya nga nakabase sa kwarta nga nagsampaw sa sistema nga pyudal. Nagtukod ini sang mga sentral sang kalamay, repinerya sang langis sang lubi, pabrika sang lubid, kag

ginakabig nga reserba nga hangaway sa pangabudlay. Isa ka pwersa nga mapahulag sang rebolusyon ang malaproletaryado.

Ang lumpen-proletaryado

Bangud madamu ang wala sang palangabuhian, padayon nga nagadaku ang lumpen-proletaryado. Sila ang mga makawat, maton, manugpakilimos, bugaw, puta, manugbaldog, *drug pusher*, bagabundo kag iban pa nga nagakabuhi sa trabaho nga antisosyal. Sila ang lagtok sang katilingban. Ang pagtuhaw nila resulta sang pilit nga kawawad-on sa trabaho.

Mahuyang ang panindugan sang mga lumpen. Mahapos sila mabakal sang kaaway kag pwede mangin makahalalit. Masami sila gamiton nga iskirol, impormer, maton kag mga arkilado nga nagapanggamo kag nagasalakay sa rebolusyonaryong kahulagan. Indi pwera pangpahulag sang rebolusyon ang saray nga ini sang katilingban. Apang ang pila sa ila pwede nga magbag-o. Magamit sa rebolusyonaryong paghimakas ang ila nga kaakig sa reaksyunaryong estado basta mahalang sila nga maubayan.

Ang malaproletaryado kag lumpen-proletaryado indi mga saray ukon kabahin sang sahing proletaryo. Kon sa ila, ang tinaga nga “proletaryado” nagatumod lang sa ila kawawad-on sang kagamitan sa produksyon.

3. Ngaa maahalon nga hatagan igtalupangod ang ispesyal nga mga grupo sang katilingban?

Wala sang grupo pangkatilingban sa Pilipinas nga mahamulag sa pag-analisa sa mga sahi. Kon ginahatagan sang Partido sang ispesyal nga atensyon ang mga grupo pangkatilingban pareho sang mangingisda, pungsudnon nga minoritya, setler, kababainhan kag pamatan-on, wala ini ginahimo agud paburunon ukon dulaan sang balor ang makasahi nga kaundan kundi hatagan sang nagakadapat nga atensyon ang partikular nga kundisyon nga angkon ukon kinahanglanon sang kada grupo pangkatilingban.

a. Ang mga mangingisda

Bangud sa pagkapulu-pulo sang Pilipinas, signipikante ang kadakuon sang grupo pangkatilingban sang mga mangingisda. Luwas sa mangingisda sa dagat, may ara man sang mangingisda sa dalagku nga mga suba kag linaw.

d. Ang pungsodnon nga burgesya

Sila ang saray sang burgesya nga ara sa tunga sang dalagku nga burgesya kumprador kag petiburgesya. Mga negosyante sila nga luyag sang pungsodnon nga industriyalisasyon. Sakop sang interes nila ang magagmay nga pabrika, pagpangisda, magagmayan nga manupaktura, kasarangan nga pagnegosyo kag negosyo sa transportasyon kag intermedya nga industriya. Isa ka porsyento (1%) sila sang populasyon.

Lakip sa mga produkto nila ang alak, sapatos, tabako kag sigarilyo, simple nga kagamitan sa agrikultura, lambat, lubid, lana sang lubi, harina, tela kag bayo, semento, papel, tabla, produkto sang iskrap nga metal, plastik kag iban pa nga mga produkto pangkonsumo. Wala sila nagatrabaho, apang sila ang direkta nagadumala sang ila negosyo. Nagaganansya sila halin sa pangabudlay sang mamumugon.

Mapabuylog ang pungsodnon nga burgesya sa rebolusyon sa pulu-panahon kag limitado nga sakop. Gani, dapat mangin maginanyaton sa ila. Apang bangud mahuyang ang ila nga panindugan, kinahanglan nga mangin mahalong sa pagtratar sa ila.

Ang malaproletaryado

Sila ang grupo nga wala sang regular nga palangitan-an, wala ukon kulang sang palangabuhian. Wala sila sang ginapanag-iyahan nga kagamitan, kag kon may ara man, mga simple nga kagamitan lang. Mayorya sang malaproletaryado ginabug-os sang mga imol kag nahanunga-nga-nahanunga nga mangunguma ukon pulu-panahon nga mga mamumugon sa uma. Kalakip man ang mga magagmay nga manughuman-sa-kamot, karpintero, magagmay nga litrarista, imol nga mangingisda, magagmay nga mangingisda, magagmay nga manuglibod kag kargador sa tindahan, tsuper sang dyip kag traysikol, kabulig sa balay, kabulig sa magagmay nga tindahan kag tagaserbi sa restawran.

Relatibo daku ang isip nila bangud sa pagkaatrasado sang kaumhan kag indi pag-uswag sang industriya sang pungsod. Sila ang

mga minahan. Gin-umpisahan ang magagmayan nga pagproseso sang hilaw nga materyales. Nagdaku ang numero sang proletaryado ukon sahing mamumugon.

Sa pihak nga bahin, nagtampok man ini sang mga human nga produkto halin sa Estados Unidos. Kag agud hugton ang kontrol sini sa pungsod kag padasigon ang ilig sang baligyaanay, ginpa-uswag sang imperyalismong US ang sistema sang transportasyon kag komunikasyon sa Pilipinas. Bunga sang mga ini, nagtuhaw ang daku nga burgesya kumprador nga kasosyo kag pangunahon nga kabulig sang mga dumuluong nga monopolyong kapitalista sa pagkontrol sa kolonyal nga baligyaanay.

Hungod nga limitado, bangian kag pabugso-bugso ang lebel sang kapitalista nga pag-uswag nga ginapasugtan sang interes sang mga imperyalista. Padayon nga gin-amligan ang pyudalismo kag sahing agalon nga mayduta nga ginpaidalum sa gahum sang mga dumuluong kag lokal nga mga kapitalista.

Naputo ang mga mangunguma nga may kaugalingon nga ginatalauma nga duta kag nawasak ang lokal nga taghuman-sa-kamot. Labi nga napilitan ang pumuluyo nga baklon ang mga imported nga human nga produkto kag pangunahon nga magtuga sang hilaw nga materyales. Lubos nga nagkalamudmod ang ekonomya nga bastante-sa-kaugalingon. Nagtuhaw ang tuman ka daku nga reserbang pwera sa pagtrabaho nga pangunahon nagikan sa sahing mangunguma.

Ang mga pautang nga kapital naman gin-gamit sa baligyaanay pangluwas kag bilang pangpuno sa mga depisit sang baligyaanay, sa pagpagwa sang ganansya nga dolyar, kag panggastos sa kinahanglanon sang kolonyal nga gubyerno kag negosyo.

Dalagkuan nga ganansya ang nakuha sang mga korporasyon nga US sa mga kontrata sa obras publikas sa pagghimo sang mga dalan, taytay, pwerto, riles, telegrap kag iban pa nga pasilidad sa transportasyon kag komunikasyon. Labi nga naglapad ang baligyaan para sa salakyan nga de-motor, makinarya kag produkto sang langis halin sa US. Nagdasig ang kolonyal nga baligyaanay kag nagdasig man ang paghakot sang mga tropa nga magalupig sa pumuluyo.

Kada tuig nagdaku ang manggad nga ginatuga sang mga mamumugon kag mangunguma. Apang bangud sa padayon nga pagpasingki sa pagpanghimulos nga kolonyal, pyudal kag malapyudal, labi sila nga nalubong sa kaimulon.

5. Paano ginpabilin sang imperyalismong US ang kolonyal nga paghari sini sa Pilipinas?

Ginpabilin sang imperyalismong US ang kolonyal nga paghari sini sa Pilipinas, pangunahon paagi sa paggamit sang kontra-rebolusyonaryo nga kalakasan kag sekundaryo ang paggamit sang pagpaniplang.

a. Padayon nga pagpabakud sa kolonyal nga mga armado nga pwera bisan nadakpan na si Aguinaldo kag nadugmok ang pamunuan sang rebolusyon.

Ginpabilin sang US ang kaugalingon nga armado nga pwera. Sistematisiko man nga gin-organisa ang una nga konstabularya. Malaparan sila nga gin-gamit sa pagtapna sa mga nagpursigir nga rebolusyonaryong hangaway sa Luzon kag Visayas, kag sa paglupig sa Mindanao. Sang gintukod ang papet nga Komonwelt, ang una nga layi nga gindihon sini amo ang bahin sa pagtukod sang Philippine Constabulary bilang regular nga hangaway sa idalum sang Hangaway sang US. Ang ubod sini ginbug-os sang mga Pilipino nga nagserbi nga mga bayaran nga suldado sang imperyalismong US sadtong temprano nga bahin sang pagsakop sini sa Pilipinas.

Gingamit ang kolonyal nga armado nga hangaway bilang pangunahon nga tagpangapin sang kolonyal nga paghari sang imperyalismong US.

b. Pagsagod kag paghanas sa mga papet nga katuwang sa pagpaandar sang kolonyal nga gubyerno samtang direkta nga ginayatan sini ang gahum sang pungsod.

Halin sa dalagku nga burgesyang kumprador kag agalon nga mayduta, nagpili ang imperyalismong US sang pangunahon nga mga ahenteng pulitiko. Ginhanas ang mga ini bilang nga burukrata kapitalista nga nagapanginpulos sa mga nadambong sang gubymong kolonyal.

Sa temprano nga bahin sang paghari sini, nagsalig sang daku ang mga mananakop sa serbisyo sang mga traidor sa rebolusyon. Masunod nga gin-gamit sini sang maayo ang Partido Nacionalista nga ginpamunuan ni Sergio Osmeña. Sang madamo na sila nga nahanas nga mga burukrata, gin-umpisahan sang mga manugsakop sadtong 1916 ang “Pilipinisasyon” sang gubymong kolonyal. Ang kadam-an sa mga papisyon nga administratibo ginpasa sa masaligan nga mga

Masami obligado sila magbaligya sang kusog-pangabudlay agud madugangan ang gamay nga parte nila sa patubas. Halin sa suhol ang 25 porsyento tubtub 50 posyento sang kabilugan nga kita nila. Gani madamu sa ila ang pana-panahon nga mamumugon sa uma man.

Bunga sang malala nga pagpanghimulos kag pagpamigos, ang imol nga mangunguma, upod ang manubo-nga-nahanunga nga mangunguma, duna kag pinakamasaligan nga kaalyado sang proletaryado sa rebolusyon. Sila ang pangunahon nga pwera sang rebolusyon. Ang paghimakas nila para sa duta ang nagapanguna nga kaundan sang demokratikong rebolusyon sang banwa.

k. Ang petiburgesya

Sila ang pinaka-manubo nga saray sang lokal nga burgesya. Ang pusisyon nila sa ekonomya ara sa tunga sang masang anak-balhas kag sang mga manughimulos. Bastante ang palangabuhian nila bangud sa ginaangkon nila nga ika-sarang, gamay nga kapital ukon pila ka kagamitan sa produksyon.

Kalakip sa petiburgesya ang mayorya sang mga manunudlo, istudyante, propesyunal nga gamay ang kita, empleyado kag manubo nga upisyal sang gubyerno kag mga empresa, nahanunga nga mangunguma, magagmay nga negosyante kag manugbaligya, eksperto nga manughuman-sa-kamot, karpintero-kontratista, mangingisda nga may kaugalingon nga baroto de-motor kag kagamitan kag hanas nga mamumugon nga mataas-taas ang suhol. Pito ka porsyento (7%) sang bug-os nga populasyon ang petiburgesya sa kasyudaran.

Upod ang proletaryado kag sahing mangunguma, ang petiburgesya sandigan nga pwera sang rebolusyon. Masaligan sila nga kaalyado sang proletaryado. Makahulugan ang ila suporta para matilwa ang balanse sang pwera pabor sa rebolusyon. Ang intelihensya sa kubay sang petiburgesya (pamatan-on nga istudyante, titser, propesyunal kag intelektwal nga gamay ang kita) ang nagatungod sang importante nga papel sa pagpalapag sang rebolusyonaryong propaganda.

iban ang ila kusog-pangabudlay. Kon may dugang man sila nga kita halin sa pagpasuhol ukon pagtrabaho sang iban, gamay nga bahin lang ini sang ila kabilugan nga kita. Mga 15-20 porsyento sila sang populasyon sa kaumhan.

May tatlo ka lebel ang nahanunga nga mangunguma: mataas, nahanunga kag manubo.

Ang mga mataas-nga-nahanunga nga mangunguma kon kaisa ukon panalagsa nga nagapanghimulos. Apang ang ginakita nila sa pagpanghimulos nagalab-ot sa masobra 15-30 porsyento sang ila kabilugan nga kita.

Ang mga nahanunga-nga-nahanunga nga mangunguma, sa kabilugan, indi direkta nga ginahimuslan sang agalon mayduta, kag sila mismo wala nagapanghimulos. Bisan pa man, kon kaisa ukon panalagsa nga nagapanghimulos ang pila ka nahanunga-nga-nahanunga nga mangunguma, kag ang ginakita nila sa pagpanghimulos nagalab-ot sa 1-15 porsyento sang ila nga kabilugan nga kita.

Ang mga manubo-nga-nahanunga nga mangunguma kon kaisa ukon talagsa nagabaligya sang ila nga kusog-pangabudlay, gani ang suhol sekundaryo nga bahin sang ila kabilugan nga kita. Ara sila sa bibi nga mangin imol nga mangunguma kag ginahimuslan paagi sa arkila sa duta kag interes sa pautang. Pwede nga maglab-ot sa 25 porsyento ang ginakita nila sa pagbaligya sang ila nga kusog-pangabudlay.

Mahuyang ang kahimtangan sang palangabuhian sang mga nahanunga nga mangunguma labi na ang manubo nga lebel. Mapabuylog sila sa kahublagan kontra-imperyalista kag kontra-pyudal. Masaligan sila nga kaalyado sang proletaryado kag malahalon nga pwera nga mapahulag sa rebolusyon.

iii. Imol nga mangunguma

Kinaandan agsador lang sang agalon mayduta ang imol nga mangunguma kag wala sang kaugalingon nga ginapanag-iyahan nga duta. Bisan may gamay nga parsela sang duta ang pila, pangunahon sila nga nagasalig sa pag-agsa. May pila sila ka simple nga kagamitan sa pagpanguma apang kinaandan nagahulam ukon nagaarkila sila sang hayup nga pangpanguma. Kapituan kag lima tubtub kawaluhan ka porsyento (75%-80%) sila sang populasyon sa kaumhan.

papet kag gintukod ang Senado kag Camara de Representantes sang Pilipinas. Sa panahon nga ini, si Manuel Quezon na ang pangunahon nga papet sang mga imperyalista.

Sadtong 1935, gintukod ang papet nga Komonwelt kag ginhiwat ang Kumbensyon sa Konstitusyon. Bahin ini sang paghanas para sa ginpromisa nga “kahilwayan” sang Pilipinas.

Ang mga papet nga pulitiko nagtungod sang nagapanguna nga papel sa pagtiplang sa pumuluyo sa panahon sang kolonyal nga paghari sang imperyalismong US. Umpisa kay Osmeña, nangin gawi sang mga pulitiko sadtong panahon nga ini ang paggahud bahin sa “kahilwayan” sang Pilipinas. Sa ini man nga panahon nagsugod nga magpakasampaton ang mga burukrata kapitalista sa pagpangbulag sa pumuluyo. Gin-gamit nila ang mga eleksyon kag debate sa Senado kag Camara de Representantes.

Samtang, aktibo sila nga nagbulig sa mga padihut sang mga manugsakop, nagpangkurakot kag naglupig sa pumuluyo. Sa Konstitusyon sang 1935, halimbawa, ginagarantiyahan ang propyedad kag negosyo sang mga Amerikano sa Pilipinas, ang pagpabilin sang mga base militar kag tropa nga US sa pungsod kag ang pagpadayon sang kolonyal nga baligyaanay sa tunga sang Pilipinas kag US.

k. Pagkontrol sang mga mananakop sa pamensaron sang pumuluyo paagi sa pagpatay sang makibanwahanon kag rebolusyonaryo nga ispiritu kag pagpapalapnag sang pagsimba sa imperyalismong US.

Ginpinggan sang mga imperyalistang US ang makibanwahanon kag rebolusyonaryo nga ispiritu kag ginpalapnag ang pagsimba sa mga dumuluong agud makontrol nila ang pamensaron sang pumuluyo.

Gin-gamit ang sistema sang edukasyon nga publiko, kag ginpatuman ang lenggwahe nga Ingles sa pagtudlo agud itanum sa pamensaron sang pumuluyo ang pagkamasinulundon sa imperyalismong US. Nagserbi man ang mga ini agud mangin mahilig sila sa tanan nga klase sang baligya halin sa US. Nagpadala sang madamo nga pensyonado sa Estados Unidos agud maghanas sang masaligan nga mga papet kag propagandista. Gin-gamit man ang sine, radyo, pahayagan kag literatura agud gub-on ang rebolusyong Pilipino.

Ginabay-an ang Simbahan Katoliko nga magpadayon sa pagpalapnag sang pyudal nga pamensaron kag mga lihi. Ginwarik sang mga pari sa bag-o nga agalon ang ila nga mga pagdayaw. Sa pihak nga bahin, gindumilian kag makahas nga ginlupig ang pagpahayag sang makibanwahanon nga pamensaron. Gindumilian ang pagladlad sang hayahay sang Pilipinas kag ang mga drama kag literatura nga makibanwahanon. Mabug-at nga ginsilutan ang makibanwahanon nga manunulat. Kag, ginbansagan nga mga “bandido” ang mga nagapursiger sa armado nga pagpakigsumpong sa paghari sang US.

6. Paano ginpadayon sang pumuluyong Pilipino ang pagpamatuk sa pagpangsakop sang imperyalistang US?

Tubtub sa ikaduha nga dekada sang paghari sang US, nagpadayon ang armado nga pagpakigsumpong sang pumuluyo sa nagkalain-lain nga bahin sang pungsod. Nagpursiger sa pagpakig-away ang mga pumuluyo sang Mindanao, mga Pulahan sang Visayas, kag ang pumuluyo sa nagkalain-lain nga bahin sang Luzon. Sa Luzon, pinakatampok ang pagpakig-away nga ginpamunuan ni Sakay sa Bulacan, Pampanga, Laguna, Nueva Ecija kag Rizal halin 1902 tubtub 1906. Lubos nga natapos ang inaway gerilya sa Luzon sadtong 1911 na. Subong man, ginsulong sang pumuluyo sang Mindanao ang pinakaisganan nga armado nga pagpakigsumpong umpisa 1902 tubtub 1916.

Gintinguhaan sang imperyalismong US nga lupigon, lansihon, kag patalangan ang mga unyon sang mamumugon kag organisasyon sang mangunguma. Nagtuluhaw kag naglapnag ang mga ini sadto pa man sang temprano nga bahin sang paghari sang US sa Pilipinas. Sa Adlaw sang Pangabudlay sang 1903, ginpakamalaot sang nagamartsa nga 100,000 ka mamumugon ang pagpangsakop sang imperyalismong US.

Sa bilog nga dekada sang 1920, nag-igrab ang madamu nga mga ispontanyo nga pagpakig-away sang masang mamumugon kag mangunguma. Bunga ini sang padayon nga pagsingki sang pagpanghimulos sang dumuluong kag lokal nga mga nagaharing sahi. Sa Manila, naglupok ang madamu nga welga sang mga mamumugon. Nagwelga ang mga mangunguma sa madamo nga bahin sang Sentral Luzon, Nabagatnan nga Luzon, Visayas kag Mindanao. Sadtong 1925, nag-alsa ang mga Colorum sa duha ka probinsya sang

pwera. Magahimud-os ini tubtub madula ang pagpanghimulos sang tawo sa tawo. Sa pagreboluson, wala sang madula sa ila kundi ang kadena sang pagkaulipon.

b. Ang saling mangunguma

Sila ang naga-kabuhi sa pagtalauma sa duta. Sila ang kadam-an nga pwera sang pungsudnon nga ekonomya. Kapituan kag lima ka porsyento (75%) sila sang kabilugan nga populasyon sang Pilipinas.

Natunga sila sa tatlo ka saray: manggaranon nga mangunguma, nahanunga nga mangunguma kag imol nga mangunguma.

i. Manggaranon nga mangunguma

Sa kabilugan, nagapanag-iya sang duta ang mga manggaranon nga mangunguma, apang madamo man sa ila ang nagaarkila sa duta. May ara sila kaugalingon nga kagamitan sa pagpanguma kag sobra nga kwarta nga ginagamit sa kaugalingon nga pagtrabaho. Ang daku nga bahin sang ginakita nila ila makuha halin sa kaugalingon nga pangabudlay kag pagtalauma sa duta. Ang iban nga bahin sang ila nga kita (30-50 porsyento) naghalin naman sa pagpanghimulos sa iban paagi sa pag-arkila sang mga mamumugon sa uma, pagpaarkila sang mga hayup kag kagamitan sa pagpanguma, pag-usura kag pagpaarkila sang sobra nga duta. Lima ka porsyento sang populasyon sang kaumhan ang manggaranon nga mangunguma.

Mapasuporta sila sa paghimakas kontra-pasista kag kontra-imperyalista. Apang sa kontrapyudal nga paghimakas kinahanglan manyutralisa sila.

ii. Nahanunga nga mangunguma

Kadam-an sang mga nahanunga nga mangunguma may kaugalingon nga duta kag kagamitan sa pagpanguma nga nagakaigo agud mabuhi gikan sa kaugalingon nga pangabudlay. May ara man pila nga nagaarkila sang duta. Sa kabilugan, wala nila ginabaligya sa

Ang pumuluyong Pilipino ginabug-os sang sahing mamumugon ukon proletaryado, sahing mangunguma, petiburgesya kag pungsodnon nga burgesya. Kasiyaman kag siyam ka porsyento (99%) sila sang populasyon. Sila ang mga abyan sang rebolusyon.

a. Ang proletaryado ukon sahing mamumugon

Ang proletaryado wala sang ginapanag-iyahan nga kagamitan sa produksyon. Agud mabuhi, kinahanglan nila magbaligya sang kusog-pangabudlay. Sila ang nagatuga sang mga produkto nga ginaganansyahan sang daku sang mga kapitalista nga dumuluong kag lokal. Sila ang nagabuhi sa moderno nga industriya. Kapin sa 15 porsyento sila sang bilog nga populasyon.

Kinaandan makita ang mga mamumugon sa mga pabrika sang tela, sigarilyo, kemikal, bulong, pagkaon, kag iban pa; sa mga minahan kag trosohan; kag sa mga asyenda sang pang-eksport nga mga pananom pareho sang tubo, saging, pinya kag lubi. Kalakip sa proletaryado ang mga mamumugon sa serbisyo nga makit-an sa transportasyon, komunikasyon, bodegahan, *public utilities*, mga *department stores* kag iban pa. Kalakip man sa proletaryado ang mga mamumugon agrikultural nga nagabaton sang regular nga sweldo sa mga plantasyon kag ulumhan nga kapitalista. Ginahimuslan sila sang mga kapitalista nga dumuluong kag lokal kag sang mga agalon mayduta.

Ang proletaryado ang pinakakonsentrado nga sahi sa katilingban. Sa madamuan kag ululupod nga pagtrabaho, nangin maayo sila sa disiplina kag organisasyon. Sa mga paghimakas sa pangabuhian kag pulitika kontra sa daku nga burgesya, ginapanday ang makasahi nga pagpamuno sa rebolusyong Pilipino.

Ginapamunuan sang proletaryado ang rebolusyon paagi sa partido pangpulitika, ang Partido Komunista sang Pilipinas.

Ang proletaryado ang manugbandera sang pinakamauswagon nga rebolusyonaryo nga teorya, ang Marxismo-Leninismo-Maoismo. Ini ang pinakatudo kag pinakamasaligan nga rebolusyonaryong

Mindanao, sa Negros, Morong (Rizal), Laguna, Batangas, Pampanga, Tarlac kag Pangasinan.

Sa pihak sang pagdumili sang mga manugsakop, nagpadayon ang makibanwahanon nga propaganda kag mga gintuga nga arte nga nagasakdag sa kahilwayan.

7. Ano ang kapuslanan sang pagkatukod sang Partido Komunista sang Pilipinas (PKP) sa rebolusyonaryo nga paghimakas sang pumuluyong Pilipino?

Sadtong Nobyembre 7, 1930, gintukod ang Partido Komunista sang Pilipinas. Sabat ini sa nagabaskog nga pagduso sang pumuluyo sang kahilwayan kag demokrasya. Ginpamunuan ini ni Crisanto Evangelista, isa ka lider mamumugon. Gintukod ang Partido Komunista sa kahimtangan nga nagalapad ang paghimakas sang mga mamumugon batuk sa dumuluong kag lokal nga dalagku nga kapitalista. Nagasulong sadto ang paghimakas sang masang mangunguma batuk sa pagpanghimulos nga pyudal kag malapyudal. Madamu ang nagakaputo nga mga negosyo sa mga kapitalistang pungsod kag labi nga nagasingki ang pagpanghimulos sa pumuluyong Pilipino.

Sang matukod ang Partido Komunista sang Pilipinas, naglab-ot sa bag-o nga putuk-putukan ang wala untat nga paghimakas sang masang mamumugon kag mangunguma batuk sa imperyalismong US kag pyudalismo. Paagi sa Partido Komunista sang Pilipinas, malig-on nga gin-uyatan sang proletaryado ang pagpamuno sa rebolusyonaryong paghimakas sang pumuluyong Pilipino.

Ginaubayan na ini sang Marxismo-Leninismo, ang rebolusyonaryong teorya sang proletaryado. Ang Marxismo-Leninismo ang solo nga teorya nga lubos kaathag nga nagabuyagyag sang kamatuoran sa pagpanghimulos sang imperyalismo sa sahing mamumugon, sahing mangunguma kag sa mga kolonya kag malakolonya. Ini lang ang teorya nga nagaathag sa syensya sang rebolusyonaryong pagbag-o sa katilingban.

Nagtinguha ang Partido nga idapat sa kongkreto nga kundisyon sang katilingban nga Pilipino ang unibersal nga teorya sang Marxismo-Leninismo kag pasakaon ang lebel sang rebolusyong Pilipino sa bag-o nga tipo sang pungsudnon demokratikong rebolusyon sa panahon sang imperyalismo. Umpisa sadto, napaathag ang kakinahanglanon sang lubos nga paghimakas para sa pungsudnon nga kahilwayan kag demokrasya. Naplastar ang maligon nga paghiliusa pangpulitika sang sahing mamumugon kag sahing mangunguma sa pagpamuno sang Partido Komunista.

Madasig nga nakita sang imperyalismong US kag sang lokal nga mga papet sini ang daku nga katalagman nga dulot sang Partido Komunista sa paghari nila sa Pilipinas. Sadtong Mayo 1, 1931, gindakop ang nagapanguna nga mga lider kag katapu sang Partido. Sa masunod nga tuig, gindeklarar sang papet nga Korte Suprema nga ilegal ang Partido.

Sadtong 1936, ginbuy-an sang papet nga Komonwelt ang mga gindakop nga lider kag katapu sang Partido. Reaksyon ini sang nagahari nga mga sahi sa nagabaskog nga katalagman sang pagsalakay sang Japan, Germany kag Italya sa madamo nga bahin sang kalibutan. Agud pangapinan ang kaugalingon nga interes nakita nila ang kakinahanglanon nga magpakigbuligay sa Partido sa atubang sang pagsalakay sang imperyalismong Hapones.

K. ANG PAGHIMAKAS SANG PUMULUYO BATUK SA MANUGSALAKAY NGA HAPONES

1. Ngaa ginsakop sang imperyalismong Hapones ang Pilipinas?

Malala ang krisis sa mga kapitalista nga pungsod sadtong mga tinuig nga 1930. Natay-og ang balanse sang gahum sa tunga kag sa sulod sang mga pungsod nga imperyalista. Nakapangibabaw ang

- i. mga nagaarkila ukon konsesyunero sang mga malagpad nga kadutaan nga ginapanag-iyahan sang reaskyunaryong gubyrno, mga bangko, simbahan, mga iskwelahan;
- ii. mga manedyer kag manugsakdag sang paltik nga mga kooperatiba agrikultural;
- iii. mga nagapanguna nga engkargado sang mga agalon mayduta sa pagkulekta sang arkila sa duta (kag mas mataas ang pangabuhian sa ordinaryo nga nahanunga nga mangunguma), ukon administrador sang malagpad nga kadutaan nila;
- iv. mga usurero nga nagasalig sa usura bilang nagapanguna nga palangabuhian kag mas mataas sangsa ordinaryo nga nahanunga nga mangunguma;
- v. Mga nagapanag-iya sang makinarya (kono, traktora, kag iban pa) nga nagasukot sang sobra nga bayad nga lamigas ukon kwarta; kag
- vi. mga komersyante nga nagabaligya sang mga kagamitan sa produksyon agrikultural sa tuman kataas nga presyo kag nagabakal sang mga produkto agrikultural sa ginpanuboan nga presyo.

Matunga ang sahing agalon mayduta sa daku, nahanunga kag gamay. Sa kabilugan, ang mga nagapanag-iya sang 10 tubtub 49 ka ektarya makabig nga gamay kag nahanunga. Dalagku nga agalon mayduta ang may 50 ektarya ukon kapin pa. Kalakip sa ulihi ang bagong tipo nga mga agalon mayduta nga naga-eksport sang hilaw nga produkto pareho sang kalamay, kopra, saging, pinya, lanot kag iban pa. Sila ang pinakamalapit sa mga imperyalista, pinakamanggaran kag pinakagamhanan sa mga agalon mayduta.

Mapintas nga nagakontra sa rebolusyon ang sahing agalon mayduta gani target man sila sang rebolusyon. Para sa taktikal nga mga konsiderasyon, ginatuhay-tuhay sila santo sa gina-uyatan nga otoridad kag pagkadespotiko. Apang sa pangkabilugan, target sang rebolusyon ang bilog nga sahi nga agalon mayduta, nagapanguna nga target sa kubay nila ang mga agalon mayduta nga daku, ara sa otoridad kag despotiko.

2. Paano makikilala ang nagabug-os sang pumuluyong Pilipino?

Sila ang pinakadaku nga mga kasosyo sang mga dumuluong nga kapitalista sa dalagku nga kumpanya pareho sang Meralco, SMC, Petron, Filipinas-Shell, PLDT-Smart, Texas Instruments, Caltex, Nestle, Philippine Airlines, Ayala Corp. JG Summit Holdings, Zuellig Pharma, Mercury Drug, Coca-Cola Bottlers, Jollibee, Globe, Procter and Gamble, RFM, PNOG, SM, del Monte, Dole, Metrobank, Citibank, BPI, kag iban pa. Kalakip sa burgesyang kumprador ang pinakamanggaran sa Pilipinas pareho nanday Eduardo Cojuangco, Marcos, Lopez, Ayala-Zobel, Lucio Tan, Aboitiz, Gokongwei, Sy, Roxas Chua, Araneta, kag Enrile.

Kalakip man ang mga manedyer kag abugado sang dalagku nga korporasyon, dalagku nga akawntant, mga paltik nga lider-obrero kag mga intelektwal nga mataas ang sweldo. Tanan sila direkta nga naga-alagad sa dalagku nga burgesya nga dumuluong kag lokal.

Target sang rebolusyon ang dalagku nga burgesya kumprador. Sila ang pinakamasupog sa pagpabilin kag pagpasingki sang imperyalista nga paghari sa Pilipinas. Mahigko kag mapintas sila nga nagakontra sa rebolusyon.

b. Sabing agalon mayduta

Sila ang nagapanag-iya sang malagpad nga mga kadutaan agrikultural. Wala sila nagaupod sa esensyal nga pagtrabaho kag kon nagatrabaho man sa gagmay nga hilikuton lang. Nagamanggaran sila sa pagpangikil sang mataas nga arkila sa duta, tributo, usura kag pagpanglanggab sang duta. Nagapanghimulos man sila sa manubo nga pasuhol sa ginaarkilahan nga kusog-pangabudlay.

Kilala nga dalagku nga agalon mayduta sanday Cojuangco, Marcos, Enrile, Ayala-Zobel, Lopez, Aquino, Yulo, Osmeña, Montelibano, Araneta, Dimaporo, Floirendo, Elizalde, Lobregat, Roxas, Madrigal, Zubiri, Guanzon, Escudero, Fuentebella, Legarda, Mike Arroyo, kag Larrazabal.

Ginainisip man sa sahi nga agalon mayduta ang mga masunod:

pasismo sa Germany, Italya kag Japan. Ginsakdag sang mga monopolyo kapitalista sa mga pungsod nga ini ang paghari sang pasismo. Bug-os kabangis nga ginlupig sang estadong burges ang proletaryado kag iban pa nga pumuluyo agud pangapinan ang paghari sang mga imperyalista kag maghanda sa gyera.

Gin-umpi-sahan sang mga pasista nga gahum ang Ikaduha nga Inaway Pangkali-butanon. Ginlunsar ini agud mang-agaw sang mga kolonya kag luwason ang ila kaugalingon sa malubha nga krisis.

Sa Asya, nagpangsalakay ang imperyalismong Hapones agud agawon ang mga kolonya sang US, Britanya, Pransya kag Holland. Nasakop nila ang Manila sadtong 1942. Indi lubos nga ginpangapinan sang mga imperyalistang US ang Pilipinas. Mas gin-asikaso nila ang inaway sa Europa. Gintipon ang mga tropang US kag mga boluntaryo nga Pilipino sa Bataan kag Corregidor agud matamingan ang pagpalagyo sang mga upisyales nga Amerikano kag sang gubyernong Komonwelt pakadto sa US. Wala nagdugay, gin-ampo sang mga heneral nga Amerikano ang mga pwera nga ara sa idalum nila.

2. Ano ang mga pangunahon nga kinaiya sang pagpangsakop sang imperyalismong Hapones sa Pilipinas?

Sa pila ka tuig nga paghari sang imperyalismong Hapones ang Pilipinas, nangin nagapanguna nga hilikuton sang mga manugsakop ang pagpanghuthot sa pumuluyo agud suportahan ang gyera nga pagpangsalakay sini sa Asya. Mapintas nga ginlupig kag ginhimuslan ang pumuluyong Pilipino. Nangin lapnagon ang pagpangumpiska sa propyedad sang mga pumuluyo.

Ang mga burukrata kapitalista, dalagku nga burgesyang kumprador kag dalagku nga agalon nga mayduta natunga sa duha ka paksyon. Ang una nagdampig sa imperyalismong US kag nag-upod sa pagpalagyo pakadto sa Washington ukon nag-upod sa US Armed

Forces in the Far East (USAFFE). Ang ikaduha nagdampig sa bag-o nga mga agalon nga imperyalista. Sa bulig sang mga traidor nga ginpamunuan ni Jose Laurel, gintukod sang manugsakop nga Hapones ang papet nga gubyrno. Sadtong 1943, ginhatag sang manugsakop ang paltik nga independensya sa Pilipinas.

3. Paano nagpakigsumpong ang pumuluyo sa manugsakop nga Hapones?

Antes nag-abot ang Hapones, ginapamunuan sang Partido Komunista ang malaparan nga kahublagan sa pagboykot sang mga produktong Hapones.

Sang masakop na sang Hapones ang Pilipinas, nag-igrab sa tanan nga probinsya ang pakig-away gerilya. Gintukod sang Partido Komunista ang Hukbong Bayan Laban sa Hapon (HUKBALAHAP) sadtong Marso 29, 1942. Nagpanguna ini sa armado nga paghimakas sa malapad nga bahin sang Sentral kag Nabagatnan nga Luzon. Sa kasyudaran, natukod ang malapad nga likum nga kahublagan nga nagasuporta sa mga gerilya sa nagkalain-lain nga pamaagi.

Sa pihak nga bahin, ang mga pwersa sang USAFFE nga ginapamunuan sang mga upisyal nga Amerikano indi lubos nga nagbato sa daku nga bahin sang inaway. Gintuman nila ang mandu sang mga imperyalistang US nga maglikaw sa inaway. Sa madamu nga lugar, ang mga gerilyang USAFFE labi nga napabantog bangud sa mga pagpang-abuso nila sa pumuluyo sa baylo nga makigsumpong sa kaaway.

Sa sulod man sang Partido Komunista kag Hukbalahap, ginapatuman nanday Vicente Lava kag Luis Taruc ang patakaran nga "mag-atras agud magpangapin." Ginbungkag sa magagmay nga yunit ang pwersa sang hangaway sang banwa. Bangud diri, napunggan ang madasig nga pagdaku sang hangaway sang banwa. Sadtong 1944 lang ginbawi ang sayup nga polisiya nga ini bangud sa pagduso sang rebolusyonaryo nga mga lider kag katapu sang Partido. Sa panahon

Ang sahing mangunguma, partikular ang imol kag nahanunga nga mangunguma, ang pangunahon nga pwersa sang rebolusyon. Bilang pinakadaku nga sahi sa subong nga katilingban, kinahanglan mapukaw kag mapahulag sila sa rebolusyon. Ang problema sang mga mangunguma, ang problema sa duta kag pyudal nga pagpanghimulos, ang nagapanguna nga kaundan sang demokratikong rebolusyon sang banwa.

Ang petiburgesya masaligan nga kaalyado sa rebolusyon. Nagaantus man sila sa malala nga pagpanghimulos kag pagpamigos kag handa nga aktibo magpartisipar sa rebolusyon, upod sa sahing mamumugon kag mangunguma. Ang mga istudyante kag intelektwal nagatungod sang malahalon nga papel sa pagpalapnag sang rebolusyonaryong propaganda.

Mapabuylog sa rebolusyon ang pungsudnon nga burgesya bisan mahuyang ang panindugan. Bisan nagapanghimulos man ini sa mga mamumugon kag may kuneksyon sa imperyalismo kag pyudalismo, ginaipit sila bunga sang pagkontrol sang imperyalismong US sa Pilipinas.

Agud madinalag-on nga mapatuman ang gilayon kag malawigan nga mga katungdanan sa rebolusyon, kinahanglan kilalohon kag husto nga trataron ang mga matuod nga kaaway kag mga matuod nga kadampig.

1. Paano makilala ang lokal nga mga nagaharing sahi?

Ang dalagku nga burgesya kumprador kag sahing agalon mayduta ang lokal nga mga nagaharing sahi sa Pilipinas. Isa ka porsyento (1%) lang sila sang populasyon.

a. Dalagku nga burgesya kumprador

Sila ang pinakadaku kag gamhanan nga saray sang burgesyang Pilipino. Tuman kadaku ang ginaganansya nila sa pagnegosyo sang Pilipinas sa mga pungsod nga kapitalista pareho sang US kag Japan. Mga mayor nga ahente sila sang imperyalismong US sa baligyaanay, mga bangko kag pinansyal nga institusyon kag mga industriya sang Pilipinas.

Hangaway sang Banwa kag iban pa nga mga instrumento sang gahum pangpulitika, ang pagtukod sang sektor pang-estado kag sektor pang-kooperatiba sang ekonomya bilang desaysibo nga paktor sa ekonomya, kag ang pagtukod sang diktadura sang proletaryado sa tugas sang demokratikong diktadura sang banwa.

B. ANG MGA ABYAN KAG MGA KAAWAY SANG REBOLUSYON

Sa paglunsar sang demokratikong rebolusyon sang banwa, malahalona nga makilala kon sin-o ang mga abyan kag sin-o ang mga kaaway. Sa sini, matumod naton kon paano husto nga trataron ang kada isa sa mga ini.

Mga kaaway sang pumuluyong Pilipino ang imperyalismong US, dalagku nga burgesya kumprador kag sahing agalon mayduta. Bilang mga nagahari nga sahi, sila ang nagakontrol kag nagapatuyang sa manggad sang Pilipinas. Kontrolado man nila ang reaksyunaryo nga gubyrno kag mga armado nga pwersa sini.

Magkadampig sa rebolusyon ang proletaryado, sahing mangunguma, petiburgesya kag sa pila ka panahon kag limitado nga sakop, ang pungsudnon nga burgesya. Sila ang nagaantus sang pagpanghimulos kag pagpamigos sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo.

Ang proletaryado amo ang sahi nga nagapamuno sa rebolusyon. Sa katilingban nga Pilipino, ini ang sahi nga ginbun-ag sang moderno nga industriya kag ara sa pusisyon nga padayon nga magpauswag diri. Samtang nagasulong ang industriya, ini ang sahi nga padayon madasig nga magadaku kag magabug-os sa mayorya sang pumuluyo. Ini ang pinakaabanse nga pwersa sa produksyon.

Bangud wala sang ginapanag-iyahan nga kagamitan sa produksyon, ang proletaryado lubos nga rebolusyonaryo kag nagahimud-os sa rebolusyonaryong paghimakas tubtub madula ang pagpanghimulos sang tawo sa tawo. Ini ang sahi nga nagabandera sang pinakamauswagon nga rebolusyonaryong teorya, ang Marxismo-Leninismo-Maoismo. Ang Partido Komunista ang partido pangpulitika sini.

nga ini, napabantog ang mga Komunista kag ang Hukbalahap bilang pinaka-epektibo nga mga hangaway kontra sa Hapones.

Ang isganan nga paghimakas sang pumuluyong Pilipino, upod na ang Hukbalahap kag iban pa nga makibanwahanon nga gerilya, ang nagbali sa taludtod sang mga manugsalakay nga Hapones. Ini man ang naghilway sa malapad nga bahin sang pungsod. Indi ang imperyalistang US ang naghilway sa Pilipinas halin sa gahum sang imperyalismong Hapones.

D. ANG PAGBALIK SANG IMPERYALISMONG US KAG ANG PAPER NA REPUBLIKA SA PILIPINAS

1. Paano nanumbalik sa Pilipinas ang paghari sang imperyalistang US?

Nagbalik sa Pilipinas kag Asya ang imperyalismong US sa panahon nga malaparan nga napapas na sang mga pwersang manughilway sa Asya ang mga pwersa nga Hapones. Ginbomba sang mga Amerikano ang mga syudad kag kabanwahanan sang Pilipinas indi lang agud paampuon ang mga nabilin nga pwersang Hapones kundi agud lupugon ang ekonomya sang Pilipinas. Gani, mas mahapos nga napaidalum liwat ang Pilipinas sa gahum sang imperyalismong US.

Ginhimuslan sang imperyalismong US ang dalagku nga pagkawasak sang ekonomya sang pungsod. Nagdikta ini sang mga indi alalangay nga kasugtanan kag nagpangilkil sang mga pribilehiyo kabaylo sang mga kabayaran sa kahalitan sang gyera nga

ginpanginpuslan lang sang mga kapitalista nga Amerikano kag sang lokal nga mga naghari nga sahi.

Mapintas nga ginsalakay sang imperyalismong US ang Partido Komunista, Hukbalahap kag ang masang mangunguma sa Sentral kag Nabagatnan nga Luzon. Gintipon sa pagpamuno sang "Military Police Command" ang mga pwera nga USAFFE kag ang daan nga maki-Hapones nga Konstabularya. Gin-gamit ang mga ini kontra sa Hukbalahap. Madamuan man nga gindakop ang mga katapu sang Partido Komunista, mga Pulang hangaway kag ordinaryo nga pumuluyo.

Ginsuportahan sang imperyalismong US ang mga agalon nga mayduta nga nagpalanago kag ginkumpiskahan sang kadutaan, kag wala ginbayran sang arkila sa duta kag utang sang mga rebolusyonaryong pwera sa idalum sang pag-pamuno sang Partido Komunista sang Pilipinas sadtong panahon sang Hapon. Ginbuligan sila sa pagtukod sang armado nga mga *gang* agud mapintas nga i-imponer liwat ang gahum sang mga agalon nga mayduta sa kaumhan.

Daku ang salabton sang mag-ulutod nga Lava kag ni Taruc sa kapaslawan kag daku nga kahalitan nga naagum sang pumuluyo sa pagsalakay sang imperyalismong US kag mga agalon nga mayduta. Sadtong nagahimakas pa kontra sa mga Hapones, wala nila ginhandang pamensaron sang pumuluyo sa pagbalik sang paghari sang imperyalismong US kag sa padayon nga pagpamatuk sa pyudalismo. Gintuon lang nila sa imperyalismong Hapones ang pagbuyagyag sa mga kaaway sang pungsod.

Bisan ginsalakay na sang mga imperyalistang US ang pumuluyo, nagkampanya ang mga Lava para sa "demokratiko nga kalinungan." Ginbuyok nila ang pumuluyo nga magpati sa "kahilwayan" kag "eleksyon" nga ginpromisa sang imperyalismong US. Ginbungkag nila ang hangaway sang banwa. Ginwarik nila ang

nabagsak na ang gahum sang imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo kag naagaw na sang pumuluyo ang gahum pangpulitika sa bug-os nga pungsod.

Ang sosyalismo amo ang sistema pangkatilingban sa diin ang gahum pang-estado ara sa kamot sang sahing mamumugon kag ang mga kagamitan sa produksyon ginapanag-iyahan sang publiko. Ang sistema sang apropiyasyon may kinaiya nga sosyal agud magsanto sa sosyal nga kinaiya sang dalagkuan nga produksyon. Sa sini nga sistema pangkatilingban, ginaislan sang planado nga produksyon para sa bug-os nga katilingban ang magamo nga sistema sang produksyon para sa pagganansya sang sistemang kapitalista.

Ang kadalag-an sang demokratikong rebolusyon sang banwa ang nagaplastar sang materyal nga mga kundisyon kag nagabun-ag sang mga pwera kag mga pamaagi para sa paglunsar kag pagpasulong sang sosyalistang rebolusyon. Indi mahimo umpisahan ang sosyalistang rebolusyon mientras indi magdaug ang demokratikong rebolusyon sang banwa.

Ang mga sosyalista nga paktor para sa demokratikong rebolusyon sang banwa ginapauswag kag ginapabaskog agud mapatud nga makapangibabaw ang sahing proletaryado kag makasulong sa sosyalistang rebolusyon. Ang mga paktor nga ini amo ang pagpamuno sang proletaryado paagi sa Partido Komunista sang Pilipinas, ang absoluto nga pagpamuno sang Partido sa Bag-ong

demokratiko sentralismo sa kabuhi sang organisasyon, indi lang napaslawan ang Partido sa pagtungod sang mga rebolusyonaryo nga katungdanan sini bisan tuman kapaborable sang obhetibo nga kundisyon sa pila ka panahon, labi na sadtong panahon sang kontra-pasista nga paghimakas kontra sa Hapones kag pagkaligad sadto, kundi napaslawan man ini nga magpabilin nga bilog sa sulod sang halos 20 tuig antes ini gintukod liwat sadtong Disyembre 26, 1968. Ang nagapanguna nga kabangdanan sang kapaslawan nga ini amo ang pagpangibabaw sa sulod sang Partido sang kontra-rebolusyonaryo nga linya nanday Lava kag Taruc tubtub isikway ang linya nga ini sang kahublagan sa pagpanadlong nga ginhatagan sang inspirasyon sang Marxismo-Leninismo-Maoismo.

Ang pigos nga pumuluyo sang kalibutan may angkon na nga indi malutos nga armas pang-ideolohiya nga magabagsak sa imperyalismo, rebisyunismo kag tanan nga reaksyon, kag may ginatan-aw na nga palaabuton nga sosyalista. Ang unibersal nga kamatuoran nga Marxismo-Leninismo-Maoismo ang indi malutos nga armas nga direkta ginauyatan sang mga rebolusyonaryong partido nga proletaryo nga nagapamuno sa pigos nga pumuluyo sang kalibutan.

May ara na subong nga Partido Komunista sang Pilipinas nga lubos nagatinguha nga gamiton ang unibersal nga kamatuoran sang Marxismo-Leninismo-Maoismo sa kongkreto nga kundisyon sang Pilipinas. May ara na subong nga Bag-ong Hangaway sang Banwa nga ginapamunuan sang Partido, agud magpatilaw sang makakamatay nga mga bunal sa armado nga kontra-rebolusyon kag magtukod sang mga salsalon nga kuta sang rebolusyon sa kaumhan antes agawon ang gahum sa kasyudaran. May ara na subong nagahiliugyon nga prente nga nagasulong sang inaway banwa kag nagahamulag sa mga masupog nga kaaway. Pangunahon nga nakabase ining nagahiliugyon nga prente sa alyansa sang proletaryado kag sahing mangunguma nga kapin 90 porsyento sang pumuluyo kag ginasakop man sini ang petiburgesya, pungsodnon nga burgesya kag iban pa nga makibanwahanon.

4. Ano ang perspektiba sang demokratikong rebolusyon sang banwa?

Sosyalismo ang perspektiba sang demokratikong rebolusyon sang banwa. Gilayon nga pagasugdan ang sosyalista nga rebolusyon sa kadalag-an sang demokratikong rebolusyon sang banwa, kon

Partido Komunista kag rebolusyonaryo nga kahublagan sa paghanda sa pagpartisipar sa eleksyon.

2. Paano natukod ang papet nga republika sang Pilipinas?

Sadtong Hulyo 4, 1946, ginhatag sang imperyalismong US ang paltik nga kahilwayan sa Pilipinas. Ginhimo ini sa kahadlok nga mag-igrab ang isa ka mapanghilway nga inaway sa Pilipinas. Madasig sadto nga nagasulong ang mga kahublagan sa pungsodnon nga kahilwayan kag ang mga pungsod nga sosyalista sa lain-lain nga bahin sang kalibutan.

Samtang kuno ginhatag ang kahilwayan, ginpat-ud sang imperyalismong US nga magapadayon ang kontrol sini sa Pilipinas. Nagdikta ini sang mga kasugtanan nga naghatag sa iya sang mga kinamatarung agud padayon nga magpabilin sang mga base militar kag tropa sa pungsod, magpanag-iya kag magpalapad sang mga negosyo diri kag padayon nga manghilabot sa papet nga gubyrno kag armado nga pwersa sini.

Sa pagkatukod sang papet nga republika, nangin malakolonyal kag malapyudal ang katilingban nga Pilipino. Sa sandigan, nagpadayon tubtub subong ang sistema nga ini sang katilingban nga Pilipino. Nagapabilin sa idalum sang malala nga pagpangimulos kag pagpamigos sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo ang malapad nga masa sang pumuluyo— ang mga mamumugon, mangunguma, petiburgesya, kag pungsodnon nga burgesya.

3. Paano ginsakdag sang mga papet nga rehimen ang mga interes sang imperyalismo kag pyudalismo?

a. Ang Rehimeng Roxas (1946-48)

Bilang ulihi nga napilian nga presidente sang papet nga Komonwelt, si Manuel Roxas ang nangin una nga presidente sang papet nga republika sadtong 1946. Suportado siya sa kwarta kag propaganda sang imperyalismong US. Ginpaboran siya bilang idu-ido nga pinakamahapos nga kontrolon bangud pwede siya nga pahugon sang pagbista bilang kolaboreytor sadtong panahon sang Hapon.

REHIMENG ROXAS (1946-48)

Ginpirmahan niya ang sunud-sunod nga mga kasugtanan nga nagpaidalum sa Pilipinas sa kontrol sang imperyalismong US:

- i. Kasugtanan nga US-RP sa Pangkabilugan nga Relasyon.** Naghatag ini sa gubymong US sang kinamatarung nga ipabilin ang kaugalingon bilang pinakamataas nga awtoridad sa malapad nga base militar sa Pilipinas. Gin-garantyaan sini ang kinamatarung sang mga korporasyon kag pumuluyong Amerikano nga padayon magpanag-iyang kag magpalapad sang negosyo sini kag ginpaidalum sa dikta sang gubymong US ang polisiya pangluwas sang Pilipinas.
- ii. Layi sa Propyedad.** Gintalana sini ang padayon nga pagrespeto sa mga propyedad sang mga Amerikano sa Pilipinas.
- iii. Layi Bell sa Baligyaanay.** Nagtalana ini sang pag-amyenda sa Konstitusyon sang Pilipinas agud hatagan sang kinamatarung ang mga Amerikano nga makapangawat sa duna nga manggad sang pungsod kag makanegosyo sa mga gamit-publiko; makapadayon sang kolonyal nga baligyaanay sa tunga sang Pilipinas kag US; kag mapaidalum ang taripa kag kwarta sang Pilipinas sa dikta sang US.
- iv. Kasugtanan nga US-RP sa mga Base Militar.** Naghatag ini sang kinamatarung sa imperyalismong US nga makahari sa sulod sang 99 ka tuig sa kapin 20 base militar sa lain-lain nga bahin sang kapuluan.
- v. Kasugtanan nga US-RP sa Bulig Militar.** Gintalana sini ang padayon nga kontrol sang US sa lokal nga reaksyunaryo nga hangaway sa tunga sang Joint US Military Advisory Group ukon JUSMAG. Ang JUSMAG ang adbayer kag manughanas sa papet nga hangaway kag nagapahulam ukon nagabaligya diri sang armas kag iban pa nga kagamitan.

Salabton sang rehimeng Roxas ang mabangis nga pagsalakay sa masang mangunguma agud pabakuron ang gahum sang mga agalon nga mayduta sa kaumhan. Mga halimbawa ang masaker sa Maliwalu kag sa Masico nga lunsay natabo sa Pampanga.

b. Ang Rehimeng Quirino (1948-53)

Sang mapatay si Roxas sadtong 1948, nagbulos nga presidente si Elpidio Quirino. Sa eleksyon sang 1949, napyerde niya si Jose

REHIMENG QUIRINO (1948-53)

burgesyang nga ginapangunahan sang liberal-burges nga liderato sang gubymong Aguinaldo.

Bisan pa man, may sandigan nga kinatuhay ang subong nga pungsudnon-demokratikong rebolusyon kag ang rebolusyon nga ginlutos sang imperyalismong US. Bag-ong tipo ang subong nga pungsudnon-demokratikong rebolusyon. Bag-o nga tipo ini bangud umpisa sadtong Rebolusyong Oktubre sang Rusya kag halin sang magtuhaw ang una nga sosyalistang estado sa wasak sang gyera sang imperyalista (ang Una nga Inaway Pangkalibutanon), indi malikawan nga mangin kabahin sang kalibutanon nga rebolusyong proletaryo ang mga pungsudnon-demokratiko nga paghimakas sa imperyalismo, pyudalismo, kag burukrata kapitalismo sa mga kolonya kag malakolonya. Umpisa sadto, nadula na ang obhetibo nga kundisyon para sa daan nga tipo sang pungsudnon-demokratikong rebolusyon sa Pilipinas. Nadula na ang kundisyon sa pagpamuno sa rebolusyon sang lokal nga burgesyang.

Ang kalibutanon nga rebolusyong burgesyang indi makahatag sang husto nga oryentasyon sa pungsudnon-demokratikong rebolusyon. Labaw san-o pa man, napihak-pihak ang daan nga lideratong ilustrado sa tatlo ka saray: daku nga burgesyang kumprador, pungsudnon nga burgesyang kag petiburgesyang nga maathag nga may lain-lain nga aktitud sa pulitika. Ara kita subong sa halintang sang bag-ong tipo sang pungsudnon-demokratikong rebolusyon, ang demokratikong rebolusyon sang banwa.

Ara na subong sa proletaryado ang makasahi nga pagpamuno sa rebolusyong Pilipino kag wala na sa burgesyang ukon sa ano man nga saray sini pareho sang natabo sadto sa daan nga tipo sang pungsudnon-demokratikong rebolusyon. Indi mapukan ang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo kon ang malapad nga masa sang pumuluyo indi pagpamunuan sang rebolusyonaryo nga partido sang proletaryado, ang Partido Komunista sang Pilipinas, sa pinakamataas nga ubay sang Marxismo-Leninismo-Maoismo. Ang rebolusyonaryong handum kag katuyuan sang sahing mamumugon, sahing mangunguma, petiburgesyang kag pungsudnon nga burgesyang husto nga masulong kag matuman lang paagi sa makasahi nga pagpamuno sang proletaryado kag partido sini.

Gintukod ang Partido Komunista sang Pilipinas sadtong 1930 pa. Apang bangud sang malala nga balatian sang suhetibismong burgesyang sa ideolohiyang, oportunistang sa pulitika kag mga paglapas sa

kag mahawanan ang banas sa pagtukod sang katilingban nga hilway, matarung kag mauswagon.

2. Ngaa pungsudnon-demokratiko ang kinaiya sang subong nga halintang sang rebolusyong Pilipino?

Bangud malakolonyal kag malapyudal ang katilingban nga Pilipino, indi malikawan nga mangin pungsudnon-demokratiko ang kinaiya sang subong nga halintang sang rebolusyong Pilipino. Isa ini ka pungsudnon-demokratikong rebolusyon, isa ka rebolusyon nga nagahandum sang kahilwayan sang pumuluyong Pilipino sa pagpamigos kag pagpanghimulos nga dumuluong kag pyudal.

Pungsudnon nga rebolusyon ini bangud pangunahon nga ginapursige sini ang pungsodnon nga soberanya batuk sa imperyalismong US kag mga lokal nga idu-ido sini. Demokratikong rebolusyon ini bangud pangunahon ginalunsar sini ang paghimakas sang mangunguma agud mag-angkon sang duta kag batuk sa tumandok nga pyudalismo. Ginasakdag man sini ang mga demokratiko nga kinamatarung sang malapad nga masa sang pumuluyo kontra sa pasismo.

Ang mga sandigan nga kontradiksyon sa katilingban nga Pilipino amo ang kontradiksyon sang nasyon nga Pilipino kag sang imperyalismo kag ang kontradiksyon sang malapad nga masa sang pumuluyo kag sang pyudalismo. Sa sandigan, ang pasismo nga nagasingki subong amo ang pagpanglupig militar sang subong nga kontra-rebolusyonaryo nga estado sa pumuluyo sa ngalan sang mga imperyalista kag lokal nga nagaharing sahi.

3. Ngaa bag-ong tipo ang pungsudnon-demokratikong rebolusyon ang ginlunsar sa Pilipinas?

Bag-ong tipo ang ginalunsar nga pungsudnon-demokratikong rebolusyon bangud ara na subong sa proletaryado ang makasahi nga pagpamuno kag wala na sa burgesya kag sosyalista ang padulungan sang rebolusyon kag indi kapitalista.

Bangud prinsipal nga katuyuan sang subong nga halintang sang rebolusyong Pilipino nga hilwayan ang pumuluyong Pilipino sa pagpamigos kag pagpanghimulos nga dumuluong kag pyudal, masiling nga kasugpon kag pagpadayon ang rebolusyon nga ini sang Rebolusyong Pilipino sang 1896 kag sang Inaway Pilipino-Amerikano, nga pareho napaslawan sa pagpamuno sang lokal nga

Laurel. Nagapanguna nga serbisyo sang rehimeng Quirino sa imperyalismong US kag mga lokal nga manugpanghimulos nga sahi, ang mabug-at nga bunal nga ginpatilaw sini sa Partido Komunista kag hangaway sang banwa. Pormal nga ginsuspinder sang rehimeng Quirino ang kasulatan nga *habeas corpus*. Gin-gamit ini sang pasista nga militar nga ginpamunuan ni Magsaysay para sa wala pugong nga pagpang-abuso sa demokratiko nga mga kinamatarung sang pumuluyo.

Sadtong katapusan sang dekada 1940, madasig nga naubos ang reserba nga dolyar sang Pilipinas. Ini bangud sang wala-kontrol nga pag-import sang mga produkto para sa luho sang mga nagahari nga sahi, obras publikas, pagtukod sang mga galingan, paghimo sang mga mansyon sang mga kumprador kag agalon nga mayduta kag lapnagon nga korapsyon. Bangud sini, ginkontrol ang pag-import agud pungan ang pagkasipot sang reserba nga dolyar sang Pilipinas.

Ginhimuslan sang mga imperyalista nga US ang pagkapiot sang Pilipinas agud makapasulod sang mga "adbayser" sa mayor nga mga upisina sang guberno. Sadtong 1953, ginpirmahan ni Quirino ang Kasugtanan sa Pagsulod sang mga Produkto kag Pagpangapital sang US. Ginpadasig sini ang pagsulod sa Pilipinas sang kapital kag mga manedyer nga Amerikano. Sadtong 1951, ginratipika ang Tratado sang US-RP sa Depensa agud hatagan sang kinamatarung ang US nga arbitraryo makapasilabot sa mga halambalanon sang Pilipino.

Ginpirmahan ni Quirino ang kasugtanan nga magapadayon sing walay kutod sa epektibidad ang Kasugtanan nga US-RP sa Bulig Militar. Sa pagpakuno-kuno nga ginasunod sini ang mga resolusyon sang United Nations ukon UN, nagpadala sang pwersang militar sa Gyera sa Korea sadtong 1950. Pagbulig ini sa imperyalismong US sa iya nga gyera sang agresyon kontra sa pumuluyong Koreano.

REHIMENG MAGSAYSAY (1953-57)

k. Ang Rehimeng Magsaysay (1953-57)

Halin sa Partido Liberal, nagsaylo si Ramon Magsaysay sa Partido Nacionalista agud magpadalagan kontra kay Quirino. Nagdaog si Magsaysay sadtong eleksyon sang 1953. Todo suporta ang ginhimo sang

imperyalismong US agud magdaug si Magsaysay. Gin-gamit sang mga negosyante nga Amerikano sa Pilipinas ang ila nga kwarta agud magdaog ang kandidato nila. Ang mga upisyal sang hangaway sang US ang nagkampanya tubtub sa mga kumpanya sang papet nga hangaway.

Sa pihak sang dalagku nga krimen niya sa pumuluyo, ginlibod sang mga propagandista nga Amerikano si Magsaysay bilang “tawo sang masa” kag “manluluwas sang demokrasya.”

Ginkumpleto sang rehimeng Magsaysay ang pagdugmok sa Partido Komunista kag hangaway sang banwa. Agud tiplangon ang masang mangunguma, naghatag ini sang layi nga magagarantya kuno sa pag-uyat sang mga agsador sa ila nga ginauma. Sa kamatuoran, gin-garantiyahan sini ang propyedad sang mga agalon nga mayduta sa malagpad nga kadutaan. Sa layi man nga ini, gindeklarar ang polisiya nga ipabilin ang Pilipinas bilang manugsuplay sang mga produkto nga agrikultural nga ginagamit nga hilaw nga materyales sa US.

Sa rehimeng Magsaysay, labi nga ginpalala ang pagpangayaw sang mga mangunguma sa mga prontera agud pakalmahon ang pag-alsa nila kag tabunan ang pagpanglanggab sang duta sang mga manughimulos. Ginpalapnag sini ang pagtukod sang paltik nga mga kooperatiba nga lunsay kontrolado kag ginapanginpuslan sang mga agalon nga mayduta, komersyante, burukrata kag manggaranon nga mangunguma.

Nagsulod ang rehimeng Magsaysay sa Kasugtanan nga Laurel-Langley nga nag-amyendar sa Layi Bell sa Baligyaanay. Gani nasabotahe ang malapad nga pagduso sang pumuluyo nga dulaan sang epektibidad ang Layi Bell. Sa bag-o nga kasugtanan, ginpabilin ang kinamatarung sang mga monopolyong US nga magnegosyo sa Pilipinas nga pareho sang mga Pilipino.

Ginbag-o ang sistema sang kota kag taripa sang US sa hilaw nga materyales sang Pilipinas agud labi nga ilubong ang ini sa kolonyal nga baligyaanay. Pormal nga ginkuha ang pagkahigot sang piso sa dolyar. Apang wala ini sang kabilinggan bangud lubos nga nakasalig ang ekonomya sang Pilipinas sa kolonyal nga baligyaanay.

Ginsakdag ni Magsaysay ang pagtukod sang South East Asian Treaty Organization (SEATO), isa ka alyansa-militar sang mga pungsod sa Nabagatnan-Nasidlangan nga Asya. Gin-gamit ini sang

nga burgesyang kumprador kag sahing agalon mayduta ang tanan nga maniobra kag pagkahayup.

Bilang pinakamalalahon nga kasangkapan sa pagdepensa kag pagsakdag sa ila paghari kag interes, gintukod kag padayon nga ginapabaskog sang mga nagaharing sahi ang reaksyunaryong estado. Gani, agud mahilway ang pumuluyo halin sa salot sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo, pinakadesaysibo ang pagdugmok sa reaksyunaryo nga estado. Wala sang malauman ang pumuluyo sa simple nga pag-ilis sang mga nagapadalagan sa reaksyunaryong estado paagi man sa eleksyon ukon kudeta.

Wala sang ginabunga nga pag-uswag sa kahimtangan sang pumuluyo ang pagbag-o bag-o sang presidente kag papet nga gubyerno. Padayon lang nga magalala ang ginaantus nila nga pagpanghimulos, pagpamigos kag kabudlayan.

Magadaug lang ang kudeta sa Pilipinas kon may bendisyon ini sang imperyalismong US nga hugot magakontrol sa reaksyunaryo nga armado nga pwersa. Mas laban sangsa indi nga ang papungkuon sini sa poder pareho kalain ukon mas malala pa sangsa ginbuslan. Pwede gamiton sang US ang opsyon nga ini sa pag-ilis sang papet depende sa tantya niya nga bentaha sini sa iya paghari sa pungsod.

Wala man sang padulungan ang pagpakit-luoy sa reaksyunaryo nga estado nga pangapinan ang pumuluyo kontra sa mga dumuluong kag lokal nga nagapanghimulos kag nagapamigos. Indi makatilingala nga ang reaksyunaryong estado kag mga ahente sang mga nagaharing sahi ang nagapanguna nga nagapalapnag sang ini nga pala-salig nga kaisipan. Gusto nila nga himuon nga magsunod-sunod lang ang pumuluyo.

Wala man sang malauman sa repormismo ukon sa pagpati nga maagum ang matuod nga kahilwayan kag demokrasya paagi sa parlamentaryong mga pamaagi lang.

Agud mahilway ang pumuluyo sa paghari sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukratang kapitalismo, kinahanglan ibagsak kag waskon ang reaksyunaryo nga estado. Kinahanglan nga bayluhan ini sang bag-o nga estado nga gintuga sang pumuluyo kag nagasakdag sang ila interes. Kinahanglan ang rebolusyonaryong kalakasan agud malutos ang mga nagaharing sahi

Ang kinaandan nga ginahimo sining mga garuk nga upisyal sang gubyerno amo ang paggamit sang kontra-rebolusyonaryo nga duhaan nga taktika agud tiplangon ang pumuluyo kag mas maayo nga alagaran ang mga nagahari nga sahi. Ginaproklamar nila ang kaugalingon nga mga “populista,” “banwahanon,” “demokrata” ukon “sosyalista” pa gani, kag masarangan man nila nga mangawat sang mga tinaga sa rebolusyonaryo nga kahublagang masa.

Ang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo ang mga kabangdanan sang krisis sang malakolonyal kag malapyudal nga katilingban nga Pilipino. Tuhtub indi mabagsak ang mga ini, indi maagum sang pumuluyong Pilipino ang matuod-tuod nga kahilwayan kag demokrasya.

IV. DEMOKRATIKONG REBOLUSYON SANG BANWA ANG SOLO NGA SOLUSYON SA MGA PUNDAMENTAL NGA PROBLEMA SANG PUMULUYONG PILIPINO

A. ANG DEMOKRATIKONG REBOLUSYON SANG BANWA

1. Ngaa rebolusyon ang solo nga solusyon sa pundamental nga mga problema sang pumuluyong Pilipino?

Maathag sa pagtuon sang kasaysayan sang Pilipinas nga indi san-o man boluntaryo nga buy-an sang mga dumuluong kag lokal nga nagaharing sahi ang ila nga gahum. Indi man nila boluntaryo nga igaampo ang manggad nga ginkawat nila sa pumuluyong Pilipino. Basta ang gahum nila ang ara sa katalagman, pagahimuon sang mga imperyalistang US, dalagku

imperyalismong US agud madominar ang rehiyon kag upangan ang paglapnag sang komunismo sa Asya.

d. Ang Rehimeng Garcia (1957-61)

REHIMENG GARCIA (1957-61)

Sang mapatay si Ramon Magsaysay sadtong 1957, ginbuslan siya bilang presidente ni Carlos P. Garcia. Sadto man nga tuig, napilian nga presidente si Garcia bilang kandidato sang Partido Nacionalista.

Sadtong 1958, ginpabakod sini ang Layi nga Anti-Subersyon agud lubuson ang pagtapna sa Partido Komunista kag pungan ang liwat nga pagbangon sini.

Sa panahon ni Garcia, nagpagsik ang pagduso sang mga pungsudnon nga burges para sa pagpadaku sang proteksyon sa industriya nga Pilipino kag pagpahugot sang kontrol sa importasyon. Ginpamatukan nila ang ginahimo sang mga negosyante nga Amerikano nga paglusot sa kontrol sa importasyon. Natabo ini sang tukuron sa Pilipinas ang mga pabrika sa pag-asebol kag liwat nga pag-impake.

Ginpaggwa ni Garcia ang islogan nga “Pilipino Muna” bangud sa nagabaskog nga kahublagan nga kontra-imperyalista. Apang gin-gamit lang ini agud tabunan ang iya nga pagkapapet sa imperyalismong US.

Ginwarik sini ang igtalupangod sang pumulyo sa magagmay nga negosyante nga Tsino. Samtang, ginpabay-an ang dalagku nga negosyante nga Tsino nga magpakigbahin sa baligyaanay nga kolonyal.

Nagbulig ang rehimeng Garcia sa liwat nga pagpabaskog sang imperyalismong Hapones sa pagsulod sa Kasugtanang Japan-RP sa Pag-inabyanay, Komersyo kag Nabigasyon. Wala napirmahan gilayon ang kasugtanang bangud lapnagon ang pagreklamo diri sang pumuluyo. Apang ginpabay-an sang rehimeng Garcia ang mga negosyante nga Hapones nga magtukod na sang mga upisina, maghimo sang mga “*surveys*” kag magbuylog sa negosyo nga eksport-import sa Pilipinas.

Naghimo si Garcia sang daku nga palagwaon angot sa negosasyon sa base militar. Naggahud siya nga palip-uton ang pagpabilin sang mga base sang US sa Pilipinas. Apang wala sang ginpadulungan ang negosasyon nga ini.

e. **Ang Rehimeng Macapagal (1961-65)**

Ginpyerde ni Diosdado Macapagal si Garcia sadtong 1961 sa bulig sang pondo kag propaganda sang imperyalistang US.

Pagpungko pa lang niya, ginkuha gilayon ni Macapagal ang kontrol sa paggwa kag pagsulod sang dolyar sa Pilipinas. Ginahatagan sang ligwa ang mga monopolyong kapitalista nga ibaylo sa dolyar kag dalagkuan nga mapagwa ang ganansya nila sa Pilipinas. Gin-uyatan sang daku nga burgesya kumprador ang dolyar nga ginaganansya nila sa eksport. Ginbaylo nila sa dolyar ang mga pisos nila agud mag-import sang mga human nga produkto.

REHIMENG MACAPAGAL (1961-65)

Sang maubos ang reserba nga dolyar sang Pilipinas, ginpanubo ang bili sang piso sa P3.90 halin P2.00 kada dolyar. Bunga sini, nagsaka ang presyo sang mga import kag balaklunon sa Pilipinas. Nagpangutang ang rehimeng Macapagal sa mga bangko nga Amerikano agud likawan ang padayon nga pagtibusok sang piso.

Ginpatuman ni Macapagal ang polisiya nga “bukas ang ganhaan” para sa mga kapital sang US. Nagdagsa ang kapital sang US apang padayon nga mas daku ang pagguwa sa Pilipinas sang ganansya sang mga negosyante nga Amerikano. Ginlamon sang mga monopolyong US ang madamu nga kumpanya sang Pilipino nga naputo. Ginsipot sang mga negosyante nga Amerikano ang kwarta nga natipon sang mga Pilipino kag ang kapital nga ginapautang sa gubyerno sang Pilipinas sang mga bangko nga ginapanag-iyahan ukon kontrolado sang US.

Agud labi nga ilubong sa dumuluong nga utang ang Pilipinas, ginbuyok ang mga korporasyon sang gubyerno kag mga korporasyon kag bangko nga pribado nga mag-utang sa mga bangko sang Amerikano kag iban pa nga dumuluong nga bangko. Naglunsar sang mga proyekto sa obras publikas agud madasig nga ubuson ang ginautang sa mga dumuluong kag ang pondo sang gubyerno.

imperyalismong US kag pyudalismo kag kuhaan sang basehan pangkatilingban ang imperyalismong US.

Nangin malakolonyal kag malapyudal ang katilingban nga Pilipino bangud naimpluwensyahan kag nagasalig sa tagsa-tagsa ang imperyalismong US kag pyudalismo. Indi gid man interesado ang imperyalismong US nga pauswagon ang ekonomya nga kolonyal kag agraryo agud mahimo ini nga matuod nga hilway kag nagasalig-sa-kaugalingon. Natural sa moderno nga imperyalismo nga ang himuon nga posible lang amo ang bangian kag pabugso-bugso nga pag-uswag.

Ang mga monopolyo kapitalista sang US interesado lang nga makakuha sang sobra-sobra nga ganansya halin sa kolonyal nga bayluhanay sang hilaw nga materyales nga gikan sa Pilipinas kag human nga balaklunon gikan sa Estados Unidos, halin sa direkta nga pagpangapital sa mga kolonya kag malakolonya nga nagapasaka sang mas mataas nga ganansya, kag halin sa internasyunal nga pagpang-usura.

Indi masaligan nga masolbar sang subong nga reaksyunaryong estado ang mga pundamental nga problema sang pumuluyong Pilipino bangud, pinakauna, gintuga kag papet nga instrumento ini sang imperyalismong US kag pyudalismo. Sa kada lebel sang subong nga reaksyunaryong estado, umpisa sa pungsudnon tubtub sa lebel munisipalidad, ara ang mga burukrata kapitalista nga tuta sang imperyalismong US kag pyudalismo.

Ang burukrata kapitalismo mismo tuhay pa nga kalainan nga nagapaantus sa bug-os nga pungsod. Ginatungdan sini ang ispesyal nga papel nga angut-anguton ang mga interes sang mga dumuluong kag tumanduk nga manughimulos kag lupigon ang determinado nga pagpakigsumpong sang rebolusyonaryo nga masa. Gintukod ang mga burukrata kapitalista agud mangin papet nga administrador nga sigurado makapatuman sa mga kagustuhan sang imperyalismong US.

Mas interesado ang mga burukrata kapitalista nga ibulsa ang kinawatan nila sa gubyerno kag mangayo sang koneksyon sa ila nga mga agalon nga dumuluong kag pyudal sangsa ipakigsumpong ang pungsudnon-demokratiko nga interes sang pumuluyong Pilipino. Wala sang kapuslanan kag sayup ang magsalig nga pagabag-uhon nila ang malakolonyal kag malapyudal nga mga sandigan nga polisiya sang reaksyunaryo nga papet nga gubyerno.

gihapon sang US ang Pilipinas. Madula lang ang kolonyal nga kontrol paagi sa armado nga pungsudnon nga rebolusyon nga nagapursiger sa kahilwayan sang Pilipinas.

Ang malapyudal nga kinaiya sang katilingban nga Pilipino pangunahon nga ginatalana sang pagsulod sang monopolyong kapitalismo sang US sa daan nga pyudal nga pamaagi sang produksyon sa Pilipinas. Ang kongkreto nga resulta sang pagtingub sang dumuluong nga monopolyo kapitalismo kag tumandok nga pyudalismo amo ang pagkadunot kag pagkatunaw sang natural nga ekonomya nga bastante-sa-kaugalingon, nga nangin ekonomya nga pangbalaklunon.

Bangud ginadikatahan sang dumuluong nga monopolyo kapitalismo ang ekonomya nga pangbalaklunon, ginagamit ini agud pungan ang pag-uswag sang pungsudnon nga kapitalismo kag pwersahon nga maputo ang mga may ginapanag-iyahan nga nagatalauma kag manughuman sang handikrap. Ginagamit ang ekonomya nga pangbalaklunon agud ipabilin sa pyudal nga pagkaulipon ang malapad nga masa sang pumuluyo kag kadungan sini tugahon ang relatibo nga surplus nga populasyon, ang daku nga reserba nga hangaway sang pangabudlay, agud mapabilin nga manubo ang presyo sang kusog-pangabudlay.

Sa agrikultura sang Pilipinas, padayon nga nagaluntad ang daan nga pyudal nga pamaagi sang produksyon kadungan sang kapitalista nga pagpanguma, nga pangunahon ginatigayon para sa produksyon sang pila ka pananum pang-eksport nga kinahanglan sang Estados Unidos kag iban pa nga pungsod kapitalista. Mas malapad sa gihapon ang mga ulumhan nga ginagamitan sang daan nga pyudal nga pamaagi sang produksyon sang mga ulumhan nga kapitalista.

Ang pyudalismo ginapapagsik kag ginapabilin sang imperyalismong US agud mapabilin nga nagaantus ang malapad nga masa sang pumuluyo, lupigon ang pinakadaku nga sahi, ang sahi sang mangunguma, kag manipulahon ang atrasado nga kahimtangan sang pungsod agud makakuha diri sang barato nga kusog-pangabudlay kag barato nga hilaw nga materyales. Sa ini nga pakahulugan, ginasambit nga basehan pangkatilingban sang imperyalismong US ang pagpabilin sang pagpanghimulos sang mga agalon mayduta. Kinahanglan ang rebolusyong agraryo agud mawasak ang angtanay sang

Ginpabakod ni Macapagal ang Kodigo sa Reporma sa Duta nga Agrikultural agud tiplangon ang mga mangunguma. Ginpabugal ni Macapagal nga "ginhilway" na ang mga mangunguma. Sa kamatuoran, gintalana sang sini nga layi nga kinahanglan nga bayran sang mga mangunguma sa presyo nga indi nila masarangan ang duta nga dapat nila panag-iyahan.

Ginadumilian sang layi ang sistemang agsa. Apang ginbaylo diri ang sistema nga "arkila" nga nagtalana sang permanente nga arkila sa duta nga katumbas sang 25 porsyento sang kinaandan nga tuigan nga neto nga ani. Obligado nga magbayad sang arkila sa duta ang nagaarkila, may patubas man siya ukon wala.

Sang magdamu ang kaso sang pagpatay sa mga Pilipino sang mga suldado nga Amerikano sa mga base militar, ginpakamalaut ini sang pumuluyo. Ginduso nila nga pahalinon ang mga base militar. Liwat naman nga gin-gamit sang papet nga rehimen ang drama nga negosasyon sa mga base militar apang indi san-o man nangin seryoso ini sa negosasyon.

Nagkampanya si Macapagal nga magpadala sang bayaran nga mga tropang Pilipino sa Byetnam agud buligan ang imperyalismong US sa mapanalakay nga inaway sini.

Sa idalum sang rehimen Macapagal, labi nga gin-engganyo ang pagsulod sang mga negosyo nga Hapones. Naglab-ot sa 20 porsyento sang baligayaanay pangluwas sang Pilipinas ang ara sa kamot nila sa panahon nga ini.

g. Ang Rehimeng Marcos (1965-86)

Pareho sang ginhimo ni Magsaysay, nagsaylo si Ferdinand Marcos sa Partido Nacionalista halin sa Partido Liberal agud magkandidato nga presidente. Ginlutos ni Marcos si Macapagal sa eleksyon sang 1965, kag si Sergio Osmena, Jr. sa eleksyon sang 1969. Si Marcos ang ginpili nga nagapanguna nga papet sang imperyalismong US bangud sa pagkasampaton niya sa paggamit sang kalakasan kag pagpaniplang. Labi nga kinahanglan sang US sa panahon nga nakapagpanibag-o sang kusog kag talalupangdon ang pagsulong sang rebolusyong agraryo nga kahublagan.

REHIMENG MARCOS (1965-86)

Nagpostura ini nga “makibanwahanon” kag nagpabugal nga indi na palampuwason sa 1974 ang pagluntad sang Kasugtanan nga Laurel-Langley. Apang ginpabakod naman sini ang Layi nga Pangganyat sa Pagpangapital. Sa layi nga ini, gindeklarar nga polisiya sang estado ang pag-engganyo sa dumuluong nga pagpangapital. Gintalana man nga pagakabigon nga korporasyon nga Pilipino ang mga korporasyon nga tubtub 40 porsyento ang sosyo sang mga dumuluong. Bastante ini agud makontrol sang mga dumuluong ang isa ka korporasyon.

Bangud ginakabig na nga Pilipino, makapangapital ang ini nga mga korporasyon sa iban nga negosyo kag kumpanya nga wala sang limitasyon. Gintalana sang layi ang pagpahanugot sa 100 porsyento nga pagpanag-iyang mga dumuluong sa mga korporasyon sa Pilipinas basta igarehistro ini sa Lupon sa Pagpangapital.

Gin-garantiyahan sang sini nga layi ang kinamatarung sang mga dumuluong nga magpangapital batuk sa ekspropriasyon ukon pagkumpiska sang estado. Gani, ang *Investment Incentives Act* tuso nga maniobra agud padayon nga makontrol sang mga dumuluong nga monopolyo kapitalista ang ekonomya sang Pilipinas bisan wala na sang epektibidad ang Kasugtanan nga Laurel-Langley.

Ginpabakod sang rehimeng Marcos ang Layi sa Pangganyat sa Eksport. Nagpasugot ini sang tubtub 55 porsyento sosyo nga dumuluong sa mga industriya sa eksport. Tubtub 100 porsyento man ang sa bag-o nga mga industriya nga para sa eksport.

Sa duha ka nasambit nga layi, ginhatagan sang nanuhay-tuhay nga paghalog sa buhis, pagpangutang kag pagnegosyo ang dumuluong nga monopolyo kapitalista. Nagtukod sang mga sona sa pagproseso sang eksport sa Bataan, Baguio City, Cebu, Cavite, kag iban pa. Gani, nakatukod ang mga dumuluong nga monopolyo sang permanente nga mga teritoryo sa ekonomya nga indi sakop sang mga layi sa buhis sang gubymong Pilipino.

Sa una nga apat ka tuig sang rehimeng Marcos, ginbangkarote sini ang Pilipinas kag ginlubong ini sa utang sa sulod kag gwa sang pungsod. Todo-todo ang ginhimo nga paggasto para sa obras publikas kag iban pa nga proyekto nga indi produktibo. Ginhatagan ang mga kumpanyang Amerikano sa Pilipinas, dalagku nga kumprador kag dalagku nga agalon nga mayduta sang dalagku nga pautang kag garantiya sang gubyrno sa mga utang.

2. Paano nangin malakolonyal kag malapyudal ang katilingban nga Pilipino bunga sang paghimbong sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo?

Malakolonyal kag malapyudal ang katilingban nga Pilipino subong. Ang kahimtangan nga ini ginatalana sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo nga subong walay pugong-pugong nga nagapanghimulos sa malapad nga masa sang pumuluyong Pilipino. Ang tatlo ka kalautan nga ini nga bunga sang kasaysayan, ang mga pundamental nga problema nga nagapaantus sa katilingban nga Pilipino.

Ang malakolonyal nga kinaiya sang katilingban nga Pilipino pangunahon nga ginatalana sang imperyalismong US. Bisan ginasing sang mga reaksyunaryo nga hilway na ang Pilipinas, indi ini lubos bangud sila man ang nagakontra sa kaugalingon sa pagsiling nga “ginahatag” ukon “ginbalik” lang sang imperyalismong US ang kahilwayan sang Pilipinas.

Ang matuod amo nga padayon nga ginatampalas sang imperyalismong US ang pungsudnon nga soberanya sa ngalan kag pagkatapos “ihatag” ini, ginpat-ud sang imperyalismong US nga padayon sini nga makontrol ang ekonomya, pulitika, kultura, militar kag relasyon sang pangluwas sang Pilipinas. Nagapangikil ang imperyalismong US sa indi alalangay nga mga tratado kag bangian nga mga pribelehiyo nga nagalapas sa pungsudnon nga soberanya, integridad sang teritoryo kag pungsudnon nga palanublion sang pumuluyong Pilipino.

Padayon nga ginaangkon sang imperyalismong US ang pribilehiyo nga hatagan sang armado nga proteksyon ang lokal nga mga manughimulos nga sahi. Bisan may ilusyon subong nga nagadesisyon sa kaugalingon ang nagaluntad nga gubyrno, ang mga sandigan nga polisiya sini kag ang eleksyon kag pagpili sang mga pinakamataas nga mga upisyal pangunahon nga ginatalana sang imperyalismong US.

Ang mga engkable (*enclaves*) sa ekonomya nga ginaharian sang mga empresa sang US, ang kontrol sang US sa reaksyunaryong armado nga pwersa sang Pilipinas, kag ang libre nga pagpagwa-sulod sang mga tropa kag kagamitan panggyera sang US santo sa mga kasugtanan militar, ang pinakamaathag nga ebidensya nga kolonya sa

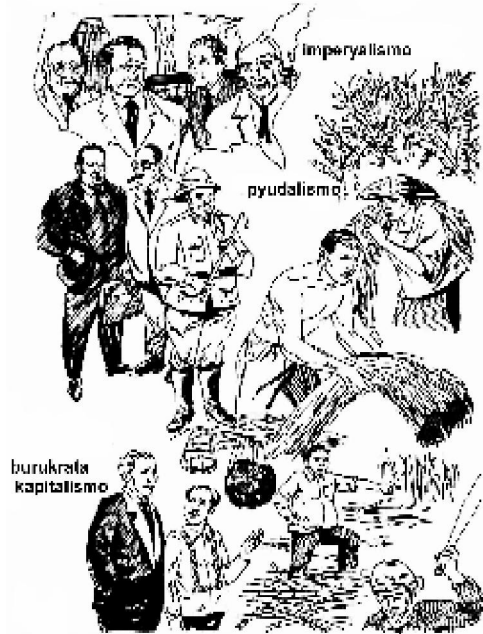
Ang dalagku nga burgesya kumprador nagapang-ikog kag nagapanginpulos sa gahum sang mga dumuluong nga monopolyo kapitalista. Nagakabuhi ang dalagku nga burgesya kumprador sa kolonyal nga baligyaanay, pagpakigsosyo sa mga dumuluong nga kapitalista, kag pagpakigbahin sa benepisyong halin sa dumuluong nga pagpangutang. Nagapanguna ini nga kasangkapan sang imperyalismong US sa pagpanghimulos sa pumuluyong Pilipino. Ginasadag sang imperyalismong US ang pagpangibabaw sang gahum sang dalagku nga burgesya kumprador sa ekonomya kag pulitika sang Pilipinas.

Ginapangapinan man sang imperyalismong US ang gahum sang sahing agalon mayduta agud sakdagon ang paghari sini sa Pilipinas. Ginapabilin ang pyudalismo agud ipabilin nga atrasado kag nakasandig sa US ang pungsod. Gani, makahugakom sang suporganansya ang imperyalismong US.

Ang burukrata kapitalismo kabahin sang estado nga gintuga sang imperyalismong US kag pyudalismo. Ginaangutang sini kag ginapangapinan ang interes sang imperyalismo kag pyudalismo kontra sa pagpamatuk kag paghimakas sang pumuluyo.

Sa baylo nga ipakigsumpong ang pungsod kag demokratiko nga mga interes sang pumuluyong Pilipino, nagaalagad ang mga burukrata kapitalista sa mga agalon nila nga dumuluong kag pyudal samtang nagapangurakot sa pwesto sang gubyerno.

Bunga sang paghimbon sang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo, nagaluntad sa Pilipinas ang katilingban nga malakolonyal kag malapyudal.

Pila ka pilo nga nagdaku ang gastos para sa luho, pagtukod sang mga sentral sang kalamay, pagbukas sang mga minahan kag ispekulasyon sa mina. Nagdalagku ang mga kikkak sang mga burukrata kapitalista angut sang mga kontrata sa eksport-import, labi na sa mga kontrata sang mga dumuluong nga kumpanya sa makinarya kag konstruksyon.

Agud padayon nga makapangutang sa mga dumuluong nga bangko, liwat nga ginpanubuan sang rehimeng Marcos ang balor sang piso. Nangin kapin sa anum ka piso kada dolyar ang bayluhanay. Kadungan sini, paliwat-liwat nga ginpasaka sang rehimeng Marcos ang mga buhis. Gani, madasig man nga nagsalaka ang mga presyo sang mga balaklon.

Bunga sang pagnubo sang balor sang piso kag iban pa nga dikta sang mga dumuluong nga bangko nga tampad ginsunod sang rehimeng Marcos, naghobok ang utang pangluwas sang Pilipinas. Nagdaku man ang depisit sa baligyaanay pangluwas (eksport-import). Naipit sang husto ang madamu nga magagmay nga kumpanya nga ginapanag-iyahan sang mga Pilipino. Naghakot sang mas daku pa nga ganansya ang mga imperyalista. Labi nga naghugot ang kontrol nila sa ekonomya kag gubyerno sang Pilipinas.

Ginpadayon sang rehimeng Marcos ang kampanya sa ratipikasyon sang Kasugtanan nga Japan-RP sa Pag-inabyanay, Komersyo kag Nabigasyon. Labi sini nga ginpapagsik ang pagsulod sa Pilipinas sang imperyalismong Hapones kag ang pakignegosyo sa Japan.

Pahambog nga gindeneklarar ni Marcos nga sakop sang reporma sa duta ang madamu nga munisipalidad labi na sa Sentral Luzon. Apang wala ini sang ginhimo nga signipikante nga tikang agud ipatuman ang iya nga mga pahambog.

Sa kontra-rebolusyonaryo nga handum nga upangan ang liwat nga nagapagsik nga rebolusyonaryo nga armado nga paghimakas kag kahublagan masa, mapintas nga ginlupig kag ginsalakay sang rehimeng Marcos ang pumuluyo. Sa bulig sang imperyalismong US, ginpalapnag sini ang militarisasyon kag malaparan nga gintukod ang mga yunit sa "kontra-insureksyon". Sadtong 1971, ginsuspinder ang kasulatan nga *habeas corpus* para mas hilway nga makapang-abuso sa pumuluyo. Kag sadtong Setyembre 21, 1972, pormal nga gindeklarar sini ang paghari militar.

Ang paghari militar amo ang hayag nga terorista nga paghari nga nagaserbi sa interes sang imperyalismong US, dalagku nga burgesyang kumprador kag sahing agalon nga mayduta. Nagsabwag sang kakugmat ang mga pasista nga armado nga pwersa kag bug-os kabangis nga naglupig sa kinamatarung sang pumuluayo agud luwason ang nagatibusok nga sistemang malakolonyal kag malapyudal. Desperado nga tikang ini sang diktadurang US-Marcos agud pungan ang madasig nga nagabaskog nga rebolusyonaryong kahublagaan.

Kadungan sang paglala sang pasismo, pila ka pilo nga ginpasingki ang pagpanghimulos sang mga dumuluong nga imperyalista, dalagku nga burgesyang kumprador kag dalagku nga agalon nga mayduta. Napanguna si Marcos kag ang iya nga mga paryente kag kroni sa mga Pilipino nga nanginpulos sa paghari militar.

Ginbag-o sang diktadurang US-Marcos ang Konstitusyon sang 1935 agud himuon nga ligal ang walay kutod nga paghari sang hubon nga Marcos. Labi nga ginpapag-on ang kontrol sang imperyalismong US sa Pilipinas. Ginatos-gatos nga dekreto kag mandu sa nagkalain-lain nga programa ang ginpatuman agud mahatagan sang mas daku nga pribilehiyo kag superganansya ang mga dumuluong nga monopolyo kapitalista. Mapintas nga ginlupig ang mga kinamatarung sang mga mamumugon. Ginpungan ang pagpataas sang suhol agud makahakot ang mga imperyalista sang mas daku nga superganansya.

Labi nga ginpapagsik ang kolonyal nga baligyaanay. Mas baraghal nga gin-gamit ini sang mga imperyalista agud magpangawat. Sa kada tuig, nagadamu ang eksport sa nagapanubo nga presyo samtang nagadamu ang import sa nagapasaka nga presyo.

Labi pa nga nagdalum ang pagkalubong sang Pilipinas sa utang sa mga dumuluong bunga sang pagwaldas sang rehimeng militar kag madasig nga pagkasipot sang reserba nga dolyar. Paliwat-

Kontrolado sang mga burukrata kapitalista ang bug-os nga sistema sang edukasyon kag masmidya. Ginagamit nila ang mga ini agud ipalagnag ang mga ideya nga nagadayaw sa mga imperyalista, dalagku nga burgesya kumprador kag mga agalon mayduta. Sa pihak nga bahin, ginapakalain nila ang rebolusyonaryo nga kahublagaan kag ginapahilayo ang pumuluayo sa banas sang rebolusyon.

e *Pagkaimbolbar sa kriminal kag iligal nga mga aktibidad*

Ang kriminal kag iligal nga mga aktibidad isa na subong ka daku nga ginakuhaan sang kita sang burukrata kapitalista kalakip ang matag-as nga upisyal sang AFP kag PNP. Ginapakita lang sini ang madasig nga pagkitid sang ginaagawan nga kaban sang pungsod.

Kalakip diri ang baligyaanay sang ginadumilian nga druga, ismagling, operasyon sang mga pasugalan, *kidnap-for-ransom*, pagpangawat sa bangko, prostitusyon, *gun-for-hire* kag madamu pa nga iban.

Paagi sa paggamit sang mataas nga pusisyon sa estado direkta sila nga imbolbado ukon nagahatag sang proteksyon sa mga kriminal nga sindikato. Ginagamit man nila ang mga kontra-rebolusyonaryo nga traidor para diri.

Daku ang responsibilidad nila sa paglapnag sang kriminalidad kag iban pa nga anti-sosyal nga aktibidad kag paglala sang imoralidad sa bug-os nga pungsod.

D. ANG PAGHIMBON SANG TATLO KA SALOT SA PAGPABILIN SANG KATILINGBAN NGA MALAKOLONYAL KAG MALAPYUDAL

1. Paano nagahimbon ang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo sa pagpaantus sa pumuluoyong Pilipino?

Ang imperyalismong US ang nagapanguna nga nagapanghimulos kag pinaka-desaysibo nga pwersa nga nagasakdag sa subong nga nagahari nga sistema sa Pilipinas. Ini ang nagapangibabaw sa ekonomya sang pungsod kag nagakontrol sa reaksyunaryong gubyerno kag mga armado nga pwersa sini. Kon wala sang suporta ang imperyalismong US, indi maglawig ang nagahari nga sistema.

Sa kada kontrata, konsesyon kag lisensya, may ginabulsa nga kwarta ang mga burukrata kapitalista. Ginakurakot nila ang daku nga bahin sang pondo sang reaksyunaryo nga gubyerno.

Ginamanipular kag ginakuhaan sang daku nga porsyento sang mga burukrata kapitalista ang kada kontrata sa obras publikas. Dugang pa diri, ginatalana nga mangin suplayer sang mga pagagamiton sa proyekto ang ila paryente ukon kaabyanan, ginapalusot ang wala sa istandard nga kagamitan kag pagkahimo basta may suhol kag nagahimo sang kon anano pa nga anomalya agud makakurakot.

Nagapanglanggab sang duta ang mga burukrata kapitalista. Ginakuha nila ang mga konsesyon sa mga malapad nga kadutaan publiko agud himuon nga pastuhan, trosohan, minahan ukon subdibisyon.

Ginaagaw nila ang duta sang mga setler kag pungsudnon nga minorya paagi sa pagmaniobra sa rehistro kag titulo sang duta.

d. Pagpaniplang sa pumuluyo

Ginatiplang sang mga burukrata kapitalista ang pumuluyo agud mangin maanta kag masinulundon sa mga nagahari nga sahi. Ginabuyok nila ang pumuluyo agud magsalig sa gubyerno sa paglubad sa mga problema.

Nagahiwat sang mga eleksyon ang mga burukrata kapitalista agud pagwaon nga kagastuhan sang pumuluyo ang pagpungko sa poder. Ginagamit ang eleksyon bilang pamaagi sang pagpili kon ano nga grupo sang nagahari nga sahi ang magauyat sa gahum sang estado.

liwat nga nagdikta ang dumuluong nga mga bangko sang mas mabug-at nga kundisyon sa pagpapautang sa rehimeng Marcos.

Bilang gamhanan nga diktador, arbitrario nga ginratipika ni Marcos ang Kasugtanang Japan-RP sa Pag-inabyanay, Komersyo kag Nabigasyon. Nagdagsa ang mga produktong Hapones sa pungsod kag sunud-sunod nga gintukod ang mga kumpanyang Hapones. Sang ulihi, labi nga nagdaku ang bahin sang Japan sa baligyaanay sa pangluwas sang Pilipinas. Subong, aktibo ang Hapones sa lain-lain nga industriya kag negosyo sa Pilipinas.

Naghimo ang pasista nga rehimen sang bag-o nga negosasyon sa mga base militar sang US agud labi nga palawigon ang mga ini sa Pilipinas. Kuno ginpalip-ot ang pagpabilin sang mga base apang ginbukas naman ang renegosasyon. Gin-gamit ining negosasyon agud labi nga makapanghilabot ang imperyalismong US sa mga halambalanon sa pungsod nga may aktibo nga pagsugot sang diktadurang Marcos.

Nagpagwa ang diktadurang Marcos ng bag-o nga layi sa reporma sa duta (PD 27) agud pakalmahon ang masang mangunguma. Apang labi pa nga ginpasaka sang nasambit nga layi ang presyo sang duta. Wala sang bisan isa man ka imol nga mangunguma ang nag-angkon sang duta sa idalum sang layi nga ini.

Nangin mas malala pa ang pagpangabuhi sang masang mangunguma sa idalum sang paghari militar. Sila ang nagapanguna nga mga biktima sang pasista nga pagpang-abuso. Ginpalala sang mga agalon nga mayduta, komersyante-usurero kag dalagku nga burukrata kapitalista ang pagpuga sa ila. Madamu nga mangunguma ang nawad-an sang duta nga ginapanag-iyahan ukon ginauma. Bunga ini sang mga pasista nga operasyon militar, pagpanglanggab sang agalon nga mayduta, pagpalapad sang mga plantasyon, kag paghimo sang karsada, taytay, dulungkaan, airport, kag dam.

Samtang, padayon ang pagpaniplang sang pasistang diktadura sa pumuluyo. Ginkontrol sang diktadura ang mga pahayagan, radyo, telebisyon kag sine agud ipalapnag ang mga doktrina sang “bag-o nga katilingban.” Naghiwat sang paltik nga mga eleksyon, reperendum kag plebisito agud matatakan sang “pagsugot” sang pumuluyo ang mga mandu kag padihut sini.

Sa baylo nga matapna ang paglala sang krisis sa katilingban nga malakolonyal kag malapyudal, ginpasingki pa sini ang mga

patakaran kag tikang sang rehimeng US-Marcos. Labi pa nga nagtambok ang duta sa pagsulong sang rebolusyon. Bunga sang mga nasambit nga patakaran, nagsingki ang krisis sa ekonomya nga nagdala sang lubos nga kapigaduhon kag pag-antus sa pumuluyo. Ginpalala pa ini sang pagbagsak sang kita halin sa eksport, sobra-sobra nga pagpangutang kag sang walay hawid-hawid nga burukratiko nga pagpangurakot kag pangdambong sang hubon Marcos sa kabang-manggad sang gubyerno.

Sa pagpamuno sang Partido Komunista sang Pilipinas, padayon nga nagsulong ang rebolusyonyong armadong paghimakas kag ang malapad nga ligal nga demokratikong kahublagan. Epektibo nga nabuyagyag, nahamulag kag nahatagan sang mabaskog nga bunal ang pasistang diktadura.

Malaparan nga naglunsar ang mga pasistang tropa sang diktadura sang sapatnon nga pagpang-abuso kag kalautan. Ginpatay sang diktadura si Benigno Aquino sadtong Agosto 21, 1983 agud dulaon ang pangunahon nga karibal sang iya nga paghari.

Labi nga nagsingki ang pagbato sang pumuluyo sa diktadura. Nagtalam ang litik sa tunga sang diktadura kag iban pa nga paksyon sang mga lokal nga nagharing sahi.

Bunga sang sobra nga pagkahamulag sang hubon Marcos, sang pagkangil-ad sini sang pumuluyo kag pagbaskog sang ila nga rebolusyonyong pagbato, nabutang sa alang-alang ang interes sang US kag sang bug-os nga nagaharing sistema. Ginhingalitan sang US ang malapad nga protesta sang pumuluyo matapos ang “snap” eleksyon sang 1986 agud bayluhan ang papet sini. Ginduso sang US ang paksyon nga Ramos-Enrile-RAM sa sulod sang AFP agud mag-alsa batuk sa hubon Marcos. Ginsuportahan ini sang Simbahang Katoliko kag dalagku nga negosyante. Nagresulta ini sa popular nga pag-alsang EDSA sadtong Pebrero 1986.

Nabagsak ang rehimeng Marcos apang wala nasolbar ang krisis sang malakolonyal kag malapyudal nga katilingban.

h. Ang Rehimeng Aquino (1986-92)

Si Corazon Aquino ang nakasumpung ni Marcos sa “snap” eleksyong. Gani siya ang nagpungko nga presidente sang mapatalsik ang diktador sa poder. Kaangay sang una nga mga

REHIMENG AQUINO (1986-92)

ang mga kahublagan kag paghimakas nga nagatuyo nga hilwayon ang katilingban nga Pilipino sa paghari sang imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo, ginasadag sang mga burukrata kapitalista ang pasismo. Ini ang mapintas nga pagsalakay kag pagpanglupig sang reaksyunaryong estado sa pumuluyo.

b. Pagsulod sa mga indi-alalangay nga kasugtanang kag pagpatuman sang mga layi kag programa nga nagasadag sa pagpanghimulos sang mga dumuluong kag lokal nga nagahari nga sahi.

Ang mga burukrata kapitalista ang nagasulod kag nagaaprubar sa mga kasugtanang nga nagahatag sa imperyalismong US sang kinamatarung agud padayon nga kontrolon kag himuslan ang pumuluyong Pilipino.

Ang mga burukrata kapitalista ang nagahimo kag nagapatuman sang layi pabor sa mga nagahari nga sahi kag kontra sa pumuluyo.

Mga halimbawa ang masunod nga mga layi: paghatag sang nanarisari nga ligwa sa mga dumuluong kag lokal nga dalagku nga kapitalista, pagligalisa sa monopolyo sa duta kag pagpanglanggab sang duta sang mga agalon mayduta, pagpabilin nga manubo ang sweldo kag pagdumili sa pagduso sang mga mamumugon sang ila nga kinamatarung nga mag-union kag magwelga, kag pagligalisa sa mga pasista nga pagpanalakay sa pumuluyo.

Ang mga burukrata kapitalista nagapatuman sang nagkalain-lain nga programa nga nagabulig sa mga nagahari nga sahi agud labi nga makapanghimulos sa pumuluyo kag makamanggad.

Halimbawa sini ang magastos nga programa sa pagpabaskog sa reaksyunaryo nga hangaway kag sa paghimo sang mga karsada, dulungkaan, airport, dam kag taytay. Ang mga nagahari nga sahi ang nagapanghimulos sa mga programa nga ini nga ginagastuhan sang dalagku nga buhis sang mga pumuluyo.

k. Kagarukan sa gubyerno

Lapnagon ang korapsyon kag anomalya sa bug-os nga gubyerno. Sa pag-aprubar sang mga layi, mandu kag desisyon, nagabaton sang dalagku nga suhol ang mga burukrata kapitalista. Bangud diri, lubos nga masunod ang tagsa ka luyag sang mga nagahari nga sahi nga may kontrol sa kaban sang pungsod.

Tanan nga papet nga presidente, umpisa kay Quezon tubtub kay Arroyo, mga burukrata kapitalista. Subong man ang kadam-an sa mga nagapanguna nga burukrata sa gubyrno nga pungsudnon, probinsyal kag munisipal.

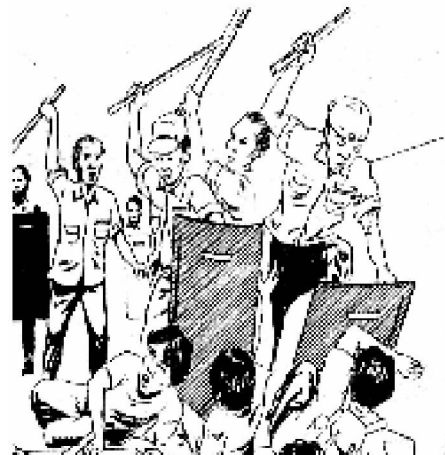
2. Paano ginapaantus sang burukrata kapitalismo ang pumuluyong Pilipino?

Bilang isa ka salot nga kaangut sang imperyalismo kag pyudalismo, ang burukrata kapitalismo daku nga palas-anon sang pumuluyo. Ginapaantus sang mga burukrata kapitalista ang pumuluyo paagi sa:

a. Pasismo kag paglupig sa pumuluyo

Ang pasismo mapintas nga pagsalakay kag paglupig sang reaksyunaryong estado sa pumuluyo. Agud mapasunod ang pumuluyo sa gusto sang mga dumuluong kag lokal nga nagaharing sahi, sistematiko nga ginalupig kag ginakontrol sila sang reaksyunaryo nga estado. Ang estado ginabug-os sang mga instrumento nga pagpangpwera (hangaway, pulisya, prisohan, korte) kag sang gubyrno nga nagahimo kag nagapatuman sang mga layi. Gintuga sang mga nagahari nga sahi ang makinarya sang reaksyunaryong estado sa Pilipinas agud pangapinan ang ila paghari.

Ispesyal nga katungdanan sang mga burukrata kapitalista ang direkta nga pagpadalagan sang reaksyunaryong estado. Agud pungan

papet nga presidente, ginpaburan sang imperyalismong US si Aquino bangud siya ang pinakapektibo nga makatiplang sa pumuluyo samtang makahas nga ginapabilin ang nagaharing sistema. Sa idalum sang papet nga rehimeng Aquino, labi lang nga naglala ang krisis sa katilingban.

Ginpadayon kag ginpapag-on ni Aquino ang mga patakaran sa ekonomya nga naghatag sa imperyalismong US kag iban pa nga dumuluong sang pribilehiyo agud padayon nga makapangdambong sa pungsod kag mahamal sang mas dalagku nga superganansya. Wala napabangon sang pangmadalian nga pagdagsa sang dumuluong nga pagpangapital ang ekonomya. Sa baylo, nagpakilimos pa ang rehimeng Aquino sang dugang nga pautang kabaylo sang mabug-at nga kondisyon nga labi pa nga nagpaantus sa pumuluyo. Halin \$26 bilyon sadtong 1986, naghabok ang dumuluong nga utang sang Pilipinas sa \$30 bilyon sadtong 1992.

Nagpakuno-kuno ang papet nga rehimeng Aquino nga gin-guba sini ang istruktura sang rehimeng militar. Sa pagkamatuod, naghimo lang ini sang kosmetiko nga mga reporma kag tikang. Tampok ang pagbalik sang pormal nga burges-demokratikong mga proseso kag institusyon kaangay sang eleksyon kag Kongreso. Wala nagbag-o ang sandigan nga kinaiya sang mga nasambit nga proseso kag institusyon bilang mekanismo agud pilion kon ano ang hubon sang mga reaksyunaryo ang maghari sa pungsod.

Sa likod sang pagpakuno-kuno nga ini, labi nga ginpasingki sang Rehimeng Aquino ang pasista nga pagpangsalakay sa pumuluyo, labi na sa masang mamumugon kag mangunguma. Ginpabilin ang pasistang mga layi nga nagalupig sa mga demokratikong kinamatarung sang masang anakbalhas.

Ginpasar sini ang Comprehensive Agrarian Reform Program ukon CARP nga labi lang nagpahugot sa uyat sang mga agalon nga mayduta kag dalagku nga burgesyang kumprador sa malapad nga agrikultural kalupaan I. Bangud sa tuman kadamo sang buslot kag eksempsyon nga pabor sa ila, sa mataas nga presyo sang duta kag kawawad-on sang pondo agud ipatuman ang paltik nga reporma sa duta, labi lang nga gindingut sa masang mangunguma ang kinamatarung sa pagpanag-iya sang duta.

Ginpasar sini ang Herrera Bill (RA 6715) agud labi pa nga lapakan ang kinamatarung sa pag-union kag pagwelga sang mga mamumugon. Kalakip sa pinakamalala nga probisyon sini ang:

paglawig sang lima ka tuig halin ikatatlo ka tuig nga kalawigon sang collective bargaining agreement (CBA) kag pagdumili sa mga welga samtang naka-CBA; paglupig sa kinamatarung nga magwelga sang mga mamumugon paagi sa boluntaryo nga arbitrasyon, labor management council kag assumption of jurisdiction, nga pareho mga instrumento nga nagbutang sa kamot sang mga ahente nga pabor sa mga kapitalista nga gahum nga untaton ang welga.

Nagpakuno-kuno ang rehimeng Aquino nga interesado sa negosasyon pangkalinungan sa NDF, apang nagpangindi ini nga atubangon ang matuod nga mga ugat sang armado nga banggianay. Sa baylo, gin-gamit ang negosasyon bilang paghanda sa "total war" batuk sa rebolusyonyong kahublagan. Matapos mapaslawan ang "negosasyon pangkalinungan" sadtong Enero 1987, ginlunsar ni Aquino ang "total war".

Sa idalum sang patakaran nga "total war," naglunsar ang reaksyunaryong hangaway kag pulisya sang mga kampanya kag operasyong militar nga mas dalagku, malaparan, mabangis, mapanghalit kag madugayan sangsa mga ginlunsar sang pasistang rehimeng Marcos. Napaslawan ang mga ini nga mapusa ang mga rebolusyonyong pwersa, apang nagdala ini sang malala nga kahalitan kag pagpaantus sa pumuluyo. Gin-atake man sang rehimeng Aquino ang ligal nga kahublagan masa kag ang pinakamalala diri ang masaker sa Mendiola sadtong Enero 26, 1987 kon diin napatay ang 11 ka nagaprotesta nga mangunguma kag pilason ang masobra 100.

Masupog nga nagmaniobra kag nagpangampanya si Aquino sa pagpabilin sang mga base militar sang US. Mabaskog nga ginpamatukan ini sang pumuluyo nga bug-os kapag-on nga nanindugan para sa pungsodnon nga soberanya. Bunga sini, naduso ang Senado nga ibasura ang hagna nga tratado nga magpalawig pa sa mga base militar sang US sa Pilipinas.

Ginbalik sang rehimeng US-Aquino ang nasambit nga mga proseso kag institusyon sa paghandum nga liwat palaparon ang pagtamasa sang mga reaksyunaryong sahi sa mga benepisyo sang paghari. Apang bunga sang walay untat nga paglala sang krisis sa ekonomya, padayon nga nagkitid ang basehan para sa akomodasyon sang kubay nila. Pila ka sulit nga naglupok ang pagtinguha nga mga kudeta- makahas nga agaway sang gahum sang nagabanggianay nga mga paksyon.

pungsod. Gani daku nga upang ang pyudalismo sa industriyalisasyon kag nagabulig ini agud labi nga makontrol sang mga dumuluong nga monopolyo kapitalista ang ekonomya sang pungsod.

5. Ngaa pyudalismo ang pangkatilingban nga base sang imperyalismo?

Sa agrikultura sang Pilipinas, nagaluntad ang daan nga pyudal nga pamaagi sang produksyon kadungan sang kapitalista nga pagpanguma. Pangunahon nga nakatum-ok ang naulihi sa produksyon sang eksport nga mga pananum nga kinahanglan sang US kag iban nga pungsod kapitalista. Bisan pa man, mas malapad pa ang mga ulumhan nga ginagamitan sang daan nga pyudal nga pamaagi sang produksyon sangsa mga ulumhan nga kapitalista.

Ang pyudalismo ginapabilin sang imperyalismong US agud ipabilin nga nagaantus ang malapad nga pumuluyo, lupigon ang pinakadaku nga sahi, ang sahing mangunguma, kag manipulahon ang atrasado nga kahimtangan sang pungsod. Gani, napanginpuslan sini ang barato nga kusog-pangabudlay kag barato nga hilaw nga materyales. Ara man sa proteksyon sang imperyalismong US ang pagpabilin sa gahum sang mga agalon mayduta. Gani ginasingil nga pangkatilingban nga base sang imperyalismong US ang tumanduk nga pyudalismo.

K. ANG BURUKRATA KAPITALISMO BILANG UGAT SANG PAG-ANTUS SANG PUMULUYONG PILIPINO

1. Ano ang burukrata kapitalismo?

Ang burukrata kapitalismo amo ang pagpaandar sa gubyerno nga katulad sang negosyo kag para sa pagpamanggap sang mga nakapungko sa poder.

Ang dalagku nga burukrata ukon upisyal sang reaksyunaryong gubyerno lunsay mga tiglawas kag bahin sang sahing dalagku nga burgesyia kumprador kag sahing agalon mayduta. Ginagamit nila ang gahum pangpulitika agud mag-alagad sa mga dumuluong nga imperyalista, dalagku nga burgesyia kumprador kag mga agalon mayduta. Kadungan sini, ginagamit nila nga instrumento ang ila pusisyon agud magpangurakot kag magpalapad sang ginapanag-iyahan nga duta kag negosyo.

Ginagamit nila ang gahum nga ini kag ang ila manggad agud ipiton kag agawan sang duta ang mga mangunguma nga nagapanag-iyang magagmay nga parsela sang duta. Kuno baklon nila ang duta sang mga mangunguma, ini naman tuman ka barato nga presyo ukon indi gani ginpaagi sa paltik nga papeles kag kalakip nga mandu sang hukmanan nga nagaligalisa sa pagpang-agaw. Mas masami, direkta nga ginagamitan sang kalakasan kag pagpamahug ang pagpang-agaw nila sa duta sang mga mangunguma.

4. Paano ginapaantus sang pyudalismo ang bug-os nga pumuluyong Pilipino?

Ang pyudalismo isa sa mga nagapanguna nga ugat sang pag-antus sang pumuluyong Pilipino. Ini ang pinakadaku nga kabangdanan sang pagkaatrasado sang ekonomya sang pungsod. Bangud nagabaton sang arkila sa duta nga tuman ka sobra sa kinahanglanon kag luho nila, wala sang interes ang mga agalon mayduta nga pauswagon ang pamaagi sang pagpanguma. Amo nga ang agrikultura, nga esensyal nga basehan sang industriyalisasyon, nagapabilin nga atrasado.

Bangud sa monopolyo sa duta kag atrasado nga pagpanguma, madamu nga tagauma ang pwersado nga nagakadto sa kasyudaran agud mangita sang palangabuhian. Sa kahimtangan nga tuman kadamu sang nagakumpitensya sa limitado nga oportunidad sa palamugnan, labi nga makadikta ang mga dumuluong kag lokal nga kapitalista sang manubo nga suhol kag indi-tawhanon nga kundisyon sa palamugnan.

Kag bangud ginapaimol sang pyudalismo ang pinakadaku nga numero sang pumuluyo – ang mga mangunguma – limitado ang balaligyaan sang mga produkto sang industriya sa sulod sang

Apang ginpakamaayo sang imperyalismong US nga hayagan nga basbasan ang rehimeng Aquino. Nangin desaysibo ini sa pagpabilin ni Aquino sa poder.

i. Ang Rehimeng Ramos (1992-1998)

REHIMENG RAMOS (1992-98)

Nagdaog si Heneral Fidel Ramos bilang presidente sang Pilipinas sa eleksyon sang 1992. Nangin desaysibo sa iya nga pagdaog ang tudo nga suporta sang US kag ang paggamit sang pondo kag rekurso sang reaksyunaryong gubyerno. Apang, 23.5 porsyento lang sang kabilugan nga boto ang iya nga nakuha.

Napunsok kay Ramos ang tanan nga natipon kag malala nga problema sang nagahari nga sistema. Agud pangapinan ang interes sang imperyalismong US kag sang lokal nga mga nagahari nga sahi, naggamit siya sang tanan nga klase sang armas sa iya istrategiya kag taktika. Apang ang pangsulod kag panggwa nga rekurso nga mahimo niya gamiton sa pagpursige sa kontra-rebolusyon tuman ka gamay sangsa nauyatan sadto nanday Marcos kag Aquino.

Ang nagahari nga hubon ni Heneral Ramos isa ka burukratiko-dalagku nga kumprador-agalon nga maydutang paksyon, nga kaangay kaasab sang nagligad nga naghari nga mga hubon nanday Marcos kag Aquino. Si Ramos isa ka napamatud-an na kag tampad nga tuta sang imperyalismong US. Isa siya ka masupog nga anti-komunista kag militarista. Bilang hepe sang Philippine Constabulary (PC) sang rehimeng Marcos, kalakip siya sa pangunahon nga nagplano kag nagpatuman sang layi militar. Bilang Chief-of-Staff sang Armed Forces of the Philippines (AFP) kag pagkatapos, Sekretaryo sang Department of National Defense sa panahon ni Aquino, siya ang pangunahon nga arkitekto kag tagpagpatuman sang “total war.”

Ginpirmahan ni Ramos ang kasugtanan nga ehekutibo sa tunga sang US kag Pilipinas kaangut sa Access and Cross Servicing nga nagpabalik sa presensya sang pwersa militar, kagamitan panggyera kag mga pasilidad sang US sa Pilipinas sa tabon sang cross-servicing, pagkaligad nga pahalanon sang pumuluyong Pilipino kag pangindian sang senado ang US-RP Military Bases Agreement sadtong 1991. Sa idalum sining kasugtanan, ang akses militar sang

US sa Pilipinas mahimo nga magsakop sa anuman nga parte sang Pilipinas nga mahimo kinahanglanon sang US Pacific Command.

Ginlunsar sang rehimeng Ramos ang “Philippines 2000,” isa ka grandyoso nga programa agud himuon kuno nga isa ka bag-o nga industriyalisadong pungsod ang Pilipinas sa pagtapos sang siglo. Nakasandig ang pagpapatuman sini sa baraghal nga pagsunod sa dikta sang imperyalismong US kag sa labi pa nga pagbukas sang pungsod sa pangdambong sang mga dumuluong. Kaangay nanday Marcos kag Aquino, ginsalig ni Ramos sa dumuluong nga pagpangapital kag dugang nga pagpangutang ang pagbatak sang Pilipinas halin sa tuman kalala nga krisis sa ekonomya.

Agud maganyat ang dumuluong nga pangapital, ginhatag sa ila sang rehimeng Ramos ang mas madamu nga pabor sa buhis, garantiya sa superganansya kag pabor sa pagpagwa sini sa pungsod. Dugang diri, labi nga gintulod ang liberalisasyon sa baligyaanay sa luwas.

Dali-dali nga gin-aprubahan sang rehimen ang General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) kag ang pagpatapu sa World Trade Organizkagion (WTO). Sandig ini sa istratihiko nga padihut sang gamhanan nga mga imperyalistang pungsod agud labi pa nga hugton ang dominasyon nila sa ekonomya sang magagmay nga pungsod sa ngalan sang “globalisasyon.” Ginagarantiyahan sang kasugtanan nga ini ang pagpabilin nga atrasado ang ekonomya sang Pilipinas kag ang pagkasunod-sunuran sini sa interes sang mga imperyalista. Halimbawa, ginpatuman ang patakaran sang deregulasyon sa industriya sang langis agud labi nga maghugakum sang superganansya ang mga dalagku nga korporasyon multinasyunal kaangay sang Petron, Shell, kag Caltex.

Ginhingalitan sang mga burukrata kapitalista, dalagku nga kumprador kag dumuluong nga kapitalista ang programa sa pribatisasyon sang mga korporasyon nga ginapanag-iyahan sang gubyrno agud kontrolahon ang primera klase nga kadutaan, istratihiko nga korporasyon kag institusyon pangpubliko kaangay sang Fort Bonifacio, Philippine National Oil Company, Manila Waterworks and Sewerage System, Philippine Airlines kag Manila Hotel. Ginluto ang mga “public bidding” agud masiguro nga makadto sa mga pinili nga abyan ang mga kontrata sa baligyaanay.

Kaangay sang natabo sa iskandaloso nga PEA-Amari land deal, si Ramos mismo ang nangamot sa mga kontrata. Ginatantya

Ang usura kapid sang pyudalismo. Bangud sa malala nga pagpanghimulos sa masang mangunguma kag kaimulon nila, permi sila pigado. Agud masabat ang kakulangon sa pagkaon ukon dalagku nga kinahanglanon sa panahon sang kapiutan, napilitan nga mangutang sa mga usurero ang mga mangunguma bisan sa tuman kataas nga interes. Masami wala sila sang inugbayad kundi ang parte sa ani ukon gamay nga parsela sang duta nga ginapanag-iyahan nila.

k. Tuman kanubo nga sulhanay

Kadam-an sa mga mangunguma nagapamugon sa iban agud madugangan ang gamay nga parte nila sa ani. Luwas sa pagpanguma sa ginaukopar nga parsela sang duta, sila nagatanum, nagagarab, nagaupod sa mga baroto nga pangisdaan kag nagasulod sa nanari-sari nga trabaho. Bilang suhol, nagabaton sila sang gamay nga balor ukon gamay nga bahin sang ani kabaylo sang isa ka adlaw nga pagpangabudlay. Kinaandan mga agalon mayduta kag manggaranon nga mangunguma ang nagaarkila sa serbisyo nila.

Madamu sa mga pulu-panahon nga mamumugon sa uma sa asyenda sang tubo kag mga plantasyon sang mga dumuluong nga korporasyon nga agrikultural pareho sang pinya nga mangunguma man. Nagaantus sila sang tuman kanubo nga swelduhanay kag biktima sang sistema nga kabo kag usura.

d. Pagpang-ulipon kag tributo

Ano man nga oras, ginapatawag sang agalon mayduta ang iya nga agsador ukon ang asawa ukon bata sini, agud suguon sa lain-lain nga hilikuton.

Kinaandan ang pagpanglimpyo sang balay kag ugsaran kag pagpaobra sa kusina labina kon may punsyon. Luwas pa, masami man nga mangayo ang mga agalon mayduta sang manok, prutas kag iban pa nga “regalo” gikan sa masang mangunguma. Kon indi, may katalagman nga mapahalin sila sa ginauma nga duta.

e. Pagpang-agaw sang mga agalon mayduta sa duta sang mga mangunguma

Nagapangibabaw ang gahum sang mga agalon mayduta sa kaumhan. Kontrolado nila ang reaksyunaryong gubyrno sa mga probinsya kag pungsod. May kaugalingon sila nga mga tiglawas kag kuneksyon sa mga ara sa poder sa pungsudnon nga gubyrno.

Indi interesado ang mga agalon mayduta nga pauswagon ang pamaagi sang pagpanguma. Makuha nila ang ila nga daku nga parte sa ani bisan indi nila pagpauswagon ang produksyon. Sa kalaparon sang ila kadutaan kag kadakuon sang arkila sa duta ukon parte sa ani, tuman kadaku ang benepisyo nila agud suportahan ang ila magarbo nga pagpangabuhi.

3. Paano nagaantus ang mangunguma sa idalum sang pagpabilin sang pyudalismo sa malapad nga kaumhan?

Sa pagpabilin sang pyudalismo, malala nga ginahimuslan ang masang mangunguma paagi sa nagkalain-lain nga dagway sang pyudal kag malapyudal nga pagpanghimulos. Kalakip diri ang:

a. Pagpangilkil sang mataas nga arkila sa duta.

Sa mas madamu nga lugar, ginapabugal sang mga agalon mayduta nga 50-50 ang partehanay nila sang mga agsador sa ani. Sa partehanay nga ini, ginapasa sang mga agalon mayduta sa mangunguma ang pagpas-an sang gastos sa pagpanguma. Gani ang matuod nga magatuhaw nga partehanay amo ang 60-40 tubtub 80-20 pabor sa mga agalon mayduta.

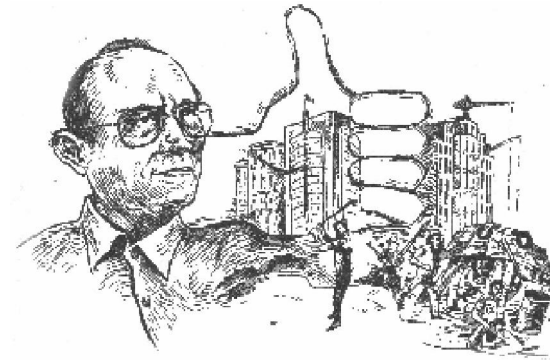
Kon matabo man nga sabton sang mga agalon mayduta sa mangunguma ang mga gastos sa pagpanguma, ginapasakaan naman ang presyo sang mga ini agud mapadaku ang parte nila sa ani.

Samtang, sa sistema nga buhisan,, ang natalana nga porsyento sang arkila sa duta amo ang 25 porsyento sang tuigan nga neto nga ani nga nakabase sa "normal" nga ani sa sulod sang tatlo ka tuig antes magsulod sa kontrata. Obligado nga bayran ini sang agsador ano man ang kadakuon sang ani niya, mabagyuhan man ukon mapestihan ang pananum. Sa sistema nga ini, ginapas-an sang mangunguma ang kabilugan nga gastos sa pagpanguma.

b. Usura ukon pagpautang sa tuman kataas nga interes.

Ginagamit ini sang mga agalon mayduta agud labi pa nga padakuon ang partida nila sa ani kag mabutong ang duta sang mga mangunguma nga may duta. Halin 100 porsyento tubtub 150 porsyento kada tig-alani ang kinaandan nga interes nga ginapautang nila sa mga ginautang nga kwarta ukon lamigas sang mga mangunguma.

nga P3 bilyon nga "lagay" ang ginbulsa nanday Ramos, kag iban pa nga matag-as nga upisyal sang gubyerno kag sang nagaharing partido nga Lakas-NUCD. Kaangay man sang mga kahimbon ni Marcos kag Aquino, nahatagan-pabor ang mga "bata" ni Ramos sa mga pautang kag pribilehiyo sa negosyo. Ginatantya nga magalab-ot sa P100 bilyon ang ginpautang sang mga bangko sang gubyerno sa mga dalagku nga negosyante nga malapit kay Ramos.

Labi nga ginpasingki kag ginpalapad sang rehi-meng Ramos ang mga patakaran nga kontra - mamumugon, halin sa kontra-mamumugon nga layi kaangay sang RA 6715 (anay Herrera Bill) nga nagalapak sa kina-

matarung nga mag-union kag magwelga sang mga mamumugon, Omnibus Amendments to the Labor Code nga nagaunod sang mga probisyon nga nagasiguro sa mas barato nga kusog pangabudlay kaangay sang: pagpalawig sang apprenticeship period, pagligalisa sa kontraktwalisasyon sang pagtrabaho ukon labor-only contracting kag paghatag sang gahum sa sekretaryo sang Department of Labor and Employment (DOLE) nga isuspindi ang implementasyon sang labor standards sa mga lugar nga gindeklarar nga erya sang kalamidad kag iban pa.

Labi pa nga ginpadamu kag ginpalapad sa bug-os nga pungsod ang ginatawag nga ispesyal nga mga sona sa ekonomya kag mga sona sa pagproseso sang eksport para sa benepisyo sang dumuluong nga mga negosyo. Nagahatag ini sang mga garantiya nga wala sang union kag wala sang welga. Nagagamit sang nagkalain-lain nga instrumento ang estado agud ipabilin nga manubo ang sweldo kag agud bungkagon ang mga welga kag union.

Ginpihak-pihak ang mga mamumugon paagi sang pag-inakop sa mga bag-o nga dalag nga organisasyon sang mamumugon kaangay sang Bukluran ng Manggagawang Pilipino (BMP) nga ginapamunuan ni Felimon Lagman (isa ka kontra-rebolusyonaryong traidor nga ginpahalin sang Partido kag rebolusyonaryong

kahublagan). Kahimbon ang BMP sa Social Accord, isa ka kasugtanan upod ang rehimeng Ramos, mga dalag nga organisasyon sa pagtrabaho, mga organisasyon sang dalagku nga burgesyang kumprador nga ginpirmahan sadtong Hunyo 1993 agud sakdagon ang programa kag mga patakaran sang rehimen sa liberalisasyon sang baligyaanay, barato nga kusog pangabudlay, Philippines 2000 kag iba pa nga kaangay sini.

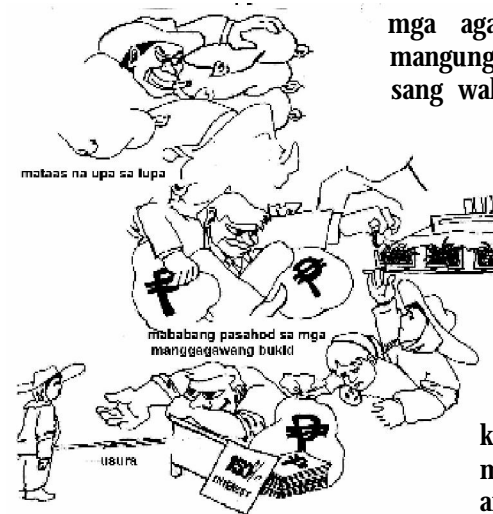
Ginlabawan sang rehimeng Ramos ang rehimeng Marcos kag Aquino sa pagka-kontra-mangunguma kag ang mga patakaran sini sa ekonomya labi pa nga nagpalala sa problema sa duta sang masang mangunguma. Ginhatagan sini ang mga dumuluong nga indibidwal kag korporasyon sang kinamatarung nga mag-arkila sang duta sang tubtub 75 ka tuig. Ang pagpatindog sang mga "industrial estate" kag mga pasilidad para sa turismo nag-engganyo sang malala nga ispekulasyon kag pagpanglanggab sang duta.

Agud tabunan ang iya anti-demokratiko nga mga patakaran kag tiplangon ang masang mangunguma, nagtukod ang rehimen sang ginatawag nga Agrarian Reform Communities (ARCs). Sa pagkamatuod, nagserbe ang mga ARCs sa pagpalapnag sang pananum nga pang-eksport, pagpaluntad sang sistemang arkila (leasehold) pabor sa mga agalon nga mayduta kag tinutuyo nga kontra-insurhensya.

Importante nga sangkap sang "Philippines 2000" sang rehimeng Ramos ang makahas nga paglupig kag pagsalakay sa rebolusyonaryong kahublagan. Labi nga ginpasingki sang rehimeng Ramos ang "total war." Ginpadaku sini ang badyet sang papet nga hangaway kag ginlunsar ang pinakamabangis nga mga porma sang kalakasan kaangay sang Oplan Lambat Bitag 1, 2 kag 3 agud waskon ang baseng masa sang armadong rebolusyon sa kaumhan kag lauton ang Partido Komunista kag hangaway sang banwa. Kadungan, nagpatuman man ini sang mga padihut nga psywar agud tiplangon ang pumuluyo, pihakon ang mga rebolusyonaryong pwera kag engganyuhon ang pagsungka.

Gindula kuno sini ang Layi nga Anti-Subersyon (RA 1700) kag ginhimo nga "ligal" ang Partido Komunista. Tinutuyo sini nga sulsulan nga maghayag ang mga rebolusyonaryo kag butungon sila sa parlamentaryo nga paghimakas. Apang ginpabilin ang iban pa nga mapanglupig nga mga layi kaangay sang layi nga nagapahanugot sa pagdakop sang wala sang mandamyento kag sa pagtukod sang mga

Bangud indi bastante ang parte nga nakuha nila sa ani, ang mga mangunguma napilitan nga mangutang sa mga usurero nga kinaandan nga agalon mayduta man. Isa ka gatos ka porsyento (100%) ukon masobra pa kada tig-alani ang masami nga interes sa pautang. Sa isa ka tuig, magaabot ini sang tubtub 300 porsyento.

Pilit nga ginaulipon sang mga agalon mayduta ang mga mangunguma ukon ginapaobra sila sang wala bayad kag ginapahatag pa sang tributo. Gina-patawag ano man oras ang mga agsador kag pamilya nila agud himuon ang ano man nga sugo sang mga agalon mayduta.

Sa mga lugar nga kulang sa duta, mas madamu nga mangunguma ang nagakumpitensya sa pag-agsa kag pagtrabaho sa duta. Gani, bisan mas magamay sangsa kinaandan ang duta sang agalon mayduta, masami naman nga mas masingki ang pyudal nga pagpanghimulos.

k. Atrasado kag magagmayan nga pagpanguma sa daku nga bahin sang kaumhan

Sa daku nga bahin sang kaumhan, lapnagon ang atrasado kag magagmayan nga pagpanguma. Sa madamu nga lugar wala sang mga irigasyon kag nagasalig lang sa ulan ang pagpanguma. Kinaandan nga arado kag karbaw ang gamit sa pagbungkal sang duta kag may pila pa gani ka lugar nga wala nagagamit sang arado. Indi lapnagon ang paggamit sang abono kag pestisidyo. Gamay ang tuigan nga ani.

Gamay ang kadam-an sang mga ulumhan sa Pilipinas. Sadtong 1980, 2.8 ektarya ang kinaandan nga kadakuon sang tanan nga klase sang ulumhan. Naggamay na ini halin 3.6 ektarya sadtong 1970. Padayon pa ini nga nagagamay. Mas gamay sa duha ka ektarya ang masobra 70 porsyento sang mga humayan.

wala sang kaugalingon nga ginapanag-iyahan nga duta kag ang apat sa pito nga ini mga agsador.

Suno sa *Statistical Yearbook 1991*, ang kabilugan nga isip sang mga agsador, (*share tenants, leaseholders kag CLT holders*) naglab-ot sa 42.5 porsyento kag nagapabilin nga 70 porsyento sang mga mangunguma ang wala sang kaugalingon nga duta. Nagalala pa ang kawawad-on sang duta bangud sang polisiya sang pagbawi sang mga *CLT, land use kag crop conversion* humalin sa rehimeng Ramos tubtub sa subong.

Sa kadutaan nga ginatamnan sang humay kag mais, mas madamu ang isip sang mga agalon mayduta nga nagapanag-iya sang mas manubo sa 50 ektarya kada isa. Apang mas malapad ang kabilugan nga erya nga sakop sang mga ini. Kinaandan, ginatulunga ang mga duta nila sa magagmay nga parsela kag ginapaarkilahan sa mga mangunguma. Diri, naglab-ot sang 60 porsyento tubtub 75 porsyento sang mga mangunguma ang agsador.

Kon isipon pa ang mga mamumugon sa uma nga luyag magtalauma sang duta, magaabot sa 85 porsyento sang kabilugan nga kusog-pangabudlay sa agrikultura ang wala sang kaugalingon nga duta. Suno mismo sa reaskyunaryong gubyerno, 80% sang duta nga agrikultural ang ginapanag-iyahan sang 20 porsyento lang sang populasyon. Sadtong Agosto 1992, gin-ako mismo ni Presidente Ramos nga “lima kag tunga ka porsyento (5.5%) sang mga agalon mayduta ang nagapanag-iya sang 44 porsyento sang tanan nga duta sa kaumhan.”

Talalupangdon nga malaragway sang mga ini kon ano kalala ang problema sa duta sang masang anakbalhas sa agrikultura.

b. Lapnagon nga pyudal nga pagpanghimulos

Nagapabilin nga lapnagon ang pyudal nga pagpanghimulos pareho sang tuman kataas nga arkila sa duta, usura kag pag-ulipon sa masang mangunguma.

Ginakilkilan ang masang mangunguma sang arkila sa duta sa porma sang partehanay sa ani ukon buhisan. Halin 50 porsyento tubtub 80 porsyento sang parubas ang nagakadto sa mga agalon mayduta. Gamay nga bahin lang sang ani ang mabilin sa mga mangunguma.

tsekpoynt kag paghalughog nga wala sang mandamyento, pagpasugot sa mga pasistang tropa nga magpatuman sang blokeyo sa pagkaon sa mga operasyong kontra-insurhensya kag madamu nga iban pa.

Ginlampasan ni Ramos ang rehimeng Aquino sa pagpakuno-kuno nga siya para sa kalinungan. Nagpustura ini para takpan ang iya nga sapat-sapaton nga mga kampanya sang pagpanglupig batuk sa rebolusyonaryong kahublagan kag pumuluyo. Tuyo man sang rehimeng Ramos nga magsabwag sang kalituhan sa rebolusyonaryo nga kubay kag maghimo sang pagpangkapihak kag kapitulasyon. Natabo ang pagpasurender kay Nur Misuari sang Moro National Liberation Front nga temporaryo ginhatagan sang pusisyon sa burukrasya.

Aktibo nga gin-gamit ni Ramos ang serbisyo sang mga opurtunistang traidor nga sanday Felimon Lagman, Arturo Tabara, Ricardo Reyes, Joel Rocamora, Romulo Kintanar kag iban pa nga kahimbon nila batuk sa Partido Komunista kag rebolusyonaryong kahublagan. Kabulig sila sang rehimeng Ramos sa pag-atake sa rebolusyonaryong kahublagan kag sa pagpalapnag sang kapitulasyon, repormismo kag likidasyonismo. Gin-ayudahan nila ang kontra-rebolusyonaryong opensiba sa ideolohiya kag propaganda sang imperyalismo sa bug-os nga kalibutan.

Sa tunga sang nagasingki nga pagpanghimulos kag pagpamigos, padayon nga nagbato ang pumuluyo. Maukod nga nagtinguha ang rebolusyonaryong pwersa sa malawigan nga inaway banwa sa pagpamuno sang Partido Komunista. Ang pagpahambog sang AFP nga nalutos na ang rebolusyonaryong kahublagan ginahimutig sang padayon nga pagpadaku sa badyet militar kag pagdeploy sang reaskyunaryong hangaway sa kaumhan.

Nagpadihut si Ramos agud mapabilin ang kaugalingon sa poder lampas sa 1998. Halin sang nangin presidente, aktibo kag baraghal na niya nga ginpapag-on ang kaugalingon nga hubon. Kadungan sini ang mga tikang agud nyutralisahon kag paluyahon ang reaskyunaryong mga karibal sa gahum, sa kahimtangan nga labi nga naggamay ang ligwa sa akomodasyon sa tunga nila. Nagmaniobra man si Ramos agud amyendahan ang Konstitusyon kag bag-uhon ang sistema sang gubyerno halin presidensyal pakadto sa parlamentaryo. Kalakip sang mga padihut nga psywar, ginhawanan sang mga ini ang dalan sa walay tabon-tabon nga monopolyo sang hubon ni Ramos sa gahum.

Ang pagkabangkarote sang ginapabugal kag ginapahambog nga “Philippines 2000” sang Rehimeng Ramos lubos nga nabuyagyag sang naglupok ang krisis sa Asya sadtong 1997. Nabuyagyag ang kahuyangan sang malapyudal kag malakolonyal nga ekonomya bangud sa krisis nga ini. Napaslawan ang plano ni Ramos nga magpadayon sa iya nga pagpungko.

I Ang Rehimeng Estrada (1998-2001)

Kabaliskaran sang pagpahambog ni Joseph Estrada nga “Erap para sa Mahirap,” ang rehimeng Estrada wala sang kinatuhay sa tanan nga nag-agi nga reaksyunaryong gubyerno: tuta man ini sang imperyalismong US, representante sang dalagku nga kumprador burgesya kag dalagku nga asendero, kag kontra sa interes sang mayorya nga nagaantus na nga masang mangunguma kag mamumugon.

REHIMENG ESTRADA (1998-2001)

Hugot nga gin-amligan sang rehimeng Estrada ang sistemang malakolonyal kag malapyudal. Tanan nga mga ginhimo kag ginpatuman niya nga patakaran kag programa kaangay man sang mga programa nga nagdala sang krisis sa ekonomya kag kaimulon sa pumuluyo. Sa pagkamatuod, ginpadayon niya ang mga programa sang rehimeng Ramos nga pareho mga patakaran nga dikta sang IMF-WB-WTO sandig sa padihut nga globalisasyon sang imperyalismo.

Bilang pagtan-aw nga utang nga kabalaslan bangud sa ginhimo nga suporta sa iya sa pinansya kag pulitika, gintib-ong niya ang pamilya Marcos kag mga anay kroni sini kaangay nanday Danding Cojuangco kag Lucio Tan. Nangin kroni man niya ang mga gangster kag kriminal nga pareho nanday Atong Ang, Mark Jimenez kag Panfilo Lacson nga nag-amot sang daku sa panahon sang eleksyon ni Estrada kag nagbulig sa iya nga imoral kag maluho nga pagpangabuhi.

Ang iya pagpabugal nga sugpuon ang korapsyon nga “walang kaibigan, walang kamag-anak” tanan nangin kabaliskaran. Si Estrada indi lang nagserbi nga koordineytor sining mga dalagku nga kawatan batuk sa interes sang pumuluyong Pilipino, kundi siya mismo ang pinuno paagi sa pagka-presidente sang gubyerno nga ginapaandar sang mga sindikato nga kriminal. Imnolbado siya sa

Sa kabilugan, wala sang esensyal nga pagbag-o ang kahimtangan nga ini, sa baylo padayon pa nga nagalapad ang duta nga ginapanag-iyahan sang sahing agalon mayduta.

Kadakuon sang pagpanag-iyahan sang kadutaan sang pila ka dalagku nga agalon mayduta sadtong 2000		
Asyenda/Agalon Mayduta	Ektraya	Lugar
Danding Cojuangco	19,000	Isabela, Negros
	+	Pangasinan kag Mindoro
Plantasyon (cassava)	150,000	Isabela
Hacienda Roxas	9,700	Nueva Ecija
Hacienda de los Santos	8,500	Batangas
Hacienda San Antonio kag Sta Isabel	8,000	Isabela
Hacienda Yulo	7,100	Laguna
Pamilya Tinio	7,000	Nueva Ecija
Hacienda Luisita	6,000	Tarlac
Pamilya Floriendo	4,500	Mindanao

Si Danding Cojuangco, nga nagaangkon sang daku nga bahin sang *aw ley* kag numero uno nga kroni sang rehimeng Marcos, Estrada kag Arroyo, ginatantya nga nagapanag-iyahan kag nagakontrol sang pila ka gatos ka libo ka ektarya nga duta nga ginatamnan sang nagkalain-lain nga pananum kaangay sang cassava, mangga, lubi, mais (para sa *feeds*), tubo kag iban pa. Kag padayon pa ini nga nagapanglanggab sang kadutaan sa lain-lain nga bahin sang kapuluan.

Sa paltik nga reporma sa duta sang rehimeng Aquino kag Ramos, gindeklara nga sakop sang reporma ang 10.3 milyon ka ektarya nga kadutaan halin sa kabilugan nga 13.3 milyon ka ektarya nga kadutaan agrikultural. Halin diri makita ang nagapadayon nga paglala sang problema sa kontrol sang mga agalon mayduta sa kadutaan agrikultural.

Bunga sang sini nga balayon sang pagpanag-iyahan sa duta nga agrikultural, lapnagon ang kawawad-on sang duta nga ginapanag-iyahan ukon kakulangon sa duta nga ginauma sang mga mangunguma. Magluwas sini, 30 porsyento ang nagatalauma sang mga pangpubliko nga duta nga wala sang titulo. Ang nabilin nga 30 porsyento nagatalauma sang kaugalingon nga magagmay nga parsela sang duta. Buot silingon, sa kada napulo ka mangunguma, pito ang

2. Ano ang mga palatandaan sang pagluntad sang pyudalismo sa Pilipinas?

Kapin sa apat ka gatos ka tuig na nga nagluntad ang pyudalismo sa Pilipinas. Mga palatandaan sang padayon nga pagluntad sini ang mga masunod:

- a. Pagpanag-iyang kag kontrol ukon monopolyo sang pila lang ka agalon mayduta sa malagpad nga kadutaan kag kakulangan ukon kawawad-on sang duta sang masang mangunguma.

Sadtong 1968, may nakalista nga mas o menos sa 10,800 ka dalagku nga agalon mayduta. Nagapanag-iyang sila sang umpisa 50 tubtub kapin isa ka libo ka ektarya nga kadutaan. Mga mas o menos tatlo ka milyon ka ektarya ang kabilugan nga takos sang kontrolado nila nga kadutaan. Manubo ini sang gamay lang sa katunga (50%) sang kabilugan nga takos sadto sang duta nga ulumhan sang Pilipinas.

Ini ang pagpasunod sa ila base sa kalaparon sang ginapanag-iyahan nga duta:

Kalaparon sang duta (ekarya)	Isip sang mga Agalon Mayduta
50 – 199	8,914
200 – 499	1,228
500 - 1,000	417
Masobra 1,000	204

Magluwas diri, mas madamu pa nga agalon mayduta ang nagapanag-iyang sang 49 ektarya panubo. Sa mga kadutaan nga ginatamnan sang humay kag mais, halimbawa,

halos tanan nga mga agalon mayduta nagapanag-iyang sang mas manubo sa 50 ektarya sang kadutaan. Samtang, masobra sa 1,500,000 ka ektarya sang mga talamnan sang humay kag mais ang ginapanag-iyahan sang mga agalon mayduta.

Amo man sa industriya sang lubi. Sa isa ka pagtuon sa industriya, 20 porsyento lang sang mga kalubihan sa pungsod ang ginatungang sang 3.4 ka milyon ka mangunguma kag mamumugon sa uma, samtang ang 80 porsyento ginapanag-iyahan sang mga dalagku nga agalon mayduta. (*Ang Bayan*, Oktubre 2001)

kidnap-for-ransom nga ginhimo sang Abu Sayyaf, mga pagpangawat sa bangko, dalagkuan nga negosyo sang ginadumilian nga druga, pagmaniobra sa stock exchange, kag pangdambong.

Nahibal-an sang imperyalismong US ang burukratiko nga korapsyon kag mga buluhaton nga kriminal sang rehimeng Estrada. Apang ginkunsente ini sang US kabaylo sang tampad nga pagsunod kag pagpatuman sini sa pinakamalain nga maki-imperyalista nga mga patakaran.

Ginpalig-on sang rehimen ni Estrada ang mga patakaran sang IMF, World Bank kag WTO. Bisan gin-ako sini nga bangkarote ang bug-os nga ekonomya kag reaksyunaryong gubyerno, lubos-lubos nga ginduso sini ang mga patakaran sang liberalisasyon sa pagpangapital kag baligyaanay, deregulasyon kag pribatisasyon kag pagpabilin sa ekonomya bilang taga-eksport sang hilaw nga materyales, mga mala-manupaktura nga manubo-ang-gindugang nga balor kag pagtrabaho, kag taga-import sang mga human nga produkto kag magpakilimos sa dumuluong nga pautang.

Gindula sini ang tanan nga pungsodnon nga restriksyon sa dumuluong nga pagpangapital kag ginpasugtan ang mga korporasyon nga multinasyunal nga magtamasa sang 100 porsyento nga pagpanag-iyang sang duta kag mga duna nga manggad, bangko, telekomunikasyon, masmidya kag baligyaanay nga reteyl.

Iyang ginpalusot sa Senado ang ratipikasyon sang Visiting Forces Agreement (VFA) nga labi nagpahugot sa kontrol sang imperyalismong US sa ekonomya, militar kag kultura sang Pilipinas. Ginpahugot sang kasugot nga ini ang nauna na nga likum nga kasugtanan ehekutibo sadtong 1992 bahin sa “access” kag cross-servicing” ukon ACSA. Ginapasugtan ang mga pwersa militar sang US, ano man ka daku, nga maggamit sang anuman nga bahin sang Pilipinas, kag anuman nga pasilidad kag kuluhaan sang suplay sa Pilipinas anuman nga oras kag anuman kalawig, nga indi sakop sang hurisdiksyon sang mga korte sa Pilipinas.

Ginpalala sang rehimeng Estrada ang kampanya sa pagpanglupig sang militar kag kapulisan. Walay patugsiling nga ginlapas sini ang mga tawhanon nga kinamatarung. Bug-os nga komunidad sa kaumhan kag kasyudaran man ang ginpaidalum sa mga operasyon nga pagsona kag paghalughog amo man sa pilit nga malaparan nga pagpapahalin kag ebakwasyon. Nagdamo ang biktima

sang pagpang-aresto nga wala sang mandamyento, ilegal nga detensyon, tortyur, kag pagsalbeyds, kalakip ang pagmasaker.

Gin-gamit ang mabangis nga pwersa agud pakusog nga palayason ang pumuluho sa duta nga gusto angkunon ni Estrada kag sang iya nga mga kroni. Insulto nga ginlarawan sang rehimen bilang reporma sa duta ang pinakatuso nga pagpaniplang sang sa pang-agaw sang duta kag gindayaw ang dalagku nga kumprador-agalon nga mayduta nga si Eduardo Cojuangco bilang padrino sang reporma sa duta.

Katuwang ang daku nga kumprador nga si Lucio Tan, gin-insulto ni Estrada ang mga mamumugon sa paghambal nga sila "sunod sa layaw." Walay hawid nga naggamit sang pwersa militar kag pulis ang rehimensang Estrada agud pahugon kag salakayon ang mga mamumugon labina sa mga welga.

Ginbasura sang gubyerno ang negosasyon sa mga rebolusyonaryong pwersa sang NDFP agud wala ini sang anuman nga upang nga mapatuman ang kontra-rebolusyonaryong Oplan Makabayan. Katuyuan sining dalagkuan nga operasyon militar nga dugmukon ang armado nga pagbato sang pumuluho. Gin-gamit man sang rehimensang Estrada ang mga kontra-rebolusyonaryong traidor kaangay sang Revolutionary Proletarian Army-Alex Boncayao Brigade (RPA-ABB) para sa psywar.

Samtang nagapakignegosasyon para sa untat-lupok sa mga rebolusyonaryong Moro, mabangis sini nga ginbomba kag ginsalakay ang mga kampo sang Moro Islamic Liberation Front (MILF) sa Mindanao. Ginatos-gatos ka pumuluyong Moro ang ginpatay sang militar, linibu-libo ang nawad-an sang pamalay kag pangabuhian.

Gintapos sang rehimensang Estrada ang negosasyon pangkalinungan sa tunga sang gubyerno sang Republika sang Pilipinas (GRP) kag sang National Democratic Front (NDFP). Ginbale-wala sini ang tanan nga mga nauna nga kasugtanan, lakip na ang ginpirmahan niya mismo nga Kumprehensibo nga Kasugtanan sa Pagrespeto sang mga Tawhanon nga Kinamatarung kag sa Internasyunal nga Tawhanon nga Layi (CARHRIHL). Ginrason nga nagsala lang kuno si Estrada sang ginpirmahan ini. Ginhambal sini sa NDFP nga mahimo lang nga padayunon ang negosasyon pangkalinungan kon magpasugot ang CPP-NPA-NDFP nga magsungka kag kabigon ang kaugalingon nga kriminal paagi sa

ukon suporta sa agrikultura kag pagsapribado sang mga korporasyon sang gubyerno. Luwas pa, ginahimo nga pleksible ang mga polisiya sa pangabudlay, ginadumilian ang mga unyon, ginapadaku ang isip sang mga mamumugon nga kontraktwal kag ginakuhaan epektibidad ang minimum nga sweldo.

Ang bug-os nga kabug-aton sang pagpanghimulos sang imperyalismong US kag iban pa nga mga dumuluong nga monopolyo kapitalista ginaabaga sang pumuluyong Pilipino. Sila ang ginapaantus sang tuman kanubo nga sweldo, madasig nga pagsaka sang presyo sang mga balaklon, mabug-at nga palas-anon nga buhis kag pagka-atrasado sang bug-os nga ekonomya.

B. ANG PYUDALISMO BILANG UGAT SANG PAG-ANTUS SANG PUMULUYONG PILIPINO.

1. Ano ang pyudalismo?

Pyudalismo ang sistema sang produksyon nga ang pangunahon nga pwersa sa produksyon amo ang mangunguma kag ang duta nga ginatalauma nila. Sandigan nga kinaiya sang pyudal nga relasyon sa produksyon ang malala nga pagpanglupig kag pagpanghimulos sang sahing agalon nga mayduta sa masang mangunguma. Sa sistemang pyudal, ginapatalauma sa masang mangunguma ang malapad nga kadutaan nga ginapanag-iyahan sang mga agalon mayduta. Ginapabayad ang mangunguma sang tuman kataas nga arkila sa duta.

madasig nga makapalpad sang negosyo. Sa kada dolyar nga ginapasulod sa Pilipinas sang mga negosyante nga Amerikano, nagautang sila sang \$8.33 sa lokal nga mga bangko kag institusyon pinansyal.

Suno sa lista sang Bangko Sentral sang Pilipinas, \$2.56 bilyon ang dumuluong nga kapital nga nagsulod sa pungsod umpisa 1970-87. Ang naggwa nga kapital naman sa amo man nga panahon nag-abot sa \$3.75 bilyon. Gani, may neto nga naggwa nga kapital nga mga \$1.19 bilyon.

k. Pagpautang

Hungod nga ginalubong sang imperyalismong US ang Pilipinas sa utang. Halin sa pagpautang sa Pilipinas, nagaganansya ang mga imperyalista sang daku nga interes kag makadikta sang mga kundisyon nga nagapahalag pa sa pagpangawat kag labi nga nagapahugot sang kontrol nila sa pungsod. Lakip diri ang mga pautang para sa proyekto nga direkta pagapanginpuslan sang mga empresa nga imperyalista.

Sang tuig 2003 naglab-ot sa \$55.8 bilyon ang utang sang Pilipinas sa mga dumuluong. Sang nagsarurot ang balor sang piso halin P45:\$1 pakadto P55:\$1 nadugangan sang masobra sa P1 bilyon ang utang sang Pilipinas nga wala sang nabaton nga kwarta nga gin-utang. Sa populasyon nga 82 milyon, ang kada Pilipino may utang nga masobra P37,500.

Sa taga ka daku nga pagpangutang sang Pilipinas sa mga dumuluong may kalakip nga mas mabug-at kag bangian nga kundisyon. Mga halimbawa sang mga kundisyon nga ini ang: pagpanubo sang balor sang piso, liberalisasyon sang import, paghatag sang lain-lain nga ligwa sa mga dumuluong nga nagapangapital, madasig nga pagpasaka sa mga buhis, presyo sang kuryente kag tubig, kag pagpabilin nga manubo ang swelduhanay.

Sining ulihi, gindugang nga kundisyon ang deregulasyon sang ekonomya. Ginatalana sini ang indi pagpasilabot kag pagpangapital sang gubyerno sa ekonomya. Lakip diri ang pagkuha sang subsidyo

pagpaidalum nila sa konstitusyon, sistema nga ligal kag mga hukuman sang GRP.

Lubos nga nahamulag ang rehimeng US-Estrada bangud sa hayagan nga anti-nasyunal kag anti-demokratiko nga mga patakaran sini. Nabuyagyag ang iya mga kagarukan kag ginbutang siya sa isa ka impeachment nga mas labi pa nga nagpalala sang kaakig sang pumuluyong Pilipino. Nag-alsa ang malapad nga masa sa bug-os nga kapuluan batuk sa pagsunod sang rehimen sa imperyalismong US kag batuk sa iya nga tuman nga korapsyon kag pagpanglupig. Antes pa ang pag-alsa, ang demokratikong kahublagan masa madugay na nga naghimud-os, humalin pa sadto, batuk sa rehimeng Estrada. Sa dalayon, nakamobilisa ini sang 1.8 milyon ka pumuluyo sa Edsa, sang minilyun-milyon sa bug-os nga pungsod kag sang 75,000 nga nagmartsa kag nagpalibot sa palasyo sang presidente agud pwersahon si Estrada nga bayaan na ang palasyo sang Malacanang sadtong Enero 21, 2001.

Ang madinalag-on nga pagpatalsik sa rehimeng Estrada resulta sang mapag-on kag militante nga paghimakas sang pumuluyo kag sang malapad nga nagahiliusa nga prente. Sa ikaduha nga kahigayunan liwat nga napakita ang kusog sang masa nga masarangan sini patalsikon ang nagahari nga rehimen bisan indi pa bug-os nga sistemang malakolonyal kag malapyudal.

m. Ang Rehimeng Macapagal-Arroyo

REHIMENG MACAPAGAL-ARROYO
(2001-)

Kaangay ni Aquino, ginbutang sang pag-alsa sang pumuluyo ang rehimeng Macapagal-Arroyo. Si Gloria Macapagal-Arroyo bilang bise presidente ni Estrada, ang nagbulos bilang presidente matapos patalsikon si Estrada. Kaangay man sang kinaiya sang mga nag-alagi nga mga papet nga rehimen, ang gubyerno ni Macapagal-Arroyo, estado sang dalagku nga burgesyia-kumprador kag agalon nga mayduta, kag kontrolado sang imperyalismong US.

Sadtong senador pa lamang si Macapagal-Arroyo, nakit-an na ang iya nga pagkatuta sa imperyalismong US. Siya ang nag-ispensor sang lubos nga pagpatuman sang mga probisyon sang GATT diri sa Pilipinas, bisan

pa kabaliskaran ini sa nakabutang sa konstitusyon. Gin-ispensor niya kag ginkampanya ang pagpasulod sang Pilipinas sa WTO.

Sang magpungko na bilang presidente, wala sang renda sini nga ginpadayon ang mga patakaran sa ekonomya sang mga rehimen nga nauna sa iya. Lubos nga ginpatuman ni Arroyo ang patakaran nga globalisasyon nga dikta sang IMFWB-WTO. Ginpatuman niya ang Medium Term Philippine Development Plan (MTPDP) 2001-2004 nga sa esensya pagpahugot sa pagkahigot sang liberalisasyon, deregulasyon kag pribatisasyon sa ekonomya sang Pilipinas. Ang mga patakaran nga ini sobra-sobra nga nagasakdag sang interes sang mga imperyalista kag mga lokal nga nagaharing sahi. Ini ang bulig agud lutason sang mga imperyalista kag burgesya kumprador ang ila problema sa negosyo sa pihak sang nagaragasa nga krisis sang bug-os nga sistemang kapitalista.

Isa ka importante nga paktor sa pagpatuman sang kagustuhan sang imperyalismong US ang pagdula sa nabilin nga ligal nga mga upang sa programa nga globalisasyon. Ini ang tuyo sang rehimen sa pagpilit sini nga iduso ang Charter Change (Chacha) ukon pagbag-o sang reaksyunaryong konstitusyon agud dulaon ang anuman nga restriksyon sa dumuluong nga pagpanag-iya sang mga kumpanya sa telekomunikasyon, *public utilities*, pribado nga kadutaan, masmidya, pagkontrata sang gubyerno kag mga buluthuan kag institusyon sa edukasyon.

Bangud sa papet nga mga patakaran sa ekonomya, labi nga nabangkarote ang daan na nga bangkarote nga pangabuhian sang Pilipinas. Nagbagsak ang lokal nga produksyon nga nakatuon sa eksport kadungan sa pagbagsak sang produksyon industriyal sa bug-os nga kalibutan. Kag bangud sa liberalisasyon sa baligyaanay nga ginapatuman sang rehimen, napilitan nga magsira ang magagmay nga empresa nga ginkaguba sang pangabuhian sang madamu nga pumuluyo.

Nabangkarote ang sektor sang agrikultura kag minilyon nga mangunguma ang nagtupa sa malala nga gutom kag nawad-an sang duta kag pangabuhian bangud sang pagpatuman sang Agreement on Agriculture (AoA) sang WTO. Ginatalana sini ang pagdula sang mga subsidyo sa lokal nga produksyon agrikultural kadungan sa pagdula sang taripa kag iban pa nga buhis sang mga imported nga produktong agrikultural. Ini nga sitwasyon nagdala sang indi-

transport-tasyon kag mga kagamitan nga ginsuplay sa mga lokal nga subsidyaryo sang mga imperyalista nga kumpanya. Ginadeklara pa nga pyerdi ang subsidyaryo kag ang *mother company* naman makalikaw sa mga buhis, pagpasaka sang sweldo sang mga mamumugon kag iban pa nga obligasyon sang kumpanya.

Bangud permi pyerdi sa pagnegosyohanay sa mga dumuluong, paliwat-liwat ang depisito sa baligyaanay pangluwas sang Pilipinas. Mas daku permi ang gastos sa import sangsa ginaganansya sa eksport. Ang tuigan nga depisito sa baligyaanay pangluwas sang Pilipinas padayon nga nagapasaka; naglab-ot ini sa pito ka bilyon ka dolyar sadtong 1994. Agud mapun-an ini, nangutang ang Pilipinas sa mga dumuluong kag lokal nga pribado nga sektor.

Padayon kag madasig nga nagataas ang presyo sang mga balaklon sa pungsod bangud sang pagmahal sang mga import kag pagpadamu sa eksport. Resulta sang naulihi ang kulang nga suplay para sa lokal nga kinahanglanon.

b. Direkta nga pagpangapital

Ang mga monopolyo kapitalista sang US nagatukod sa Pilipinas sang mga sanga sang ila nga mga korporasyon ukon indigani, nagapakigsosyo sila sa dalagku nga burgesya kumprador.

Sa sini nga pamaagi, mapagamay nila ang ila gastos sa produksyon, mapadaku ang ila ganansya kag labi pa nga mapahugot ang kontrol sa ekonomya. Ginahimuslan nila ang barato nga kusog-pangabudlay sa pungsod. May lain-lain nga ligwa pa sila sa buhis kag pagnegosyo nga ginahatag sang papet nga gubyerno. Makakinot sila sa gastos sa paghakot sang mga produkto nga ginabaligya nila sa Pilipinas kag kaingud nga mga pungsod.

Sa industriya sang salsalon, halimbawa, ang kinaandan nga suhol sang isa ka mamumugon nga Amerikano kapin sa 35 ka beses nga mas daku sa suhol sang isa ka mamumugon nga Pilipino.

Sa kada tuig, higante nga ganansya ang ginapauli sang mga kumpanya nga US. Ginsiling mismo sang embahada sang US sa Pilipinas nga sa kada dolyar nga ginapasulod sang mga negosyante nga Amerikano, apat ka dolyar ang ginapagwa nila. Sigurado nga mas daku pa ang matuod.

Dugang pa, ginagamit sang husto sang mga monopolyo kapitalista sang US ang pagpangutang sa mga bangko diri agud

6. Paano ginahimuslan sang imperyalismong US ang pumuluyong Pilipino?

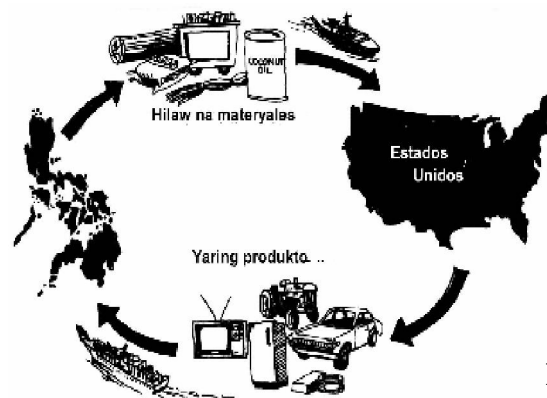
Walay pugung-pugong nga ginahimuslan sang imperyalismong US ang pumuluyong Pilipino. Nagapangsuyop ini sang tuman kadamu nga superganansya halin sa balhas kag dugo sang pumuluyo.

Tatlo ka nagapanguna nga pamaagi ang ginagamit sang imperyalismong US sa pagpuga kag pagpanghimulos sa pumuluyong Pilipino: kolonyal nga baligyaanay, direkta nga pagpangapital kag pagpautang.

a. Kolonyal nga baligyaanay

Ginabakal sang imperyalismong US ang mga eksport sang Pilipinas sa tuman ka barato kag nagabaligya naman diri sang mga produkto nga tuman kataas ang presyo. Sa baligyaanay nga ini, permi pyerde ang Pilipinas samtang tuman kadamu naman nga ganansya ang nagakadto sa mga imperyalista. Nagamit man sang mga imperyalista ang kolonyal nga baligyaanay agud likum nga makapaggwa sang dugang pa nga ganansya halin sa ila mga kumpanya sa Pilipinas.

Bangud sa kontrol nila sa mga produkto kag baligyaan, madikta sang mga monopolyo kapitalista ang presyo sang mga balaklunon. Ginapasaka ukon ginapanubo nila ini agud makuha ang pinakadaku nga benepisyu. Resulta sang amo sini nga kontrol, halimbawa, ang gulpi-gulpi nga pagsaka kag pagtibusok sang presyo sang mga produktong lubi nga isa sa nagapanguna nga ginahalinan sang kita nga dolyar sang Pilipinas.

Isa ka mekanismo sang mga imperyalista ang *transfer pricing* agud mag-hugakum sang dugang nga superganansya. Ginapataasan sa tunay sini nga balor ang ginalista nga balor sang mga makinarya, hilaw nga materyales,

alalangay kag kolonyal nga kumpetisyon nga ginkapyerde sang mga mangunguma nga Pilipino.

Sa rehimeng Macapagal-Arroyo naglab-ot sa P3 trilyon ang kabilugan nga utang sang gubyerno. Gani ginkabig ang Pilipinas nga ikatlo sa Asya kon pagpangutang ang hambalan. Sa tuig 2003, bisan may depisit sa badyet, ginpain sang rehimen ang masobra sa P223 bilyon para ibayad sang utang, ukon 28 porsyento sang kabilugan nga badyet. Ginpanubuan pa gid ang badyet sa edukasyon, ikaayong lawas, pabalay, *social welfare* kag reporma sa duta agud sarangon ining palas-anon.

Nagalala ang problema sang disempleyo labina sa mga industriya nga pang-eksport. Nadulaan sang pulos ang programa nga "emergency employment" sang reaksyunaryong rehimen nga tanan temporaryo, kontraktwal kag indi matuod nga produktibo ang ginatuga nga mga trabaho. Sa baylo, gintulod pa sini ang lapnagon nga pagpahalin sa mga mamumugon. Sa duha ka tuig sang iya nga pagpungko, naghabok sa 3.5 milyon ang wala sang trabaho.

Madasig nga nagagamay ang matuod nga balor sang sweldo. Nagsaka ang presyo sang mga balaklunon kag balor sang serbisyo. Ginpangindian ang panawagan para sa P125 nga dugang nga sweldo kag ang ginhatag lang sa mga mamumugon sadtong Nobyembre 2002, amo ang mapang-insulto nga P30 emergency cost of living allowance.

Naggamay ukon nadula ang mga benepisyu pangkatilingban kaangay sang libre nga ospital kag edukasyon. Sobra-sobra ang balayran sa kuryente kag tubig. Suno sa isa ka pagtuon, sadtong Disyembre 2002 naglab-ot sa P538 ang pang-adlaw-adlaw nga kinahanglanon sang isa ka pamilya nga may anum ka myembro; samtang wala man lang nakalab-ot sa katunga sini ang minimum nga sweldo.

Wala ini sang ginahimo nga tikang agud ipatuman ang matuod nga reporma sa duta. Sa baylo, ginpatuman ang mga patakaran pabor sa mga agalon nga mayduta kag dalagku nga dumuluong nga korporasyon sa agrikultura.

Nagtampok ang madamu nga demolisyon sang mga komunidad sang mga imol agud hatagan-ligwa ang interes sang dalagku nga dumuluong nga korporasyon sa *real estate*. Ang mga

demolisyon gintago paagi sa paghatag kuno sang programa sa pabalay sang rehimen.

Sa pihak sang malala nga kapigaduhon tuga sang krisis sang nagahari nga sistema, labi nga naglala ang kaakig sang pumuluyo sa nagapadayon kag labi nga nagalala nga korapsyon kapin sa mga kaso sang pangbraso sa negosyo, mga korap nga negosasyon kag sikreto nga pag-areglouhanay sa dalagku nga kroni sang mga daan nga presidente, halin kay Marcos tubtub kay Estrada. Kalakip diri sanday Danding Cojuangco kag Lucio Tan.

Labi nga nangin lapnagon kag hayagan ang madamu nga kaso sang korapsyon sa lain-lain nga lebel sang reaksyunaryong gubyrno. Ang pinakamakangilil-ad sa pumuluyo amo ang mga kaso sang *overpricing* sang Macapagal Blvd, kag ang kasong Jose Pidal.

Ang mga upisyal, indi lang sang burukrasya kundi bisan sang militar nagahimbunanay kag nagkumpetensya sa isa kag isa sa pagpangawat sang pangpubliko nga pondo paagi sang mga kontrata sa suplay kag pagpadalagan sang mga sindikato nga kriminal nga imbolbado sa kidnap-for-ransom, pagduso sang droga, ismagling kag madamu pa nga iban nga kriminal nga aktibidad. Sa una nga tuig sang pagpungko sang rehimen, ginatantya nga 95 bilyon ka pisos ang nadula bangud sa korapsyon. Wala pa nalakip sini ang nabulsa sang mga matag-as nga upisyal sa pakighimbon sa teroristang Abu Sayyaf.

Wala nagpangduha-duha ang rehimen sa pagpatuman sang pinakabrutal nga dikta sang US sa mapintas nga patakaran pangluwas sini sa idalum sang "gyera batuk sa terorismo" kag walay huya nga naghatag sang bug-os tagipusuon nga suporta sa pagpanalakay kag gyera nga agresyon sang US batuk sa Iraq sadtong 2003.

Gin-gamit sang rehimen ang kampanya "kontra-terorismo" batuk sa Abu Sayyaf agud makighimbon sa administrasyong Bush sa direkta nga pagpasilabot sini sa Pilipinas sang mga suldadong Amerikano. Bangud hugot nga ginadumilian bisan sang reaksyunaryong konstitusyon ang pagbase sa pungsod sang mga dumuluong nga tropa, kon anu-ano na lang ang ginarason sang gubyrno ni Macapagal-Arroyo agud paggwaon nga lehitimo ang presensya kag pag-upod sa direkta nga kombat sang mga suldadong Amerikano. Pilit nga ginapakita ni Macapagal-Arroyo nga pabor ang pumuluyo sa pagsulod sang mga tropang Amerikano sa ngalan sang pagsugpo sa ginakabig sini nga mga "terorista".

Agud ipalapnag ang imperyalista nga kultura, ginasadag ang paggamit sang Ingles sa mga eskwelahan, negosyo kag sa gubyrno. Lubos nga ginagamit ang mga buluthuan paagi sa pagkontrol sa mga kurikulum kag mga libro. Malahalon nga kagamitan man ang mga sine, dyaryo, telebisyon, literatura kag arte.

d. Sa patag sang relasyon pangluwas

Ginadiktahan sang imperyalismong US ang polisiya pangluwas sang papet nga gubyrno. Sandigan nga kinaiya sang polisiya nga ini ang pagkamasinulundon sa mga polisiya kag programa sang imperyalismong US sa relasyon nga pangkalibutan. Sa mga internasyunal nga kapulungan, ang mga tiglawas sang papet nga gubyrno daw mga pikoy nga nagasulit kag nagasadag sa panindugan kag panan-awan sang gubyrnong US.

- i. Halin 1946, ginsadag sang papet nga gubyrno ang mga padihut sang imperyalismong US sa bug-os nga kalibutan. Mga halimbawa ang pagtukod sa estado sang Israel, kampanya nga kontra-Tsina, mga mapangsalakay nga inaway sa Korea, Indotsina, kag Iraq, kampanya agud himuon nga lehitimo ang "Malaysia," kag liwat nga pagbuhi sa militarismong Hapones.
- ii. Nagpadala ang papet nga gubyrno sang mga suldado nga Pilipino sa Korea sadtong dekada 1950, sa Byetnam sadtong dekada 1960 kag 1970 kag sa Middle East, Kampuchea sadtong dekada 1990. Luyag ipabilin nga hilway sa katalagman ang kalibutan para sa dalagku nga negosyo sang imperyalismong US.
- iii. Nagaikog ang papet nga gubyrno sa pusisyon sang imperyalismong US sa kampanya sa ratipikasyon sang GATT/WTO, pagtukod sang Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) kag iban pa nga pangkalibutanon nga halambalanon.
- iv. Pagsuporta ni Macapagal-Arroyo sa "gyera batuk sa terorismo" sang iya nga agalon nga si George W. Bush, lakip na ang pagpangsalakay sa Afghanistan (2001) kag Iraq (2003), pagpanglupig kag pagpang-ipit sa mga ginakabig nga "buhong nga estado," pagdeklara nga foreign terrorist organizations bisan ang mga rebolusyonaryong grupo ukon partido, nga nagahimakas para sa matuod nga demokrasya kag pungsudnon nga paghilway kaangay sang NDFP.

paagi sa VFA, ang wala sang limitasyon nga pagsulod sang tropang US, barko nga pang-away kag iban pa nga kagamitan panggyera kag kinamatarung sa mga instalasyong militar. Paagi sa VFA bukas ang Pilipinas sa pagsulod sang mga ginadumilian nga armas nukleyar, kemikal kag biological. Isa ka pagsikway ini sa kasugtanan sa base sadtong 1991.

Mas pinahugot ang pangpulitika nga kontrol sang imperyalismong US sa Pilipinas paagi sa MLSA sadtong 2002 sa idalum sang rehimeng Macapagal-Arroyo. Sakop sang MLSA ang basehan nga kinaiya sang isa ka operasyunal nga base – bukas sa paggamit sang tanan nga dulungkaan kag mga pasilidad militar sa bug-os nga pungsod, tanan nga klase sang hayag kag likum nga mga aktibidad kaangay sang mga paghanas kag ehersisyo militar, mga operasyon kag iban pa nga nasambit sa idalum sang MDT,VFA, MAA. Sa basehan, ginabuksan sang MLSA ang ganhaan sa dugang pa nga interbensyon sang US kag labi nga ginpalapit ang Pilipinas sa mga gyera nga agresyon sang imperyalismong US.

Padayon man nga ginaganyat sang US ang nagapadaku nga papel sang imperyalismong Japan sa pag-ayuda sa US sa pagpabilin sang dominasyon sini sa Pilipinas. Apang padayon man nga nagasingki ang kumpetisyon sang US kag Japan.

k. Sa patag sang kultura

Lapanagon ang imperyalistang kultura sa Pilipinas. Ginapalpnag sa pungsod ang ideya nga nagadayaw kag nagasalig sa imperyalismong US. Ginahatagan rason sang mga ini ang padayon nga pagkontrol kag pagpanghimulos sang imperyalista sa pumuluwong Pilipino. Ginasakdag ang mga pag-salakay kag pagpasilabut sang imperyalismong US sa iban nga pungsod. Samtang, pilit nga ginapatay ang ispiritu nga makibanwahanon kag kontra-imperyalista sang mga Pilipino.

Ginpasugtan sang rehimeng Arroyo ang US-RP Mutual Logistics Support Agreement (MLSA). Sa idalum sang MLSA, hatagan sang “suportang pangbase” kag pabay-an ang mga suldado nga US nga gamiton ang Clark, Subic kag ano man nga bahin sang Pilipinas para sa ila mga katuyuan militar. Mas malala pa, hatagan sini sang kahilwayan ang imperyalismong US nga labi nga lapakon ang soberenya sang Pilipinas kag hilabtan ang mga internal nga halambalanon sini paagi sang pagtalana diri sang mga tropang militar nga maglagas sa mga pwera nga ginakabig sini nga pamahug sa interes kag seguridad sang US.

Mahimo nga okupahon sang tropang militar sang US ang anumang teritoryo sang Pilipinas, ano man kadugay sa idalum sang pagkukunwang pakikipaglaban sa terorismo, mga paghanas-militar, aksyon sibika, kag kun anu-ano pa.

Ang patraidor nga pagpatuman ni Macapagal-Arroyo sa MLSA isa ka direkta nga pagbasura sa kadalag-an sang pila ka dekada nga pagbato sang pumuluwong Pilipino agud pahalinon ang mga base militar sang US. Paagi sa MLSA, ginabalik sang rehimeng Macapagal-Arroyo sa US ang kinamatarung nga magmentinar sang mga base militar kag tropa sa pungsod, kabaylo sang sangkapudyot nga ayuda kag kagamitan militar halin sa US.

Bilang tampad nga pagsunod sa anti-teroristang linya ni Bush, ginabansagan nga “terorista” sang rehimeng Arroyo ang sin-o man nga nagapamatuk sa pagpanghilabot sang US.

Sa una nga tuig pa lang, nalampasan na sang rehimeng Macapagal-Arroyo ang rekord sang gubyernong Estrada sa mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung. Ginbuy-an ni Macapagal-Arroyo sang bug-os kabangis ang reaksyunaryo nga pwersang militar kag pulis agud lupigon ang mga pagbato kag paghimakas sang pumuluwo. Ginpahayag sang mga grupo sang *human rights* nga naglabot na sa may 1,709 ka kaso sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung nga nagbiktima sang 45,330 ka tawo sa sulod lang sang duha ka tuig (Enero 2001-Enero 2003).

Sa kaumhan, walay patugsiling ang mga ginlunsar nga kampanya militar. Ginpaluntad ang walay maskara nga pasismo kag ginsabwag ang malaparan nga terorismo sa kubay sang pumuluwo. Padayon nga nagdamo ang isip sang pumuluwo nga napilitan maghalin sa ila mga duta nga ginatalauma bangud sang malaparan nga mga operasyon militar.

Gin-upangan sang rehimen ang halambalanon pangkalinungan sa kada liko sini. Sa dalagan na sang halambalanon pangkalinungan, segi-segi kag hugot ang pagpamatuk sang mga militarista sa gabinete ni Macapagal-Arroyo sa liwat nga pagpadayon sini.

Ginapalayo sang rehimen ang halambalanon sa atensyon sang publiko agud mangin likum sa pumuluyong Pilipino ang superyoridad sang programa sang NDFP kag ang pagka-makatarung sang ginproponer sini nga mga reporma. Sa pihak nga bahin, nagalikaw ang rehimen nga mahayag sa pumuluyo ang kagarukan kag pagka-reaksyunaryo sang nagaluntad nga sistema pangkatilingban nga ginapabilin kag ginasakdag sini.

Agud siguruhon ang iya nga pagdaog sa eleksyon 2004, walay huya nga nagpangayo si Macapagal-Arroyo sang bendisyon kay US Pres. George Bush. Patraidor nga nakighimbon man siya sa daan nga kroni ni Marcos nga si Danding Cojuangco nga ginpasugtan nga mapabilin ang kontrol sa San Miguel Corporation, sa *cow levy* kag sa paghugakom sang malapad nga kadutaan. Bisan ang hagna nga impeachment kay Chief Justice Hilario Davide nga ginpasaka ni Cojuangco, patago nga ginsuportahan ni Macapagal-Arroyo kabaylo sang pagpabilin niya sa gahum.

4 Sa idalum sang papet nga republika, paano ginpadayon sang pumuluyong Pilipino ang paghimakas para sa pungsudnon nga kahilwayan kag demokrasya?

Ang paghatag sang paltik nga independensya kag pagtukod sang papet nga repulika sadtong Hulyo 4, 1946 wala nagpauntat sa paghimakas sang pumuluyo para sa matuod-tuod nga kahilwayan kag demokrasya. Umpisa 1946 tubtub 1955, ang pinakasignipikante nga rebolusyonaryong paghimakas sang pumuluyo ara sa pagpamuno sang Partido Komunista.

Liwat nga natukod kag naglapad ang mga organisasyon sang mga mamumugon kag mangunguma. Naglunsar ang mga ini sang madamo nga welga kag iban pa nga paghimakas kontra sa mga dumuluong kag lokal nga manughimulos. Sa madamu nga kahigayunan, direkta nga nagabinuligay sa paghimakas ang mga mamumugon kag mangunguma.

Upod ang makibanwahanon nga mga propesyunal, intelektwal kag kilala nga personahe, mapagsik sila nga nagkampanya

departamento sang reaksyunaryo nga hangaway. Ang mga "adbayer" nga ini direkta nga nagapasilabot sa istrat ehiko nga pagplano kag pagpaniktik sang reaksyunaryong hangaway.

ii. Nagapadayon ang pagpulisyon sang mga tropa nga Amerikano kag kagamitan panggyera sang US sa Pilipinas sa idalum sang Access ang Cross-Servicing Agreement (ACSA), US-RP Mutual Defense Treaty (MDT) kag US-RP Military Assistance Agreement (MAA), Visiting Forces Agreement (VFA) kag Mutual Logistics Support Agreement (MLSA).

May daan nga kapin sa 20 ka base militar ang imperyalismong US sa Pilipinas. Pinakadaku ang Clark Air Base sa Angeles, Pampanga, kag Subic Naval Base sa Olongapo, Zambales. Gin-gamit ang mga ini sa pagsalakay sa mga pumuluyo sang Asya kag sa pagdepensa sa mga interes sang imperyalismong US sa Pilipinas kag sa mga kaingod nga pungsod.

Sa mga base militar, gawi-hari kag indi sakop sang mga layi sang Pilipinas ang mga tropa sang US. Sa pihak nga bahin, gintrato nga daw ulipon ang mga Pilipino nga nagaobra diri. Ang iban nga Pilipino naman ginadilian nga magpalapit kag magsulod sa kadutaan nga sakop sang mga base samtang sila dapat ang nagapanginpulos diri. Sadtong 1991, wala naaprubahan ang bag-o nga kasugtanang magapalawig sa pagpabilin sang mga base militar. Amo nga nabungkag ang tanan nga base kag instalasyon militar sang US sa Pilipinas.

Bisan man, nagapabilin ang epektibidad sang Kasugtanang nga US-RP sa Mutwal nga Pagdepensahanay kag Kasugtanang nga US-RP sa Bulig Militar. Sa idalum sang nauna, pwede nga gamiton sang US ang Subic kag Clark sa ngalan sang kooperatibo nga mga operasyon (*cooperative operations*). Sa ikaduha, nagapabilin ang JUSMAG nga amo ang pangunahon nga manughanas militar sang reaksyunaryo nga armado nga pwersa kag ang mga kasugtanang pagbakal ukon bulig nga mga armas kag kagamitan panggyera.

Sa idalum sang *Acquisition and Cross Servicing Agreement* (ACSA), makapasilabot ang mga dumuluong nga pwersa militar bisan sa ano man nga bahin sang Pilipinas. Ginapatuman ang ACSA sang rehimeng US-Ramos sa epektibidad sang isa ka ehekutibo nga kasugtanang agud lutsan ang isa ka pormal nga kasugtanang kinahanglan nga aprubahan sa senado. Ginpalig-on sang ACSA,

nga dolyar ang mga pagplano sang Pilipinas sa ekonomya, maseguro sang mga imperyalistang US nga may dolyar nga igabayad sa mga import sang pungsod, mahapos nga mabaylo sa dolyar ang superganansya nila sa pagnegosyo diri kag may pangsuhol sa mga Amerikano nga tinawo kag upisyal nila sa Pilipinas.

iv. Pagkalubong sang Pilipinas sa utang sa mga dumuluong.

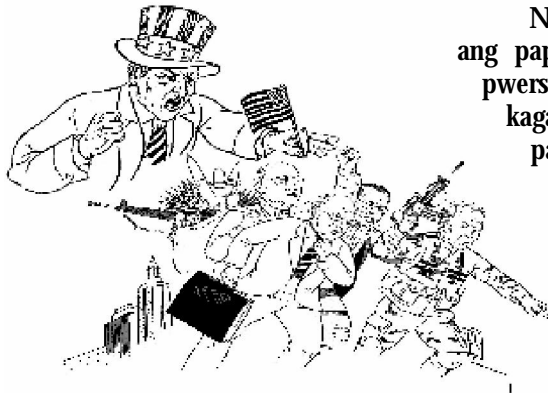
Bangud permi nga kulang ang dolyar nga ginakita sang Pilipinas sa eksport, kinahanglan nga sa kada tuig mag-utang ini sang daku sa mga dumuluong. Kon indi, wala sang inugbayad sa mga import nga malahalon sa pagpadalagan sang bilog nga ekonomya, sa pagpabaskog sang reaksyunaryo nga armado nga kusog kag sa pagpatuman sang lain-lain nga proyekto sa gubyerno. Wala man sang bastante nga dolyar nga mabayad sa mga obligasyon sang Pilipinas sa iban nga pungsod.

Tanan nga utang sang Pilipinas sa mga dumuluong may kalakip nga mabug-at nga kundisyon. Gani nagadalum nga nagadalum ang pagkalubong sang ekonomya sa utang.

b. Sa patag sang pulitika

i. Kontrolado sang imperyalismong US ang papet nga gubyerno kag ang reaksyunaryo nga armado nga kusog sang Pilipinas.

Ang imperyalismong US ang pinal nga nagadesisyon sa pagpili sang mga nagapanguna nga nagakapot sang gahum sa reaksyunaryo nga gubyerno. Agud mahimo ini, ginagamit sang imperyalismong US ang gahum sa ekonomya sang pungsod, kontrol sa masmidya sa sulod kag gwa sang pungsod kag gahum kag kontrol sa reaksyunaryo nga armado nga pwera sang Pilipinas.

Nagasalig sang daku ang papet nga armado nga pwera sa bulig nga armas, kagamitan panggyera kag paghanas halin sa imperyalismong US. May ara man nga mga Amerikano nga "adbayser militar" sa malahalon nga

kontra sa mga indi-alalangay nga kasugtanan nga ginaimponer sang imperyalismong US. Ginapamatukan man ang pagpangurakot kag paglupig sa pumuluyo sang mga burukrata kapitalista kag ang mga abuso sang mga agalon nga mayduta.

Sang nagbalik ang mga imperyalistang US sadtong 1945, ang mga kontra-rebolusyonaryo nga rebisyunistang ahente sang burgesya, sanday Lava kag Taruc, nagmaniobra nga dal-on ang Partido sa sayup nga banas sang parlamentaryo nga paghimakas kag nagpasugot nga bawion sang imperyalismong US kag pyudalismo ang mga lugar nga may naagum na nga signipikante nga demokratikong kadalag-an ang mga mamumugon kag mangunguma.

Tuman ka daku nga kahalitan ang gintuga sang pagbiya sa armado nga paghimakas kag pagkahulog sa parlamentarismo kag repormismo kag iban pa nga sayup nga polisiya sang mga Lava kag Taruc. Madamu nga kadre kag katapu sang Partido, pulang hangaway kag pumuluyo ang ginpatay kag gindakup sang mga suldado kag bayaran nga maton sang mga nagahari nga sahi. Indi epektibo nga naupangan sang rebolusyonaryo nga kahublagan ang mga padihut sang kaaway.

Bisan patago nga nagkontra sa armado nga paghimakas ang mga Lava kag Taruc, nagluntad ang ispontanyo nga mga pagdepensa sang masa kontra sa pagsalakay sang kaaway. Sadtong 1948, nangibabaw na sa Partido ang opinyon pabor sa armadong paghimakas. Kag sa nagsunod nga tuig, naglapnag ang armado nga paghimakas sa Sentral Luzon kag sa mga bahin sang Nabagatnan nga Luzon.

Sa pihak sang pagkaisganan sang mga kadre kag katapu sang Partido, mga hangaway sang hukbo sang banwa kag sang rebolusyonaryo nga masa, napaslawan ang armado nga paghimakas nga ini. Bunga ini sang patakaran sang pamunuan Lava sa madalian nga pag-agaw sang gahum sa sulod sang duha ka tuig. Labi nga ginpasingki ang armado nga paghimakas sang labaw sa ikasarang sang Partido, hangaway sang banwa kag kahublagang masa. Padayon man nga ginsabotahe ni Luis Taruc ang armado nga paghimakas paagi sa pamensaron nga palaampo, pagpangayo sang amnestiya sa kaaway kag pag-ampo sadtong 1954.

Sadtong 1955, ginpatuman ni Jesus Lava ang polisiya nga untaton ang armado nga paghimakas. Ginbungkag niya ang mga yunit sang hangaway sang banwa nga naimpluwensyahan niya.

Nagpanago siya sa syudad tubtub sadtong 1964 sang nag-ampo siya sa rehimeng Macapagal.

May mga yunit sang hangaway sang banwa nga nagpursiger sa rebolusyonaryong paghimakas sa Sentral Luzon. Apang bangud sa kawawad-on sang husto nga pagpamuno sang Partido, ang daku nga bahin sini nadominar sang ulihi nanday Pedro Taruc kag Sumulong. Ginhimo nila ini nga instrumento sa pagpangikil, pagpamahug kag pagpangurakot sa masa.

Nasabotahe ang rebolusyonaryong kahublagan pangmasa bangud madugay nga nagpangibabaw sa sulod sang daan nga Partido Komunista ang kontra-rebolusyonaryo nga rebisyunista nga linya nanday Lava kag Taruc. Indi lang napaslawan nga mang-agaw sang gahum ang daan nga Partido Komunista, kundi napaslawan man ini nga luwason ang kaugalingon agud mapadayon ang rebolusyonaryo nga armadong paghimakas.

Sadtong ulihi nga bahin sang dekada 1950 kag temprano nga bahin sang dekada 1960, nangin aktibo ang mga pungsudnon nga burges sa pagpamuno ni Recto. Nagpropaganda sila kontra sa pagkontrol sang imperyalismong US sa Pilipinas.

Sadtong 1961, nagsugod ang liwat nga pagbaskog sang rebolusyonaryo nga kahublagan pangmasa. Ginmarka ini sang demonstrasyon sang mga pamatan-on kontra sa Komite sa mga Aktibidad nga Anti-Filipino (CAFA) sang papet nga Kongreso. Nagtinguha ang CAFA nga gamiton ang Layi nga Anti-Subersyon agud dumilian ang mga istudyante, manunudlo kag pumuluyo sa pagpahayag sang mga kawsa nila nga makibanwahanon kag demokratiko.

Sa masunod nga mga tinuig, nagsulong ang rebolusyonaryong kahublagan masa sa kasyudaran. Naglapnag ang propaganda nga makibanwahanon. Padayon nga nagdaku ang mga demonstrasyon nga ginabuyugan sang mga mamumugon, mangunguma, istudyante kag iban pa nga nagapalangga sa kahilwayan sang pungsod. Sadtong 1964, gintukod ang Kabataang Makabayan. Nagtungod ini sang malahalón nga papel sa pagsulong sang paghimakas para sa pungsudnon nga kahilwayan kag demokrasya.

Sa kubay sang mga nagsakdag sa Marxismo-Leninismo, nagsugod ang pagtuon sa kasaysayan sang Partido Komunista kag ang pagsaway sa mga kasaypanan sang mga Lava kag Taruc.

sa sulod sang pungsod. Gikan sa langis ang kapin 90% sang kinahanglanon nga enerhiya sang Pilipinas. Sa sini, may kontrol sila sa pagpadalagan sang mga industriya sa Pilipinas. Gani ang daku nga pagganansya sang mga dumuluong nga monopolyo sa langis ang malahalón nga paktor sa madasig nga pagsaka sang presyo sang mga balaklon.

Kontrolado man sang mga monopolyo kapitalista sang US kag lokal nga sanga sang mga kumpanya nila ang mga negosyo sa ruweda kag goma, bulong, abono, pagmina, mabug-at nga makinarya, transportasyon, komunikasyon, salakyan, bangko kag iban pa. Kontrolado sang mga imperyalistang Amerikano ang malahalón nga kinahanglanon sang Pilipino halin sa taguankan tubtub sa lulubngan.

ii. Padayon nga pagkahigot sang ekonomya sang Pilipinas sa eksport kag import.

Sa malawig nga panahon, ginmolde sang imperyalismong US ang ekonomya sang pungsod agud magpabilin nga nagasalig sa eksport nga hilaw nga materyales kag import sa human nga mga produkto. Sa sandigan, nagapadayon ang istruktura nga ini sang ekonomya.

Ang baligyaanay pangluwas sang pungsod nakasentro sa US sa malawig nga panahon. Sining mga nagligad nga tinuig nangin malahalón nga kanegosyo sang pungsod ang Japan. Bangud sa sini nga sitwasyon, desaysibo nga maimpluwensyahan sang nasambit nga pungsod ang dalagan sang ekonomya sang Pilipinas. Mamanipular sang mga ini ang presyo kag kantidad sang hilaw nga materyales nga ginabakal nila kag ang presyo kag kantidad sang human nga produkto nga ginabaligya nila sa Pilipinas.

iii. Pagkahigot sang piso sa dolyar.

Ini resulta sang pagsandig sang ekonomya sang pungsod sa pagpakignegosyo sa US. Kasangkapan ini sang imperyalismong US agud padayon nga makontrol ang ekonomya sang Pilipinas.

Ang kalig-unon sang piso madugay na nga nagasalig sa kadakuon sang dolyar nga natipon kag ginakita sang pungsod. Bangud diri, kinahanglan nga padayon nga padamuon ang eksport sang Pilipinas agud magkita sang bastante nga dolyar. Apektado sang mga polisyang gubymong US angut sa dolyar ang balor kag kalig-unon sang piso. Sa pagpat-ud nga nakasentro sa pagpadamu sang kita

4. Kaaway bala sang pumuluyong Pilipino ang pumuluyo sang mga imperyalistang pungsod?

Indi. Ang pumuluyo sang mga imperyalista nga pungsod ginahimuslan kag ginapigos sang mga monopolyo kapitalista kag mga tinawo nila sa gubyerno kag militar. Mga mumugon ang mayorya sa ila.

Magkapareho sa sandigan ang kahimtangan nila kag sang pumuluyong Pilipino sa idalum sang paghari sang imperyalismo. Bangud isa lang ang kaaway, dapat sila nga magkapyut-braso agud ibagsak ang imperyalismo sa bug-os nga kalibutan.

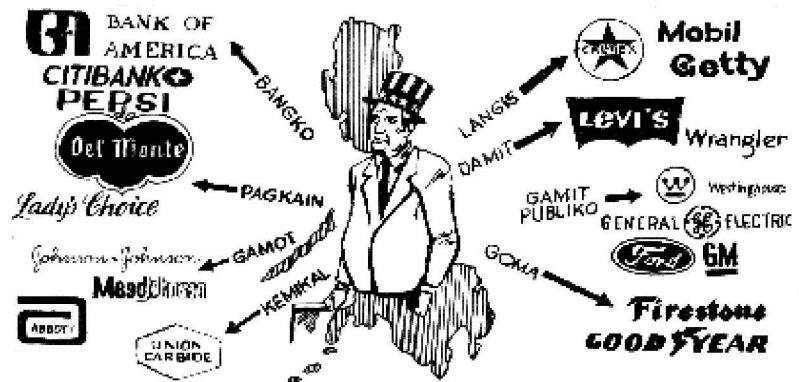
5. Paano ginakontrol sang imperyalismong US ang Pilipinas?

Kapin sa isa ka gatos ka tuig na nga yara sa idalum sang gahum sang imperyalismong US ang Pilipinas. Umpisa 1900-1946 ang direkta ukon kolonyal nga paghari kag 1946 tubtub subong ang indi-direkta ukon malakolonyal nga paghari sang imperyalismong US sa pungsod. Makita ini sa:

a. Patag sang ekonomya

i. Pag-uyat sang mga monopolyo kapitalista sang US sa istrategiko nga mga industriya sa Pilipinas pareho sang industriya sang petrolyo, bangko kag pinansya, komunikasyon, transportasyon kag mina. Gani, epektibo nila nga nakontrol ang dalagan sang ekonomya.

Sa industriya sang petrolyo, halimbawa, kontrolado nila ang daku nga bahin sang paghakot sang langis halin sa iban nga pungsod, pagrepina diri, pagbaligya sang gasolina kag iban pa nga produkto nga petrolyo, subong man ang eksplorasyon kag pagmina sang langis

III. ANG IMPERYALISMONG US, PYUDALISMO KAG BURUKRATA KAPITALISMO ANG MGA UGAT SANG PAG-ANTUS SANG PUMULUYONG PILIPINO.

Ang Pilipinas kontrolado sang imperyalismong US kahimbon ang lokal nga mga nagahari nga sahi – ang dalagku nga burgesyang komprador kag sahi nga agalon mayduta. Ginatiglawas sang mga ini ang paghari sang tatlo ka salot nga nagapaantus sa pumuluyong Pilipino: ang imperyalismong US, pyudalismo kag burukrata kapitalismo.

A. ANG IMPERYALISMONG US ANG NAGAPANGUNA NGA KABANGDANAN SANG PAG-ANTUS SANG PUMULUYONG PILIPINO

Ang imperyalismong US ang pangunahon nga nagabenepisyo kag pinaka-desaysibo nga pwera nga nagatib-ong sa subong nga naghahari nga sistema sa Pilipinas.

1. Ano ang imperyalismo?

Ang imperyalismo amo ang monopolyo nga halintang sang kapitalismo. Nagtuhaw ini sang makontrol sang monopolyo kapitalista ang ekonomya, pulitika kag kultura sang pinakaabanse nga kapitalista nga mga pungsod.

Antes nagtuhaw ang imperyalismo, ang mga kapitalista sa mauswagon nga pungsod libre nga nagakumpetensya sa pagpangapital, produksyon, pagbaligya kag paggamit sa pautang. Sa panahon sang imperyalismo, nakonsentrar sa kamot sang ilisipon na lang ka dalagku nga kapitalista ang kapital sa industriya kag bangko nga ila gintingob. Bangud sini, makontrol nila ang bug-os nga mga industriya kag makadikta sila sang kadakuon sa produksyon, presyuhanay kag pagpautang.

Kontrolado sang mga monopolyong kapitalista ang mga balaligyaan, ginhalinan sang hilaw nga materyales, moderno nga teknolohiya kag hanas nga pangabudlay (skilled labor). Pati ang kapalaran sang mas magagmay nga kapitalista makahuluga nga naimpluwensyahan nila.

Mga halimbawa sang mga monopolyong kapitalista sa US amo sanday Rockefeller kag Getty nga gamhanan sa pagbangko kag ang grupo nga Ford kag Du Pont sa pagmanupaktura sang mga salakyan.

Ang US ang pinakadaku nga imperyalista nga gahum sa bug-os nga kalibutan sa subong. Mga imperyalistang pungsod man ang Japan, Germany, Pransya kag Britanya.

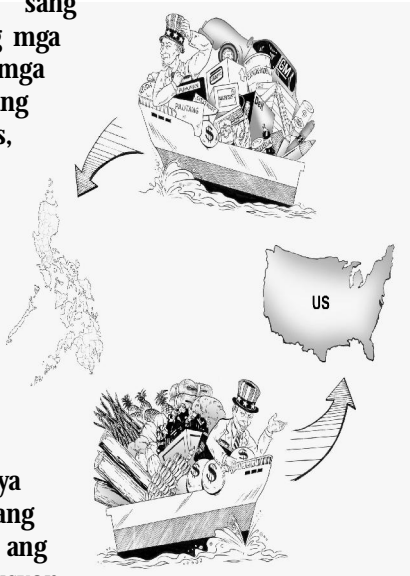
2. Ngaa kinaiya sang imperyalismo ang pagpangsakop kag pagkontrol sa mga atrasadong pungsod?

Tuman kakinahanglanon sang mga imperyalista nga pungsod ang mga kolonya kag malakolonya. Ang mga pungsod nga ini ang ginakuhaan sang barato nga hilaw nga materyales, ginatampukan sang human nga mga produkto sang imperyalistang pungsod kag ginadal-an sang sobra nga kapital. Halin sa pagpangapital, baligyaanay kag pagpautang sa mga atrasado nga pungsod, nagahugakom ang mga imperyalista sang superganansya.

Kon wala ang mga kolonya kag malakolonya, indi mapabilin sang mga imperyalista nga pungsod ang madasig nga pagpalapad sa produksyon kag baligyaanay kag ang paghugakom sang superganansya sa pagpangapital. Kon indi mapabilin ang mga ini, mapyerde sila sa kumpitensyanay sa iban nga imperyalista nga pungsod kag magatibusok ang negosyo nila.

Gani sa panahon sang imperyalismo, ginabahin-bahin sang mga imperyalista nga pungsod ang kalibutan. Nakabase sa kusog sang ila ekonomya kag militar ang kalaparon sang teritoryo nga sakop sang kada imperyalista nga gahum.

Pinakamalapad ang nasakupan sang imperyalismong US sa bug-os nga kalibutan. Kontrolado sini ang Amerika Latina kag madamo nga pungsod sa Aprika kag Asya pareho sang Thailand,

Indonesia, Nabagatnan nga Korea kag Pilipinas. Sakop sang dominasyon sang imperyalismong US bisan ang pila ka mas maluya nga imperyalista nga pungsod. Ang Germany, Japan, Britanya kag Pransya naman may kaugalingon nga mga teritoryo sa Aprika kag Asya.

Antes lubos marumpag ang Unyong Sobyet sadtong 1991, naghulag ini bilang isa ka imperyalista nga gahum. Nagpangsakop kag nagpanghimulos ini sa Sidlangan nga Europa, Afghanistan, Ethiopia kag iban pa.

3. Ngaa nagakahulugan sang gyera ang imperyalismo?

Kapid sang imperyalismo ang gyera kag pagpababaskog militar. Kasugpon ini sang pagdepensa kag pagsulong sang mga imperyalista sa ila mga interes sa ekonomya sa kaugalingon nga pungsod, sa ila mga kolonya kag mala-kolonya kag sa bug-os nga kalibutan. Duha ka inaway pangkalibutanon na ang natabo bangud sa pag-inagaway sang mga imperyalista nga gahum sa teritoryo.

Nagapakig-gyera ang isa ka imperyalista nga pungsod kag permi nga nagahanda sa pagpakig-away sa iban nga imperyalista nga pungsod agud pangapinan ang paghari sini sa sakop nga mga teritoryo kag mang-agaw sang bag-o nga mga teritoryo.

Sa mga kolonya kag malakolonya, ginagamit sang mga imperyalista ang kusog sa militar agud lupigon ang mga pumuluyo kag pungan ang mga rebolusyonaryo nga kahublagan kag paghimakas. Mapangsalakay nga inaway ang pangunahon ginagamit sang mga imperyalista agud magpadamu sang kolonya kag malakolonya.

Agud pangapinan kag palig-unon ang paghari sa kaugalingon nga pungsod, ginalupig sang mga imperyalista ang mga rebolusyonaryo nga kahublagan kag paghimakas sang lokal nga pumuluyo, labi na sang sahing mamumugon.

Isa ka daku nga negosyo sang mga imperyalista ang manupaktura kag pagbaligya sang mga armas kag kagamitan sa inaway. Halimbawa, sadtong 1950-1979, nagaganansya ang US sang \$22.5 bilyon sa pagbaligya sang tangke, missile, kanyon, barko, eroplano, jet, helikopter kag iban pa. Katunga sang armas nga pang-away ang ginaeksport sa nagkalain-lain nga pungsod sa kalibutan naghalin sa US. May ara man ini nga 10,600 nuclear warheads.